

ŽELEZAR

TEDNIK – GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

ŠTEVILKA: 25 • LETO: XXIX

JESENICE, DNE 26. JUNIJA 1980

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

ZBOR ZDRUŽENEGA DELA SKUPŠČINE OBČINE O PROIZVODNJI IN POSLOVNI USMERITVI ŽELEZARNE

Ob dobri udeležbi delegatov so v petek, 20. junija, na seji zbora združenega dela skupščine občine Jesenice govorili o proizvodnji in poslovni usmeritvi Železarne glede na gospodarski položaj v letu 1980. Poleg pisnega gradiva, ki so ga prejeli delegati, v celoti pa je bil objavljen tudi v našem glasilu, je dodatno razlago na seji podal predsednik poslovnega odbora Železarne Štefan Nemec, ugotovitve in stališča izvršnega sveta skupščine občine pa je posredoval Ivo Ščavničar.

Zaostreni pogoji gospodarjenja in še posebej težki pogoji v črni metalurgiji, je dejal predsednik Nemec, ob dejstvu, da temeljne organizacije združenega dela v Železarni niso ustvarile dovolj dohodka, da bi izpolnile vse obveznosti, ki izhajajo iz dohodka in da Železarna v prvem tromesečju izkazuje izgubo, kar se bo odražalo tudi v nekaterih drugih organizacijah združenega dela in celotni družbeni reprodukciji, zahtevajo širšo družbeno razpravo.

V Železarni, je nadaljeval, je stanje, zaradi zaostajanja za investicijsko izgradnjo kapacitet za izdelavo surovega jekla, še težje, ker primanjkuje polproizvodov in surovin za polno in optimalno koriščenje metalurških in predelovalnih kapacitet, za kar Železarna rabi letno okrog 150.000 do 180.000 ton nabavljenih polproizvodov, kar predstavlja 30 % količine gotove proizvodnje. Dejstvo je, da v Jugoslaviji primanjkuje jekla, Železarna dobiva vedno manj polproizvodov iz drugih železarn, kljub temu, da je nanje računala, oziroma jih načrtovala in kljub temu, da se je že pred leti različno povezovala, vlagala celo

sredstva in sklepala dolgoročne pogodbe, se te danes ne izpolnjujejo. Pomembno manjši so tudi zunanji

viri polproizvodov, ki jih je Železarna v preteklosti dobivala na osnovi raznih aranžmajev blagovnih menjav in podobno.

Za tem je predsednik Nemec govoril o ostalih objektivnih in subjektivnih težavah, kot so: zastarelost SM jeklarne, izpad nekaterih agregatov kot, na primer, kisikarne, plavža, (Nadaljevanje na 8. strani)

SKLEPI IO GZS V ZVEZI Z NOVIMI STABILIZACIJSKIMI UKREPI

Izvršilni odbor Gospodarske zbornice Slovenije je na svoji 25. seji 17. junija potrdil besedilo stališč in delovne usmeritve aktivnosti OZD, gospodarskih zbornic in splošnih združenj za izvajanje politike gospodarske stabilizacije, izoblikovano na podlagi uvodnih besed ter predlogov in stališč v razpravi na 24. seji 10. junija, ki so se udeležili tudi predsedniki medobčinskih gospodarskih zbornic in izvršilnih odborov splošnih združenj ter predstavniki izvršnega sveta skupščine SR Slovenije in samoupravne interesne skupnosti za ekonomske odnose s tujino (SISEOT). Na 24. seji je izvršilni odbor razpravljal o nalogah OZD, splošnih združenj in zbornic za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije v letu 1980, še posebej glede na pravkar sprejete in pripravljajoče se ukrepe zveznega izvršnega sveta.

STALIŠČA IN DELOVNE USMERITVE AKTIVNOSTI OZD S PODROČJA GOSPODARSTVA, GOSPODARSKIH ZBORNIC IN SPOŠNIH ZDRUŽENJ ZA IZVAJANJE POLITIKE GOSPODARSKE STABILIZACIJE

1. Izvršilni odbor Gospodarske zbornice Slovenije ocenjuje, da so sprejeti ukrepi zveznega izvršnega sveta za uveljavitev politike gospo-

darske stabilizacije neizogibna posledica neugodnih tendenc v gospodarskih gibanjih v zadnjem obdobju, zlasti na področju gospodarskih odnosov s tujino. Zato je sprememba tečaja dinarja nujen ukrep, s katerim se odpravlja nerealnost tečaja dinarja, na katero so izvršilni odbor in drugi organi GZS večkrat opozarjali. Sprejeti in drugi ukrepi morajo zato čimprej omogočiti večje delovanje tržnih zakonitosti na vseh področjih ter še posebej ugotoviti položaj izvoznega usmerjenega gospodarstva v mednarodni menjavi. Hkrati ustvarjajo realne možnosti za hitrejše uveljavljanje socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in učinkovitejšo dohodkovno povezovanje OZD na enotnem jugoslovanskem trgu.

Pri tem izvršilni odbor poudarja, da začetnih ciljev ne bo možno doseči predvsem ali zgolj z ukrepi zvez-

V temeljni organizaciji Jeklarna so izdelali 96,8 % načrtovane proizvodnje, planirali so 89,1 % izplena, dosegli pa so 88,9 %. Dejanski stroški so bili 24,96 milijona dinarjev višji od načrtovanih, pri čemer 8 milijon-

(Nadaljevanje na 2. strani)

(Nadaljevanje na 6. strani)

V MAJU VIŠJI STROŠKI OD NAČRTOVANIH

V prvih štirih mesecih letošnjega leta smo v Železarni delali z nižjimi stroški, kot smo jih načrtovali, v mesecu maju pa smo načrtovano višino stroškov presegli za 15,2 milijona dinarjev. Največje odstopanje je nastalo v temeljni organizaciji Jeklarna in temeljni organizaciji Valjarna bluming štekel; v prvi so stroški za 25 milijonov dinarjev večji od planiranih, v drugi pa za 15 milijonov dinarjev.

V JUNIJU SE OBETA BOLJŠI PROIZVODNI REZULTAT

Po podatkih sektorja za ekonomiko in organizacijo so bili kazalci izvrševanja programa skupne proizvodnje in prodaje po stanju 18. junija zelo ugodni in kažejo, da bomo v železarni mesec junij zaključili bolj uspešno kot prejšnje mesece.

Program skupne proizvodnje je bil do tega dne realiziran s 74.063,2 tonami ali 58,1 % mesečnega plana. V tem času so v TOZD Jeklarna izdelali 22.393 ton surovega jekla ali 55,3 % v TOZD Plavž pa 8.673,2 tone grodja ali 62,9 % mesečne obveze.

V tem času je bilo prodanih 19.192,7 ton naših izdelkov ali 55,1 % predvidene mesečne prodaje. Do 16. junija pa je bilo doseženo 316.343.000 din mesečne realizacije, to pa 52,1 % planirane, ki za ves mesec znaša 607.163.000 din.

Vsi doseženi rezultati v osemnajstih oziroma šestnajstih dneh tega meseca kažejo, če bodo v temeljnih organizacijah združenega dela tako tudi nadaljevali, da lahko do konca meseca pričakujemo uspešnejše rezultate od prejšnjih mesecev.

MLADI BOLJ PRODORNI V NASLEDNJEM MANDATNEM OBDOBJU

Programsko volilna konferenca osnovnih organizacij ZSMS Železarne, ki je bila pretekli četrtek, 19. junija, je poudarila vrsto nalog, ki čakajo mlade železarje v naslednjem mandatnem obdobju in katerih uresničevanje prav gotovo pomeni večjo prodornost osnovnih organizacij ZSMS Železarne, predvsem pa njihovo večjo vpetost v celovit delegatski sistem.

Delegati, katerih se je zbralo na konferenci čez 80 %, so že z vabilom prejeli obsežno gradivo o delu koordinacijskega sveta ZSMS Železarne in komisij ter analizo o delu osnovnih organizacij. Čeprav je v gradivu preveč besedičenja in premalo konkretnosti, je bilo vseeno dobra osnova za tvorno sodelovanje

v razpravi o oceni dosedanjega dela in oblikovanju programa bodočega dela mladih železarjev. V nekaterih razpravah so bile ugotovitve iz gradiva le ponavljane, nekaj razpravljalcev pa je dokazalo politično zrelost in v razpravah izpostavilo dejansko tista vprašanja, na katerih

(Nadaljevanje na 5. strani)

PERSPEKTIVE RAZVOJA IN KADRI

Danes v naši občini — pa ne le pri nas — ugotavljamo precejšnje pomanjkanje novih delavcev, precejšnjo fluktuacijo, skratka vrsto problemov, ki vsi zadevajo kadrovsko problematiko. S tem v zvezi lahko le zaključimo, da smo dosegli tisto točko razvoja, kjer kadri predstavljajo pravzaprav omejitveni faktor nadaljnje gospodarske rasti.

Na tem mestu velja spomniti na Analizo razvojnih možnosti z vidika kadrov, iz katere lahko povzamemo — ne da bi posebej poudarjali pomen kadrov — naslednji ugotovitvi: — ekspanzija s tehnološko nezahtevno proizvodnjo — ki zahteva ne-kvalificirane delavce — izhaja iz

zelo problematične postavke, da manj razvita območja predstavljajo neizčrpen vir delavcev.

— druga problematična postavka leži v prepričanju delovnih organizacij, da so taki delavci z vidika celotnih stroškov poceni. To pa je obrav-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Da bi dosegli večjo produktivnost dela, nas čaka pomembna naloga, da izboljšamo sistem delitve po delu, tako da bo postal glavna spodbuda za produktivnost in tudi za uspešnejše upravljanje in učinkovitejše poslovanje sploh. Zdaj se s tem precej ukvarjamo. Toda tu moramo bolj odločno premagovati odpore in odpravljati slabosti. Ne smemo dopustiti uravnilovke, prav tako pa ne smemo dovoliti neupravičenih razlik, za katerim ni ustreznega delovnega prispevka in ki se spreminjajo v privilegije na račun drugih. Takšne težnje in pojave moramo preprečiti. Porajajo namreč upravičeno nezadovoljstvo delavcev in nam povzročajo družbeno in politično škodo.

Velike rezerve za povečanje produktivnosti dela so v združevanju dela in sredstev, izkoriščanja prednosti enotnega jugoslovanskega tržišča in izboljšanju sistema socialističnega samoupravnega načrtovanja.

Predsednik Tito na X. kongresu ZKJ — 1974

Kovača — tekmovalca

27. JUNIJ — DAN SAMOUPRAVLJALCEV

Sprejete tega zakona bo najpomembnejše zgodovinsko dejanje ljudske skupščine, od kar je bil sprejet zakon o nacionalizaciji proizvodnih sredstev. S prevzemom proizvodnih sredstev v državne roke se ni bila uresničena akcijska parola TOVARNE DELAVCEM, kajti parola TOVARNE DELAVCEM, ZEMLJO KMETOM ni nikaka atstraktna propagandistična parola, temveč parola, ki ima v sebi globok vsebinski smisel, saj vsebuje cel program socialističnih odnosov v proizvodnji: glede družbene lastnine, glede pravic in dolžnosti delovnih ljudi in — potemtakem ga moramo in moremo uresničiti, če hočemo resnično graditi socializem.

Kakor sem že prej omenil, je zakonski načrt, ki bi ga morali sprejeti, izredno važen za nadaljnji razvoj naše socialistične države, čeprav tega vprašanja še ne rešuje popolnoma, ker pomeni samo korak dalje h komunizmu. Pri upravljanju gospodarstva državne funkcije še ne bodo popolnoma prenehale, toda niso več izključne. Slabele bodo zaradi tega, ker bomo k upravljanju pritegnili delovne ljudi. Ti bodo svoje pravice, da bi kot proizvajalci tudi upravljalci proizvodnje, dobili postopoma, ne naenkrat v celoti.

Danes bodo pri nas upravljali te tovarne, rudnike in drugo sami delavci. Oni sami bodo odločali, kako in koliko bodo delili; oni bodo vedeli, čemu delajo in zakaj bodo uporabljali uspehe svojega dela. Da bi to dosegli povsod v naši državi, tudi v najbolj zaostalih krajih, moramo vztrajno premagovati zaostalost, moramo dvigniti polkmeta na stopnjo zavednih industrijskih delavcev, ki bodo razumeli svoje dolžnosti in svoje pravice graditeljev socializma.

To je med drugim poudaril predsednik Josip Broz Tito v ljudski skupščini FLRJ 26. junija 1950, to je dan prej predno je skupščina sprejela zgodovinsko pomemben temeljni zakon, da delovni kolektivi upravlja državna gospodarska podjetja in višja gospodarska združenja. Ta dan je bil tudi na drugem kongresu samoupravljalcev Jugoslavije maja 1971 v Sarajevu razglašen kot dan samoupravljalcev.

Te Titove zgodovinske misli smo na poti uveljavljanja samoupravljanja in nadaljne krepitve samoupravne demokracije in socialističnih družbenoekonomskih odnosov dejansko v naši praksi uveljavljali postopno. Leta 1971 so bila uveljavljena ustavna dopolnila, imenovana delavska ustavna dopolnila, leta 1974 smo sprejeli novo ustavo in leta 1976 zakon o združenem delu, ki na osnovi ustave in sklepov desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije daje konkretne rešitve za uresničevanje socialističnih družbenoekonomskih odnosov in uresničevanja oblasti delavskega razreda in vseh delovnih ljudi.

Letos torej praznujemo tridesetletnico delavskega samoupravljanja, ki je čvrsto vgrajen v naš politični sistem socialističnega samoupravljanja, čeprav se njegovo bistvo, da bo delavec dejansko gospodar pogojev in rezultatov svojega dela in upravljal celotno družbeno reprodukcijo, le prepočasno uveljavlja v vsakodnevni praksi. Z navedenimi dokumenti smo ustvarili solidno institucionalno oziroma pravno organizacijsko zgradbo samoupravne organiziranosti združenega dela, premalo uporno pa smo delali pri dejanskem uveljavljanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v konkretnih sredinah.

Že večkrat smo ob tem dnevu opozorili, da bi morali vsako leto na delovnih zbiorih ocenjevati doseženo stopnjo uresničevanja socialističnih družbenoekonomskih odnosov in samoupravne demokracije in si začrtati akcijski program nadaljnjega razvoja. To je bil tudi namen razglasitve tega dneva. Čeprav dejansko morajo biti vprašanja utrjevanja socialističnih družbenoekonomskih odnosov dnevno prisotna, je ob tem dnevu prilika, da globalno ocenimo doseženo stopnjo in si začrtamo pot naprej, to pa je pogoj napredka.

V MAJU VIŠJI STROŠKI OD NAČRTOVANIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

nov dinarjev odpade na povečane stroške porabljene energije (višje cene mazuta in zemeljskega plina). V sami temeljni organizaciji so bili dejanski stroški višji od predvidenih za 15 milijonov dinarjev. V SM jeklarni so proizvodne stroške presegli za 10,3 milijona dinarjev. Najbolj so se povečali stroški vložka, to pa zaradi večje porabe domačega surovega železa in zaradi obremenitve s strani temeljna organizacije Hladna valjarne Bela in Valjarna bluming štekel za izmeček in drugokvalitetno proizvodnjo. Predelavni stroški pa so porasli predvsem zaradi večje porabe mazuta in zemeljskega plina. Na povečane stroške je vplival tudi slabši asortiment proizvodnje. Sicer pa so bile porabe ostalega materiala dosti racionalne, saj so bile nižje od predvidenih. Razlog za zvišanje stroškov v elektrojeklarni je bil predvsem v slabšem asortimentu proizvodnje. Nižja proizvodnja kontinuita je pogojevala povečanje stroškov tudi v tem proizvodnem obratu.

Tudi temeljna organizacija Valjarna bluming štekel je delala z večjimi stroški, kot jih je načrtovala (za 15 milijonov dinarjev). Zelo visoki so bili stroški polproizvodov, razlog za to je v se vedno nizko doseženi izpolnjenosti, tako v valjarni bluming, kot valjarni štekel (nižji za 2,8 % oziroma 3,3 %). Kljub 2.000 ton nižji proizvodnji je bila poraba materiala za predelavo nižja od predvidene.

V temeljni organizaciji Žičarna so načrtovano proizvodnjo uresničili le s 76,2 %, kar je povečalo stroške za 2,1 milijona dinarjev. Pri tem so se povečali predelavni stroški, stroški vložnega materiala pa so bili nižji od načrtovanih.

Dosti manj, kot so planirali, so izdelali tudi v temeljni organizaciji Profilarna, saj so plan izpolnili le s 73,3 %, stroški pa so porasli za 0,634 milijona dinarjev.

V vseh ostalih temeljnih organizacijah so delali z nižjimi proizvodnimi stroški, kot so jih načrtovali. V mesecu maju so bili zelo uspešni v temeljni organizaciji Plavž, saj so za 10,1 % presegli načrtovano količino grodja. Stroške vložka in predelave so na plavžu znižali za 3,5 milijona dinarjev. V aglomeraciji so stroški zaradi višjih internih cen storitvenih temeljnih organizacij in povečanje cen nabavljenega materiala porasli, tako da temeljna organizacija Plavž izkazuje kot skupni rezultat le 0,211 milijona dinarjev nižje stroške.

Tudi v temeljni organizaciji Livarna niso presegli načrtovanih stroškov. V jeklovilarni kot tudi v kovinolitarni so predvideno proizvodnjo povečali, izboljšali so tudi izpolnjenost, skupno so dosegli 0,055 milijona dinarjev nižje stroške od planiranih.

V temeljni organizaciji Valjarna žice in profilov so poslovali z 1,2 milijona dinarji nižjimi stroški. Izboljšali so izpolnjenost, tako da stroški polproizvoda niso bili dosti višji od načrtovanih, zelo pa so znižali predelavne stroške (pri porabi vseh vrst materiala, rezervnih delov in storitvah) kljub temu, da niso izvajali načrtovane količine.

Temeljna organizacija Valjarna debele pločevine je v tem mesecu, kljub precej nižji proizvodnji, poslovala z 1,04 milijona dinarjev nižjimi stroški. Z boljšimi izpolnjenostmi so znižali stroške vložnega materiala, racionalnejša je pa bila tudi poraba pri predelavi.

V temeljni organizaciji Hladna valjarne Bela so v maju izpolnili načrtovano proizvodnjo le s 77 %. To je vplivalo na precejšnje povišanje predelavnih stroškov, predvsem fiksnih stroškov. Ravno na linijah, kjer va-

ljajo nerjavna jekla (tu so fiksni stroški zelo visoki), je bilo odstopanje od planirane količine veliko. Stroški vložnega materiala so bili nižji od načrtovanih – razlog je nižja cena nabavljenega polproizvoda od cene polproizvoda iz TOZD Valjarna bluming štekel. To je seveda vplivalo, da so bili skupni stroški nižji od načrtovanih za 0,163 milijona dinarjev.

V temeljni organizaciji Hladna valjarne Jesenice so bili dejanski stroški nižji od načrtovanih za 5,9 milijona dinarjev. Nižji so bili stroški vložka (boljši izpolnjenosti, nižje cene nabavljenih TVT) in stroški predelave. Kljub manjši proizvodnji, kot je bila načrtovana, so porabili manj materiala, embalaže in energije.

Z 4,3 % večjo proizvodnjo, kot so načrtovali, so v temeljni organizaciji Vratni podboji znižali stroške za 0,507 milijonov dinarjev.

V temeljni organizaciji Jeklovlek so bili dejanski stroški nižji od planiranih za 0,960 milijona dinarjev. Dosegli so v povprečju za 2,4 % boljše izpolnjenosti in s tem znižali stroške vložnega materiala. Z večjo proizvodnjo pa so znižali dejanske predelavne stroške.

Tudi v temeljni organizaciji Elektrode so presegli načrtovano proizvodnjo, izboljšali so izpolnjenost, kar vse se je odrazilo v 4,2 milijona dinarjev nižjih stroškov.

V tem mesecu so znatno izboljšali izpolnjenost tudi v temeljni organizaciji Žebljarna (za 3,7 %), kar je vplivalo na nižje stroške vložka. Presegli so

ZVIŠANJE – ZNIŽANJE STROŠKOV V MAJU

TOZD	maj	jan. – maj	povprečno
Plavž	211.254	11.640.893	2.328.179
Jeklarna	24.363.817	12.947.251	2.589.450
Razlika v c. kvalitet	595.436	4.948.437	989.687
Jeklarna skupaj	24.959.253	17.895.688	3.579.137
Livarna	54.933	3.421.857	684.371
Valj. bluming štekel	15.019.536	51.736.370	10.347.274
Valj. žice in profilov	1.208.158	15.756.104	3.151.221
Valj. debele pločevine	1.038.788	2.628.768	525.753
Hlad. valj. Bela	163.953	45.178.016	9.035.603
Hlad. valj. Jesenice	5.893.042	23.040.030	4.608.006
Žičarna	2.093.750	1.990.957	398.190
Profilarna	633.563	415.779	83.156
Vratni podboji	506.776	185.506	37.101
Jeklarna	959.458	9.998.765	1.999.753
Elektrode	4.193.729	9.614.556	1.922.911
Žebljarna	319.504	1.924.994	384.999
Strojne delavnice	1.542	2.985.980	597.196
Remontne delavnice	237.737	11.307.756	2.261.551
Vzdrževanje	149.826	4.131.183	826.237
Energetika	12.241.779	7.180.603	1.436.120
Transport	755.890	3.393.877	678.776
Skupaj	15.248.291	52.847.311	10.569.462

PROIZVODNJA SLOVENSKEH ŽELEZARN V MAJU

Jeklarsko surovo železo ni napredaj, ker ga v jeklarnah v celoti predelamo in še zmanjka ga. V mesecu maju so edino jeseniški plavži zadovoljili, saj so izdelali rekordno količino surovega železa. Večina proizvodnih rezultatov je bila slabša kot v mesecu aprilu, ko smo poudarili, da nas takšna proizvodnja ne more zadovoljiti. Pri blagovni proizvodnji, ki je predvsem tudi merilo poslovne uspešnosti, so mesečni linearni načrt dosegli edino v Verigi Lesce in Žični Celje. Železarne so zaostale za mesečnim načrtom 14 % in ker tudi predelovalci niso dosegli več kot 97 % izvršitve načrta, je tudi skupen uspeh 86 %.

V maju načrtovano količino surovega železa so na Jesenicah izvršili 112 % in v Storah 101 %, tako da je skupen rezultat 110 %.

Plan blagovne proizvodnje so v jeseniški železarni dosegli le 82 %, železarni Ravne 95 %, železarni Store 87 %, Plamenu 83 %, Tovilu 90 %, Verigi 101 % in Žični 102 %. Dosežena količina blagovne proizvodnje je v letošnjem aprilu najnižja mesečna količina in že dolgo ni bila tako nizka.

Tudi pri izvozu, tako po količini kot vrednosti, še zdaleč ni bil izvršen

tudi načrtovano količino proizvodnje (za 3,4 %), tako da so skupne dejanske stroške znižali za 0,320 milijona dinarjev.

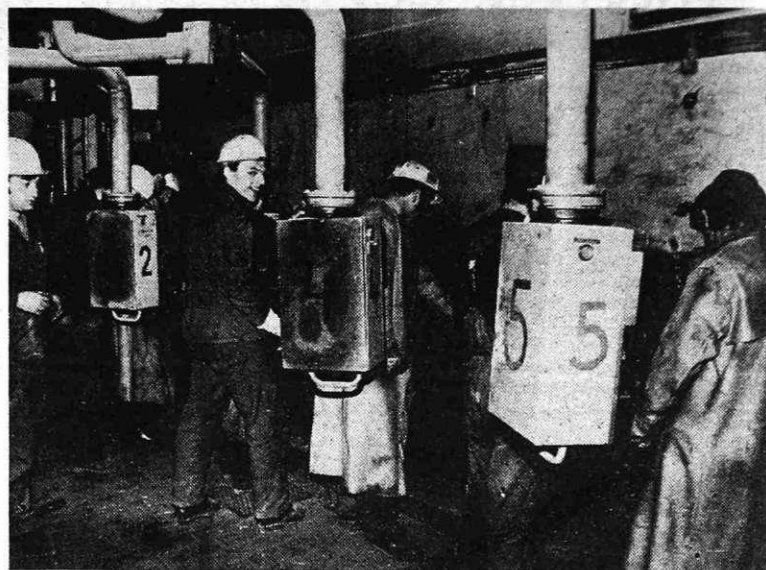
V temeljni organizaciji Energetika so poslovali z 12,2 milijona dinarjev nižjimi stroški. Zaradi nižje sezonske cene kupljene električne energije, so bili stroški te energije nižji, vodne centrale so presegle planirano proizvodnjo, tudi proizvodnja pare je bila večja, poleg tega pa je bila odpravljena okvara v kisikarni Sava in s tem ukinjen dovoz tekočega kisika, ki je dotlej povzročal visoke stroške.

Tudi v temeljni organizaciji Vzdrževanje so bili stroški nekoliko nižji od planiranih (za 0,149 milijona dinarjev). Načrtovanih izdelavnih ur niso izvršili, sicer bi bil rezultat boljši. Prekoračitve so zabeležili tudi pri porabi energije, lastnih storitvah, transportu, storitvah ostalih delavnic ipd.

V temeljni organizaciji Transport so stroške znižali za 0,756 milijona dinarjev.

V temeljnih organizacijah Strojne in Remontne delavnice pa so načrtovane stroške prekoračili za 0,001 milijona dinarjev, oziroma za 0,237 milijona dinarjev. Tako v Strojnih kot v Remontnih delavnicah niso dosegli planiranega števila izdelavnih ur. Povečala se je tudi nedovršena proizvodnja, saj znaša v Strojnih delavnicah 30 milijonov dinarjev, v Remontnih pa 32 milijonov dinarjev.

Nada Pesjak

Livarji na konti livu (I. Kučina)

DELEGAT IMA BESEDO

Član odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu temeljne organizacije Profilarna je tudi SANDI BERTONCELJ. Mlad inženir strojništva, ki je po študiju in vojaški obveznosti zaposlen v Železarni nekaj manj kot dve leti. Kot Jeseničan – Plavžar, sin železarnja, pa je s tovarno povezan že od prej. Opravlja dela in naloge projektanta za oblikovne proge. Kaj mu to delo pomeni in kako ga opravlja, smo ga najprej vprašali.

Vsak nov profil, ki si ga zamislimo glede na želje in potrebe naročnikov, je treba spraviti v življenje. Natančno je treba skonstruirati in izrisati vse faze krivljenja, predvideti oblike orodja, izračunati potrebne pritisk na oblikovani profil in tako naprej. Zahtevni profili imajo do petnajst faz obdelave. O tem, kako delo opravljamo, bi seveda bolje sodili drugi. Sam kar odkrito rečem, da mi je začetna vnaša, pridobljena v času intenzivnega študija, nekoliko popustila. Premizek osebnih dohodkov za vloženo delo? Ne bi rekel ravno tako. Le neustrezno stimuliranje.

Sandi Bertonec

Preprosto povedano, nič več ne dobim, če več delam. Nekaj volje usahne tudi, če nekaj dobrega poskusiš narediti, pa ti nekateri to onemogočajo.

Iz formalnih odgovorov na vprašanja, ki so zadevala vlogo odbora za gospodarstvo, splošno politiko temeljne, kot tudi celotne delovne organizacije, probleme v proizvodni hali profilarne, se je razvil razgovor, iz katerega je vredno povzeti nekaj misli:

V redni dnevni red sestankov odbora za gospodarstvo, pravi Sandi, sodi sprejemanje in potrjevanje planov. Od mesečnih do daljnoročnih. Realizacija teh planov je pa drugo vprašanje. Težave s polproizvodom, pogosto menjavanje profilov, sprotne prilagajanje tržišču. Pač živimo »iz rok v usta« in v danem položaju niti drugače živeti ne moremo.

Večje proizvodne rezultate in večjo finančno realizacijo nam onemogoča trenutna politika cen, ki je, kot vemo, trenutno maksimirana. Za znane profile, tiste, ki jim je cena določena, se izkaže premajhna razlika med ceno polproizvoda, ki se formira v temeljni organizaciji, ki nam polproizvod dobavlja in ceno, s katero moramo priti na trg. Torej ni dohodka. Zato v tem času, v skladu z zahtevami poslovnih organov, naj se izdelujejo kvalitete, ki se dajo dražje prodati, ukinjamo v profilarni nočno dno. Nekoliko lažje je z novimi oblikami profilov, kjer se da svobodneje oblikovati ceno. Sam pri sebi se sprašujem: če je uvoženi polproizvod v nekem smislu cenejši kot naš domači, ali potemtakem res vsi skupaj slabo delamo?

Ob tem se seveda takoj postavlja opravljivi vzroki, da zaradi nizkega povpraševanja in majhnih zmogljivosti – s tako imenovano razdrobljenostjo – pride do visokih proizvodnih stroškov. Toda spriznamo se že vendar enkrat s tem in raje prilagodimo tehnologijo tem po-

gojem! Slovencem nam je menda v krvi, da vso tehnologijo kopiramo, uvažamo od zunaj. Ta pa ni vedno primerna tudi za nas. Dosti učenih glav smo izsolali, pa premalo dobimo od njih. Ali gre za premajhno zaupanje vanje, ali gre za neustrezno stimulacijo, ali gre za inertnost teh ljudi? Kdo bi vedel?

Na vprašanje, ali so delavci profilarne obveščeni o vsem, kar se sklepa na odboru za gospodarstvo, če so zapisniki na vpogled vsem, če se po delovnih skupinah razpravlja o tem, dobimo kratek odgovor:

Prav gotovo delavce najbolj zanima, kako stoji njihova temeljna organizacija, njihova železarna. Jezijo se, toda kaj, ko nič ne morejo.

Na pripombo, da bi z boljšim delom, s skrajnim varčevanjem po svoje le pripomogli, Sandi razmišlja naprej:

Varčevalne ukrepe smo sprejeli in se jih bomo tudi skušali držati. Toda to so malenkosti. Rešitev ni v tem, da bi delavcu napenjali normo, ampak mu je treba pripraviti postopek, da bo z manjšim trudom več naredil.

V nadaljnjem razglabljanju sem imel občutek, da je Sandija razočaral delavec kot tak: »Zamislil si pripomoček, ki bi delavcu olajšal delo. Pridem z njim do delavca, pol ure mu razlagam, dam mu ga v preizkus. Ko se drugi dan vrnem, ugotovim, da ga ne uporablja. Raje po starem, ker je tako navajen. Sicer pa: delovodje in drugi neposredni vodje dela bi morali imeti več pristojnosti, pa tudi večjo odgovornost! Sankcije? Saj jih praktično ni. Če pa že so, potegnejo za sabo več »komedij« kot pa koristi.

Zaskrbnjuje jo, če si mlad strokovnjak ustvari dokaj črnogledno sliko o tem, kaj se v njegovem delovnem okolju dogaja. Kdo na odgovornem mestu bo zrajeval, češ, nauke je lahko deliti, teže izvajati. Na mladih svet sloni, pravi. Tudi na Sandiju!

Čeprav na robu obdobja, ki še formalno sodi v mladinsko organizacijo, je Sandi v svoji osnovni organizaciji ZSMS (ki pa tudi bolj životari, kot aktivno deluje) referent za idejnopolično vzgojo. Je tudi predsednik odbora za uresničevanje zakonov o združenem delu v svoji temeljni organizaciji in član istega v delovni organizaciji Železarne.

Železarski globus

AVSTRIJA

Avstrijska železarska družba VOEST-Alpine je dobila naročilo za izgradnjo nove železarne Al-Jubail v Saudski Arabiji, ki bo obratovala na osnovi železove gobe. Vrednost naročila je 3,3 milijarde šilingov in obsega tri 120-tonske obločne električne peči velike moči (UHP) z močjo transformatorja 70 MVA in napravo za kontinuirno vlivanje blumov s šestimi žilami. Po pogodbi mora pričeti obratovati prva peč 29 mesecev po podpisu pogodbe, ostali dve peči pa dva oziroma štiri mesece kasneje. Peči bodo zgrajene po licenci zahodnonemškega podjetja Krupp. Valjarniške naprave za valjanje palicastega jekla, profilov in trakov v tej pogodbi niso zajete. Dobavitelj bo izbran med italijanskim podjetjem Danieli in zahodnonemškima Schloemann-Siemag in Demag.

PERSPEKTIVE RAZVOJA IN KADRI

(Nadaljevanje s 1. strani)

navnanje stroškov iz podjetniškega vidika, ki ne upošteva tistih poglavitnih - infrastrukturnih stroškov. Res je, da smo v železarni v zadnjem času nekoliko umirili stopnjo zaposlovanja, vendar še vedno ostaja odprto vprašanje, koliko je le-to posledica naših ukrepov in koliko že napovedanega usihanja priliva delavcev. Ne glede na to vprašanje pa moramo ugotoviti, da kljub vsemu poglavitnih smotrov še nismo dosegli. In temeljni smoter kadrovske politike v naši občini je prav gotovo izredno načrtno usmerjanje, za naš gospodarski potencial relativno šibkega naravnega prirastka - okrog 400 novih delavcev letno.

Iz tega izhaja jasna nujnost usklajevanja prioriteten in perspektivnih smeri našega razvoja, skladno s temi odločitvami pa je potrebno tudi planirati kadre, kajti v nasprotju s prevelikih obeh in lačnih ustih, ki podpirajo le na kratek rok perspektivne organizacije, ki dosegajo visok dohodek zlasti na račun ekstenzivnega zaposlovanja in trenutnih, dokaj spremenljivih tržnih razmer.

Dejstvo je, da je takega dogovarjanja premalo, da ne rečem nič, da nimamo jasnih perspektiv razvoja in planiranja kadrov le bolj govornimo, kot dejansko delamo na tem. Tam, kjer ti plani že so, pa so le nek definitivni akt, kar pomeni, da nekaj izračunamo in nato čakamo, kakšna bo uresničitev teh izračunov, nameramo da bi aktivno vplivali in težili za uresničitvijo teh planov. Podobni smo arhitektu, ki nariše načrt hiše, za spravi v predal, po petih letih pa se hudeje, ker se mu načrti niso izpolnili. Ne računanje, pač pa vplivanje, dogovarjanje, snovanje in spreminjanje - to so elementi resnične planiranja kadrov.

Da ne bi ostalo le pri teoretiziranju in ker je eden od možnih načinov zadovoljevanja kadrovskih potreb tudi štipendiranje, si oglejmo, kaj smo letos na tem področju dosegli.

Čeprav smo v maju v osrednji slovenski časopis Delo napisali naslednje vrstice:

Na Gorenjskem se kljub vsej gospodarski razvitosti in industrijski radiaciji ne morejo pohvaliti z večjim deležem strokovnjakov z visoko in višjo izobrazbo. Ta je celo manjši, kot je povprečje za našo republiko. Zaradi tega bodo morali v gorenjskih občinah bolj spodbujati študij na višjih in visokih šolah, še zlasti v tistih smereh, kjer jim najbolj manjka strokovnjakov.

Pa se je tak trend konec koncev prav porazno nadaljeval tudi v letošnjem razpisu kadrovskih štipendij. Oglejmo si nekaj podatkov:

V jeseniški občini razpisujemo 29 kadrovskih štipendij na višjih in visokih šolah. Ugotovljeno je, da ob-

stoja določena stohastična odvisnost med številom razpisanih štipendij in družbenim produktom na prebivalca (v našem primeru znaša omenjena povezanost - $r_{xy} = 0,40$), zato se lahko primerjamo z ostalimi slovenskimi občinami. Sledit tej povezavi bi morali razpisati vsaj okrog 50 kadrovskih štipendij ali obratno: Glede na število razpisanih štipendij bi pričakovali 59.880 dinarjev družbenega produkta na prebivalca, znano pa je, da je naš družbeni produkt 88.900 din na prebivalca.

Če se primerjamo z občinami, ki so pred nami po višini družbenega produkta in (ali) precej izenačene v tem pogledu z našo občino, dobimo:

Občina	Razpisuje 1 štipendijo na višjih in visokih šolah na prebivalcev
Ljubljana - Center	114
Ljubljana - Bežigrad	313
Velenje	188
Jesenice	1.015

Temu se ni čuditi, saj so vsem znani že dolgoletni trendi, da na Jesenicah v glavnem štipendira le železarna, ki zaposluje 44% vseh delavcev štipendira pa:

- na višjih in visokih šolah 76% vseh štipendistov
- skupno na vseh šolah pa 67% vseh štipendistov.

Razpolagamo tudi s podatki (žal malo starejšega datuma, vendar verjetno še kljub temu držijo), da z naraščanjem višine povprečnega osebnega dohodka po delovnih organizacijah pada število razpisanih štipendij. Torej ugotovitve o kratkoročnih perspektivah slej ko prej drže.

Resnici na ljubo je treba dodati, da se tudi železarna premalo odpira kadrovskemu štipendiranju: primerjava z železarno Ravne na Koroškem namreč pokaže naslednjo sliko:

Železarna Jesenice razpisuje za študij na višjih in visokih šolah 22 štipendij, železarna Ravne pa 43; razmerje je skoraj 1:2!

Tak način (ne)pridobivanja kadrov, ki je razviden iz občinske štipendijske politike, je dejansko za nekatere delovne organizacije sila ugoden. Kaj bi skrbeli za kadre, za izobraževanje in štipendiranje, če je mogoče z višjimi osebnimi dohodki privabljaliti že izdiferencirane strokovnjake. V jeseniškem prostoru nasploh vlada prepričanje, da je železarna neizčrpen vir kadrovskih potencialov. Da ne bi govorili na pamet, nekaj podatkov:

- v naših rednih letnih analizah fluktuacije že več let zapored ugotavljamo neprestano naraščanje deleža strokovnih kadrov in to prav tistih, ki so kot štipendisti uspešno zaključili izobraževanje, opravili s

pripravnostvom, nabrali nekaj izkušenj in prav ko se od njih največ pričakuje, odidejo drugam;

- letos je opisana situacija še posebej kritična, saj nam je v prvih štirih mesecih odšlo več višje in visokošolskega kadra kot lani v celem letu;

- ugotavljamo, da na višino fluktuacije poleg notranjih in precejšnji meri vplivajo tudi zunanji vzroki, na katere delovna organizacija nima večjega vpliva, zato bo potrebno te probleme reševati v okviru občinskega sporazumevanja.

Menimo, da na kritično višino fluktuacije vplivata zlasti dva vzroka:

a) široka ponudba raznovrstnih možnosti zaposlitve, ki se posebno izraža ob kadrovskih premikih na koncu oziroma začetku mandatnega obdobja in

b) že kar kronično zaostajanje višine osebnega dohodka v železarni za občinskim in regijskim nivojem.

Potrebno je tudi odgovoriti na vprašanje, kam odhajajo naši delavci: 53% se jih zaposli v raznih manjših organizacijah združenega dela, 47% pa v SIS, društvih, krajevnih skupnostih, carini, upravnih organih občine ipd.

Kaj se danes na tem območju, ki mu pravimo naše, dogaja: namesto, da bi se končno le sporazumeli in določili prioritete smeri razvoja, da bi določili, kakšna bo podoba Jesenic čez 15, 20 let, kaj bomo tedaj delali in potem vse moči zastavili v izpolnjevanje dogovorjenih ciljev, gradimo in delamo kratkoročno in to na mnogoterih področjih.

Na žalost se tem ugotovitvam ne more izogniti niti oblikovanje mreže šolstva, ki je še zmeraj bolj odvisno od stališč širše javnosti ter kratkoročne politike izobraževalnih institucij, kot pa od potreb združenega dela. O tem govori cel kup podatkov: zato naj navedem le nekatere:

- podatki lanskega leta kažejo, da so namere učencev, ki zaključujejo osmi razred osnovne šole, prav v nasprotju s potrebami združenega dela, saj se kar dve tretjini učencev odloča za suficitarne in usklajene poklice, mimo vseh prizadevanj delovnih organizacij;

- le malo deklet se odloča za poklicne šole (komaj 25%), opazna pa je vse večja feminizacija gimnazij, tako splošne kot pedagoške smeri, kot tudi ekonomskih in administrativnih šol. Od tistih, ki se že odločijo za poklicne šole, pa skoraj vse tiščejo v iste poklice. Kar 85% se jih namreč odloča za tri poklice: trgovke, šivilje in administratorke;

- število gimnazijskih maturantov (1962-1977) kontinuirano narašča (2,66% letno), medtem ko je pri diplomantih TSS situacija prav obratno (-1,59% letno).

Kakšna je letošnja situacija, je tudi več ali manj znano, lahko le podčrtamo, da kljub precejšnemu prizadevanju nekaterih delovnih organizacij (zlasti železarne) nismo kaj dosti spremenili in lahko le ugotavljamo:

- razpisanih vpisnih mest je letos več kot lani;

- razpis zagotavlja precejšnjemu številu mladih, da se vpisujejo v tako imenovane družboslovne poklice (gimnazija, splošna in pedagoška, ekonomska in medicinska srednja šola); ali v številkah: trenutno je na ZIC vpisanih 150 učencev, gimnazija, splošna in pedagoška, ekonomska in medicinska srednja šola pa razpisujejo 210 prostih mest! Iz izkušenj vemo, da bodo ta mesta zagotovo zasedena, torej je razmerje 58:42 v korist družboslovja. To pa še ni vse, kajti temu lahko še pristojemo 105 prostih mest na ekonomski in administrativni srednji oziroma poklicni šoli, ki jih razpisuje DU za izobraževanje ob delu. Tako se ponovno izkaže, kako se izobraževanje ob delu največkrat izrodi v izobraževanje za nedelo, saj se mnogi odzovejo izobraževanju iz povsem drugih vzrokov in motivov, kot pa z željo po glajenju znanj s področja del in nalog, ki jih opravljajo. Dokaz temu je prevladovanje prekvalifikacijskih namer in to največkrat v deficitarnih poklicih.

Problematika štipendiranja, mreže šol, pomanjkanja kadra, fluktuacije, preobremenjene infrastrukture, pomanjkanja stanovanj in ne nazadnje tudi naraščanje nasilnih vselitv - vsi ti pojavi izgledajo na prvi pogled povsem nezdružljivi. In dejansko se pri reševanju teh problemov tudi tako obnašamo - skratka rešujemo jih parcialno. Vendar pa s takim pristopom lahko le gasimo najhujše požare, problemov pa ne rešimo zadovoljivo, kajti vse našete stvari so le aspekti ene celote in posledica ekstenzivnega zaposlovanja ter stihijskega razvoja.

Take in podobne težave pa lahko zadovoljivo rešuje le dolgoročna strategija, ki natančno ve, kaj, kdaj in koliko hoče ter pri tem upošteva, da litrska posoda prenese pač samo liter tekočine. V naši občini imamo naravni letni prirastek 400 delavcev, torej ne moremo vztrajati na razvoju, ki zahteva 500, 600, 700 ali celo več novih delavcev letno.

Bojan Erjavšek

OBVESTILA KOLEKTIVU - OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 30. JUNIJA DO VKLJUČNO 6. JULIJA

30. junija, FRANC GASSER, vodja TOZD Profilarna, Zirovnica, Moste 22 h.

1. julija, JANKO PERNE, vodja invest. razvoja, Jesenice, Cesta maršala Tita 20, št. tel. 81-904.

2. julija, JANEZ POLJŠAK, vodja spl. sektorja, Hrušica št. 12.

3. julija, JANEZ BIDOVEC, vodja sekt. nabave, Lesce, Na Trati št. 47, št. tel. 75-591.

4. julija, FRANC RAVNIHAR, vodja TOZD Valj. žice, Lipce št. 7 a.

5. julija, JOŽE OSVALD, vodja TOZD Livarna, Rateče št. 21 a, (pri Butinar) št. tel. 88-771.

6. julija, NOČ MIROSLAV, vodja TOZD Remontne delavnice, Lesca, Na Trati št. 21 a, št. tel. 75-991.

V času dežurstva v železarni je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja št. 19 številka tel. 601.

Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure zjutraj. Dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa je v železarni. V prostih sobotah, nedeljah in praznikih je dežurstvo od 7. do 19. ure doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa v železarni.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:

PONEDELJEK - 30. 6.
TOREK - 1. 7.
SREDA - 2. 7.
ČETRTAK - 3. 7.
PETEK - 4. 7.
SOBOTA - 5. 7.
NEDELJA - 6. 7.

DNEVNI:

MATIJA URH
FRANC BERNIK
IVAN SLAMNIK
ANTON SITAR
KAREL POGAČAR
PRIMOŽ ŽVAB
IVO LEBAN

NOČNI:

IVAN MEŽIK
IVAN KAVČIČ
SAŠO DOLINAR
VINKO ROTAR
FRANCI NOVAK
AHMED TELALOVIČ
DUŠAN BAK

Telefon dežurnega za vzdrževanje v železarni je:

vezni telefon je: 358
410
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 30. junija do 5. julija bodo delale naslednje obratne ambulante:

dopoldne: I. obratna ambulanta - dr. Branimir Čeh. - IV. obratna ambulanta - dr. Marija Kovačič-Može zaradi letnega dopusta ne dela.

Popoldne: II. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec.

V soboto, 5. julija, samo dopoldne: II. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec.

ZOBNE AMBULANTE:
dopoldne: II. zobna ambulanta zaradi letnega dopusta ne dela.

Popoldne: I. zobna ambulanta - v. dent. Viktor Stražišar.

Za železarno v torek, 1. julija in v četrtek, 3. julija, od 7. do 13. ure I. zobna ambulanta - v. dent. Viktor Stražišar.

V soboto, 5. julija, zaradi letnega dopusta zobna ambulanta ne dela.

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu juliju bodo praznovali petdeset let življenja naslednji naši sodelavci:

MARIJA SEST, FRS - 2. julija; IVAN AMBROŽIČ, OTK - 2. julija; MARICA KIKELJ, elektrode - 4. julija; MINKA JUSTIN, jeklarna - 7. julija; BRANKO LANGUS, varnostna služba - 8. julija; FRANC KOZAR, žičarna - 10. julija; AMALIJA BREMEC, energetika - 10. julija; MATILDA ČUDEN, varnostna služba - 11. julija; JAKOB BEGUŠ, valjarna blumin-štek - 11. julija; ŽIVORAD PAJLIČ, valjarna bluming-štek - 12. julija; IVAN RAZINGER, remontne delavnice - 12. julija; VLADIMIR PETRIČ, OTK - 16. julija; JAKOB PINTAR, transport - 17. julija; MIRKO ŽIGMUND, žičarna - 18. julija; VLADIMIR LAPAJNE, valjarna bluming-štek - 19. julija; OLGA ROZMAN, žičarna - 19. julija; MARIJA SVETINA, računov. oseb. doh. - 19. julija; LOVRO OBLAK, remontne delavnice - 21. julija; FRANC GORIŠEK, plavž - 28. julija in ALOJZ BAUMAN, hladna valjarna Bela - 28. julija.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

VIII. SREČANJE ŽELEZARJEV BORCEV NOV

Po sklepu koordinacijskega odbora ZB NOV pri SOZD Slovenske železarne in v dogovoru z organizatorjem tega srečanja, bo v s o b o t o, dne 23. avgusta

VIII. srečanje železarjev - borcev NOV na HOMU nad Zasipom (na Katarinci).

Srečanja se lahko udeležijo aktivni delavci železarne (s svojim) - nekdanji borci in aktivisti NOV.

Prosimo vse tiste, ki se bodo tega srečanja udeležili, da pošljejo natančno izpolnjeno prijavnico najkasneje do 1. avgusta 1980 na center za proučevanje samoupravljanja in informiranje Dragici Medja, (tel. št. 770).

O vseh nadaljnjih podrobnostih tega srečanja bodo vsi prijavitelci naknadno obveščeni.

(odreži, čitljivo izpolni in pošlji na CPSI)

PRIJAVNICA

za udeležence VIII. srečanja železarjev borcev NOV 23. avgusta 1980 na HOMU nad Zasipom (Katarinci)

Priimek in ime

Leto rojstva

TOZD - delovna skupnost

Stalno prebivališče

Prijavljam še svojca

Priimek in ime

Leto rojstva

Stalno prebivališče

IV. DELOVNO TEKMOVANJE KOVINARJEV ŽELEZARNE

Vse, ki ste spremljali tekmovanje kovinarjev v železarni, obveščamo, da je IV. tekmovanje kovinarjev v železarni uspešno zaključeno. Skupno je tekmovalo 81 kovinarških delavcev, in sicer 48 iz TOZD Strojne delavnice, 14 iz TOZD Remontne delavnice, 5 iz TOZD Vzdrževanje, 5 iz TOZD Livarna, 4 iz TOZD Elektrode, 3 iz TOZD Transport in 2 iz TOZD Energetika.

Med tekmovalci je bilo 32 mladih, ki so posebej tekmovali še za priznanje organizacije zveze socialistične mladine.

V posameznih tekmovalnih panogah so najboljši trije: ORODJARJI (7 TEKMOVALCEV): 1. Senad Suljanović, 2. Edvard Kristan, 3. Boris Vahčić.

STRUGARJI (21 TEKMOVALCEV): 1. Anton Horvat, 2. Jože Torkar, 3. Anton Bole.

REZKALCI (3 TEKMOVALCI): 1. Franc Jakopič, 2. Rudi Kravanja, 3. Zlatko Lipovšek.

BRUSILCI (4 TEKMOVALCI): 1. Franc Košir, 2. Sašo Svetina, 3. Leopold Bizaj.

KOVAČI (6 TEKMOVALCEV): 1. Stane Benčina, 2. Marjan Burnik, 3. Cveto Kemperle.

VARILCI V OGLJ. DIOKS. POSTOPKU (8 TEKMOVALCEV): 1. Anton Tišov, 2. Viktor Kokošar, 3. Boris Jakopič.

ELEKTROOBLONCI VARILCI (REL postopek) (12 TEKMOVALCEV): 1. Ivan Malek, 2. Anton Tišov, 3. Boris Jakopič.

VARILCI V PLAMENSKEM POSTOPKU (8 TEKMOVALCEV): 1. Franc Peternel, 2. Franc Solar, 3. Vlado Benet.

VARILCI V TIG POSTOPKU VARJENJE ALUMINIJA (7 TEKMOVALCEV): 1. Edvard Tišov, 2. Jože Gračner, 3. Alojz Kalan.

LIVARJI (5 TEKMOVALCEV): 1. Rade Radinovič, 2. Asim Salihović, 3. Črtomir Mesarič.

Vse udeležence tekmovanja obveščamo, da bo v četrtek, 26. junija, ob 18. uri v spodnjih prostorih Kazine slovenske podelitev priznanj vsem tekmovalcem ter nagrad najboljšim. Podrobneje o poteku tekmovanja bomo poročali v naslednji številki železarja.

NM

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Valjarna debele pločevine

12. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Odbor za gospodarstvo pri DS TOZD Valjarna debele pločevine je imel svojo dvanajsto redno sejo 11. junija. Sklical in vodil jo je predsednik Milan Sulc.

Pri pregledu izvrševanja sklepov so ugotovili, da so bili v glavnem izvršeni, razen sklepa, ki obravnava nabavo dveh zabojev za odpadke, ki se odloži zaradi prehoda temeljne organizacije na dvoimensko obratovanje in sklepa, s katerim se zahteva določitev razlike med dejansko temperaturo v Ignis peči in temperaturo, ki jo kažejo instrumenti peči, ki je v izvajanju.

Na znanje so vzeli poročilo o izvrševanju ukrepov za izboljšanje poslovnega rezultata in ugotovili, da se ukrepi v redu izvajajo in da so bili doseženi rezultati zelo dobri.

Prav tako so vzeli na znanje zapisnik o uspešnosti izvedbe letnega remonta proizvodnih naprav v valjarni debele pločevine.

Obravnavali so tudi izvrševanje plana v mesecu maju. Plan je bil presežen samo na progi, v adjustaži in odpremi pa ne. Vzroki za nedoseganje v adjustaži so: večja poraba medfazne zaloge v mesecu aprilu, pomanjkanje materiala za rezanje in neobratovanje na proste sobote. Odprema ni dosegla plana zaradi slabšega dela adjustaže.

V nadaljevanju je bil odboru predložen program proizvodnje za mesec junij, ki znaša 5.800 ton. Sprejeli so ga s pripombo, da je naloga tako OPP kot celotne temeljne organizacije, da bo v okviru možnosti izvaljanega čim več kvalitetnega materiala.

Glede nadur so sklenili, da v juniju ne smejo preseči 744 ur, opravljajo pa se lahko le v primeru, če se s tem poveča proizvodnja.

Poročilo SEO — oddelka za organizacijo dela, ki obravnava organizacijske spremembe v temeljni organizaciji, so vzeli na znanje, podrobno pa ga bodo obravnavali na naslednji seji.

TOZD Žičarna

14. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik Bogdan Marinkovski je v četrtek, 12. junija, sklical štirinajsto redno sejo delavskega sveta TOZD Žičarna. Delegete je seznanil z realizacijo sklepov zadnje seje. Na predlog kadrovskega sektorja so tudi soglašali s spremembo višine nagrad za počitniško prakso dijakov in študentov za leto 1980.

V nadaljevanju seje so potrdili predlog korekcije plana proizvodnje vlečene žice za drugo polletje 1980. Po tem predlogu se zniža plan skupne proizvodnje za 3000 ton, plan blagovne proizvodnje pa za 5900 ton, istočasno pa se poveča plan proizvodnje za TOZD Želbljarna za 2400 ton in TOZD Elektrode za 500 ton. Finančni efekti tako spremenjenega plana proizvodnje še niso znani, vendar bodo glede na povečane količine žice v kvalitetnejšem asortimentu pozitivno vplivali na izboljšanje poslovnega rezultata.

Delegeti so soglašali s predlogom notranje prerazporeditve delavcev, ki je potrebna zaradi ustavitve dela na pocinkovalni liniji 3 in dveh žičarskih strojih. Delegeti so bili mnenja, da bo spremenjeni proizvodni asortiment možno realizirati le s polno angažiranostjo vseh TOZD v tehnološki verigi, vključno s prodajnim sektorjem. Zaradi

Asistenta za delovne naprave so zadržali, da čimprej uredi popravilo vhodnih vrat pri ogrevnih pečeh.

Ob sklepu seje so vzeli na znanje še: obvestilo odbora za gospodarstvo TOZD Transport o višini stojnine pri razkladanju železniških vagonov, poročilo kadrovskega sektorja o višini sredstev potrošenih za izplačevanje izdatkov po pogodbi o delu v letu 1979 ter višino za leto 1980 in poročilo SVD, da stimulacije za neposredne vodje za mesec maj ne dobiva dva delovodja.

IS

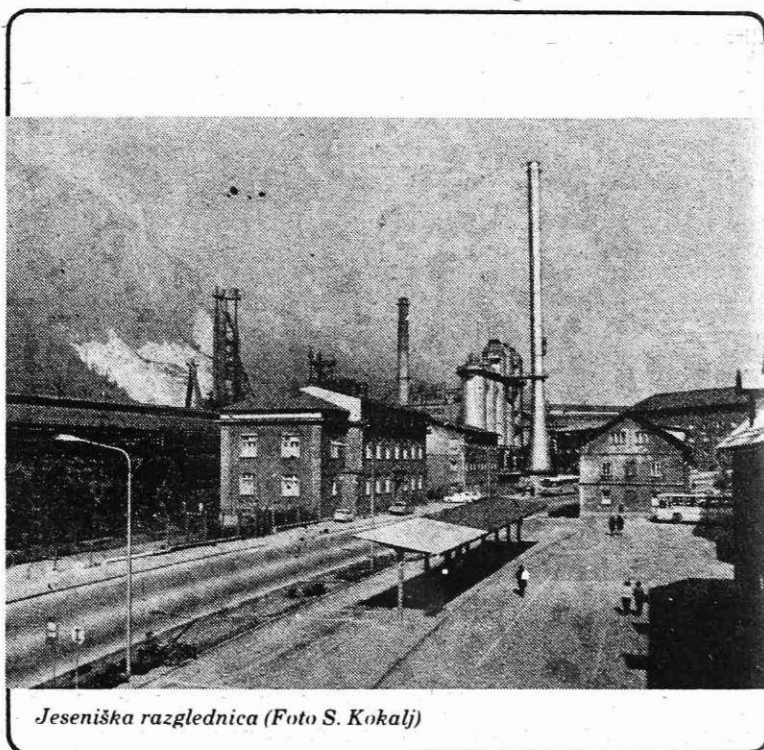
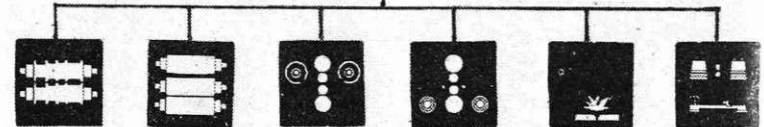
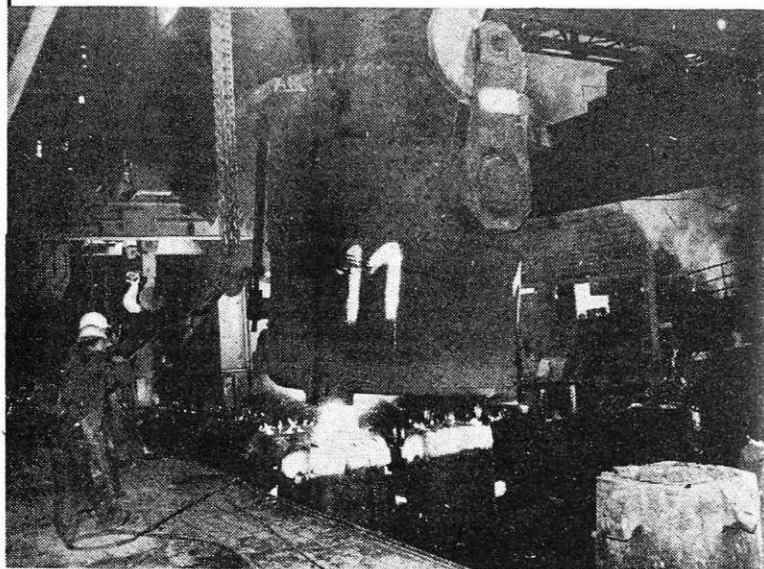
TOZD JEKLARNA VABI SODELAVCE

VLOŽKA OD DRUGOD NI IN GA SE NEKAJ ČASA NE BO! LE JEKLO IZ JESENIŠKIH MARTINOV IN ELEKTRO PEČI NAM NUDI MOŽNOST NADALJNJE PREDELAVE! NOVIH DELAVCEV NI IN SPREJEM SE NE POVEČUJE!

S temi kratkimi stavki lahko jedrnat orisemo problematiko tega trenutka. Izhod iz situacije je le eden: DO SKRAJNOSTI IZKORISTITI LASTNE ZMOGLJIVOSTI IN KAR SE DA POVEČATI PROIZVODNJO NAŠE JEKLARNE. Da bi dosegli ta cilj pa moramo jeklarni zagotoviti VEČ DELAVCEV!

Zato pozivamo:

- tiste delavce, ki že nekaj časa delajo v Železarni, pa še niso napredovali ali ne vidijo možnosti napredovanja;
- delavce, ki imajo rajši kratkotrajne, večje obremenitve, kot neprestan monoton ritem strojev;
- tiste, ki si želijo zagotoviti večji osebni dohodek, ne glede na težje pogoje dela;
- vse, ki bi se čez nekaj let radi zaposlili v novi jeklarni, NAJ SE PRI »SVOJEM KADROVIKU« PODROBNEJE INFORMIRAJO O MOŽNOSTIH ZA PRESTOP!

Jeseniška razglednica (Foto S. Kokalj)

TOZD Želbljarna

16. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Šestnajsta seja odbora za gospodarstvo TOZD Želbljarna, ki jo je sklical predsednik Vlado Stenovec, je bila v torek 17. junija. Pri pregledu sklepov so ugotovili, da so vsi sklepi zadnje seje izvršeni. Za peti sklep pa je odbor potrdil spremembo o višini štipendij, ki jo je pripravil kadrovski sektor.

Asistent za proizvodnjo je posredoval predlog plana za mesec julij, ki znaša 840 ton. Dnevni plan je 40 ton. Prvotni družbeni plan predvideva 580 ton za izvoz in 260 ton za domači trg. Pri sedanjih situaciji pa je vsa proizvodnja predvidena za izvoz, čeprav so velike potrebe tudi na domačem trgu. Zaradi dogovora in sklepa, da TOZD Želbljarna v celoti izdeluje žičnike za izvoz, je potrebno vso žico planirati za izvozno proizvodnjo. Če katere grupa strojev ne bi imela dovolj naročil za polno obratovanje, na strojih ne smejo izdelovati asortimenta za domače tržišče. Žica mora ostati na zalogi za potrebe izvoza. Odbor je sprejel sklep, da je potrebno v primeru zmanjšanja proizvodnje na želbljarskih strojih izvesti premostitev delavcev, tako da bo možno najgostejše obratovati.

Vodja TOZD je poročal o uresničevanju stabilizacijskega programa za mesec maj in kumulativno za prvih pet mesecev. Pri nekaterih ciljnih dosegah zelo slabi rezultati. Pri odpadnih žičnikih so slabi rezultati zaradi tega, ker v prejšnjem mesecu niso bili zapakirani vsi odpadni žičniki in je zavedena količina v adjustaži iz dveh mesecev. Tudi v pocinkovalnici niso vsi kazalci v mejah postavljenih ciljev, za kar so od-

govorni delavci v pocinkovalnici. Glede storilnosti so bili doseženi zadovoljivi rezultati. Planirana proizvodnja je dosežena z manj delavci, kot je v planu. Rezultati proizvodnje pa bi bili še ugodnejši, če ne bi bilo preko 600 ur zastojev zaradi pomanjkanja žice nekaterih dimenzij.

Članom odbora je bilo posredovano tudi poročilo o gibanju OD za mesec maj. V TOZD Želbljarna je bil učinek nižji za 3,6 %. Storičnost je bila dosežena 77,7 kg/h, stimulacija za storičnost pa je bila dosežena 6 %, premija pa 31 % in je najnižja premija med proizvodnimi TOZD. Poprečni dohodek zaposlenega v TOZD Želbljarna je bil v mesecu maju 7.056 dinarjev, poprečni dohodek za prvih pet mesecev pa 7.500 din.

TOZD Želbljarna ima v programu modernizacije za leto 1980 nabavo 11 želbljarskih strojev. Iz lastnih sredstev za amortizacijske zamenjave so že naročili trije novi stroji iz ČSSR, za osem strojev pa TOZD nima lastnih sredstev. Zato so predlagali, da bi TOZD Žičarna združila svoja prosta sredstva za amortizacijske zamenjave za osem novih strojev v vrednosti 3,8 milijonov din. Za to vrednost bi pripravili in podpisali aneks k samoupravnemu sporazumu, ki sta ga obe TOZD podpisali v letu 1979.

MO

13. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V ponedeljek, 16. junija, je predsednik Milan Kristan sklical trinajsto sejo odbora za delovna razmerja pri DS TOZD Žičarna. Člane odbora je seznanil, da so vsi sklepi zadnje seje realizirani.

V nadaljevanju je odbor potrdil razporeditev novo sprejetega delavca, prerazporeditev dveh delavcev v oddelku votličarne ter razporedil 16 delavcev iz oddelka pocinkovalnice na druga dela in naloge v TOZD. Člani odbora so tudi potrdili odločbo invalidske komisije, da Marija Vidic s 1. julijem prestopi k varnostni službi za opravljanje del in nalog vratar II.

Potrdili so tudi prekinitev rehabilitacije Hasana Bešića in ga s 1. julijem razporedili na dela in naloge brusilec votlic. Odbor je sprejel tudi sklep, da se mladinec Fadil Hadžić udeleži mladinske brigade ZMDA NIS '80 od 6. julija do 3. avgusta 1980. Seznanjeni so bili tudi z udeležbo predsednika izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Žičarna na seminarju predsednikov, in sicer 11. junija ter mu za to odobrili plačano odsotnost.

Ob koncu seje so za počitniško delo potrdili naslednje potrebe: pomočnik adjusterja VAC žice (dva ženski) in adjuster Elira žice (dva moška).

B.

PREGLED SESTANKOV SDS

Minuli teden smo iz štirih temeljnih organizacij ter iz ene delovne skupnosti prejeli le devet zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. Nekateri skupine so obravnavale še poročilo o poslovanju v prvem kvartalu, večinoma pa so razpravljale o problematiki Železarne s poudarkom na različnih vrstah ukrepov, ki naj bi privedli k izboljšanju sedanjega stanja.

SDS kontiliv 1 in 2 (TOZD JEKLARNA) sta se na sestanku v začetku junija oziroma konec maja seznanili z rezultati poslovanja v prvem tromesečju ter s predlogom ukrepov za boljše urejanje zdravstvenega varstva. Skupini se strinjata, da je treba napeti vse sile za odpravo poslovne izgube ter za boljše proizvodne rezultate. SDS kontiliv 1 je pod razno razpravljala tudi o disciplini ter o izvajanju ustalitvenih ukrepov, pri čemer je ugotovila, da se stanje sicer na vseh ravneh izboljšuje. Ukrepe na področju zdravstva skupini v celoti podpirata.

SDS žičarna I — 1 ter adjustaža žičarne (TOZD ŽIČARNA) sta obravnavali ukrepe na področju zdravstva (uvedba novega načina evidence) ter uvedbo kontrole prisotnosti na delu s pomočjo evidenčnih markic. Na sestanku SDS žičarna

I — 1 je bilo posebej poudarjeno, zakaj sta ta ukrepa potrebna ter kako se bosta izvajala. Ta skupina predlaga, da naj se izloči vse delavce, ki svojih nalog ne opravljajo zadovoljivo, priporoča pa tudi, da naj se oba ukrepa izvajata v vsej Železarni in ne le v TOZD Žičarna. Na sestanku SDS adjustaža žičarne je bilo največ pripomb glede novega načina evidence na področju zdravstva s strani tistih delavcev, ki največ koristijo usluge ambulanse, razburjenje pa je povzročil tudi predlog o uvedbi evidenčnih markic za kontrolo prisotnosti na delu, češ, zakaj jih uvaja le njihov TOZD. Vendar je skupina, potem ko so ji bile razložene težave, v katerih se nahaja Železarna ter stanje na področju discipline, podprla tudi ta ukrep.

SDS adjustaža 2 (TOZD JEKLOVLEK) je bila na sestanku seznanjena z ukrepi na področju zdravstvenega varstva ter s poslovno usmeritvijo posameznih TOZD v sedanjih situaciji. Razpravljala je tudi o akcijskem programu dneve za čim boljše izkoriščanje strojev in naprav oziroma za čim boljše delovne učinke dneve. Po tem akcijskem programu naj bi ravnale stroje polno izkoristili tako, da bi na njih delali tudi tisti, ki trenutno ne bi bili polno zaposleni. Na vsakem fluxu pa bi po akcijskem programu morala delati do O 25 milimetrov (zarjenje do O 18 milimetrov) po ena delavka, nad to dimenzijo pa zaradi večjega napora po dve delavki, kar bi pomenilo, da bi se pregledana količina (v sedanjih razmerah je po mnenju vodje SDS to nujno) podvojila. Po programu bi se morala izboljšati tudi delovna in tehnološka disciplina ter doseči boljše izkoriščanje delovnega časa. Ker pa je, predvsem v zvezi s predlogom za delo na fluxu, prišlo na sestanku do prepira s tremi delavkami, ki so tudi sicer motile potek sestanka, je moral vodja SDS sešatek predčasno prekiniti.

SDS gradbenoremontna delavnica Javornik (TOZD REMONTNE DELAVNICE) se je izčrpnno seznanila z izvajanjem ustalitvenih ukrepov ter podprla predlog ukrepov na področju zdravstva. Seznanila se je tudi z informacijo o pomanjkljivo izvedenem remontu LECTROMELT peči. Zamilsel o izdajanju tedenskih informacij se skupini zdi dobra. SDS RTA 2 je imela podoben dnevni red. Seznanila se je tudi še s poslovnim in tehničnim poročilom za prvi kvartal ter s sklepi zadnje seje sindikalnega odbora RTA.

Od SDS oddelka za študij dela in časa ter nagrajevanje (DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TKR IN NOVOGRADNJE) smo prejeli dva zapisnika. Na prvem sestanku (dne 16. maja) je skupina razpravljala o poslovanju v prvem tromesečju. Ugotovila je, da se v času stabilizacije zelo različno obnašamo in da je treba vso skrb posvetiti gibanju stroškov ter v največji meri izdelovati predvsem tiste vrste jekla, ki prinašajo najboljše finančne rezultate. Na tem sestanku je skupina postavila tudi delegatsko vprašanje, kako je možno, da je raziskovalni oddelk dosegel pri 93 % proizvodnji jekla v poprečju za 8 odstotkov višje število točk in s tem za 4,3 odstotka višji učinek kot v ostalih skupnih službah. Pri tem skupina opozarja, da je bilo ob sprejemanju sprememb za izračun premij v decembru lani zagotovljeno, da v prvih mesecih leta ni možno doseganje točk na ravni zadnjega kvartala. Na drugem sestanku (dne 11. junija) pa se je skupina seznanila z vzroki za sedanje poslovno stanje Železarne ter podprla predlog ukrepov za izboljšanje. Strinja se tudi s sklepi osnovne organizacije ZKS SEO za boljše delo sektorja.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje — Božidar Lakota

MLADI BOLJ PRODORNI V NASLEDNJEM MANDATNEM OBDOBJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

bi mladi železarji morali graditi svojo bodočo programsko usmeritev. Iz poročil in razprav nekaterih delegatov je zaznaven napredek v delu osnovnih organizacij ZSMS v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih, vseeno pa je čutili še preveliko nihanja v delu posameznih organizacij. Seveda gre pri tem za različne vzroke, med drugim prav gotovo tudi, da je ZSMS premalo vključena v fronto vseh socialističnih in ustvarjalnih sil v sredinah, kjer deluje. Eden od govornikov je ob tem dejal, da SZSM sama, kakor vsi skupaj posvečamo premalo pozornosti kadrovskim vprašanjem, izбору najboljših mladih delavcev in učenec na vodstvene funkcije v organizaciji ZSMS. Razen tega bi se mladi morali na odgovornih funkcijah tudi sami mnogo bolj usposabljanje in izpolnjevanje, kajti ustvarjalno delo v organizaciji zahteva veliko znanja. Se vedno je preveč forumskega dela in premalo, ali pa preveč kampanjske povezanosti vodstev z osnovnimi organizacijami. Poleg vsega tega pa je eden poglavitnih pogojev za uspešno delovanje osnovnih organizacij ZSMS njihova (vorna, ustvarjalna vpetost v celotni delegatski sistem. To je edina realna pot, je menil govornik, za sodelovanje mladih v celotnem političnem sistemu in pri odločanju o našem nadaljnjem razvoju. V tem trenutku pa bi mladi morali biti v

prvih vrstah borcev za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije, ki ima dolgoročne cilje v krepitvi socialističnih družbenoekonomskih odnosov in dviganju produktivnosti dela.

V razpravi so mladi zelo konkretno tudi poudarili bolj zavzeto prisotnost mladih v inovacijskem in tehnološkem ustvarjanju in sploh v vseh prizadevanjih za napredek tehnologije in znanja mladih delavcev. To je edina pot za doseganje večje storilnosti, kakovosti dela in varnosti dela, ki pa jo velikokrat podcenjujemo in ne ustvarjamo ustreznih družbenih klime za to.

Delegat iz TOZD Jeklarna je zelo pošteno spregovoril o težavah na sploh v tej temeljni organizaciji, od velike odsotnosti z dela in pomanjkanja delavcev do zastarelosti proizvodnih naprav predvsem v SM jeklarni. Navedel je tudi več vzrokov za veliko fluktuacijo delavcev. Menil je, da starejši delavci, ki imajo družine v drugih krajih odhajajo za boljšim delom, ker jim pri nas premalo ostane za družino, mladi pa nimajo dovolj možnosti za priložnostno udeleževanje in »ko se naveličajo gostiti, pohajanja in zdravnikov, oddidejo«. Menil je, da se delovna disciplina v TOZD izboljšuje, da je prisotno tudi večje varčevanje, vzrok, da niso izpolnili vseh planskih obveznosti pa je tudi v njihovem slabem delu.

Delegatka iz delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje je obsežno spregovorila o kadrovski problematiki v železarji, štipendiranju in sploh o usposabljanju delavcev za delo in ob delu. Govorila je tudi o prehodu na usmerjeno izobraževanje in o problemih, ki se ob tem pojavljajo.

O prizadevanjih za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije je na konferenci spregovoril član poslovodnega odbora Železarne Tone Varl. V razpravi pa sta sodelovala tudi predsednik občinske konference SZMS Slavko Mežek in predsednik konference osnovnih organizacij zveze sindikatov Železarne Štefan

Ščerbiz. Konferenco sta pozdravila tudi predstavnika mladih iz železarne Ravne in Store.

To je le nekaj najpomembnejših utripov iz konference, čeprav je na konferenci tekla beseda tudi o mladinskih delovnih akcijah, o idejnopolitičnem delu, o mladih delavcih v samskih domovih, tekmovanju kovinarjev in drugih akcijah mladih v železarji.

Konferenca je v nadaljevanju izvolila za novega predsednika predsedstva koordinacijskega sveta ZSMS Železarne Mira MOHORIČA iz TOZD Vzdruževanje, za sekretarja pa ponovno Tihomirja KOSTIČA. Ostali člani predsedstva so se: Zvonko KOVACIČ iz TOZD Remontne delavnice, Safet IMA-MOVIČ iz TOZD Jeklarna, Ana PAGON iz TOZD Remontne delavnice, Danilo KLINAR iz oddelka novogradnje, Rade RADINOVIČ iz TOZD Livarna, Zdenka VRTAČNIK iz delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje, Ivica RADMAN iz TOZD Žitarna, Semska BEŠIREVIČ iz TOZD Elektrode, Zdenka SMAGIN iz delovne skupnosti za komercialne in finančne zadeve, Vojko BERNARD iz TOZD Hladna valjarna Bela in Iztok TORKAR iz TOZD Družbena prehrana.

Posamezne komisije pa bodo vodili:

- komisijo za šport in rekreacijo Rade Radinovič,
- komisijo za kulturo Darko Mlakar,
- komisijo za informiranje Zdenka Smagin,
- komisijo za ideološko politično delo Zdenka Vrtičnik in
- komisijo za splošni ljudski odpor in družbeno samozasčito Žare Lozar.

Programsko in volilno konferenco so sklenili s podelitvijo knjižnih nagrad najboljšim mladim aktivistom in nekaterim mentorjem.

Dopisujte v Železarja

Programsko - volilna konferenca mladih železarjev (Foto I. Kučina)

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje ...

Tito

ZAŠČITA ŽIVALI OB JEDRSKEM NAPADU

Pri obsevanih domačih živalih se prvi znaki radiacijske bolezni pokažejo šele po dveh ali treh dneh. Žival je potrta, nima teka, hitro se utruja in rada leži. Tiste živali, ki so prejele smrtno količino radioaktivnih žarkov, so zelo nemirne, drhtijo, sunkovito dvigajo glavo, se pri hoji opotekajo in padajo. Ponavadi poginejo po treh ali petih dneh. Živali, ki so prejele manjšo količino, si hitro opomorejo od začetnih težav in dajejo videz, da so ozdravele. Kljub temu jih ne smemo izpostavljati naporom. Po približno tednu dni se bolezenski znaki spet pojavijo in sicer v hujši obliki. Živali so razdražljive, napadalne in ne pustijo, da bi se jih dotikali. V gobcih se jim spuste turčki, teka nimajo, pač pa veliko pijejo in hitro hujšajo. Mnoge živali poginejo že na tej stopnji bolezni. Pri tistih živalih, ki ostanejo žive, se pojavi še močna driska, krvavitve na koži in sluznicah, ki jih je težko ustaviti. Pri prežvekovalcih (govedo, ovce, koze) začne izpadati tudi dlaka ali volna. Mnoge živali poginejo. Tiste, ki to stopnjo preživijo, počasi okrevajo in po dveh ali treh mesecih ozdravijo.

Če je žival izpostavljena radioaktivnemu sevanju in obenem udarnemu ter toplotnemu učinku jedrske eksplozije, nastopijo kombinirane radiacijske poškodbe, če je radiacijska bolezen združena z ranami in opeklinami. Kombinirane radiacijske poškodbe dobi žival tudi tedaj, če na rane in opekline, ki jih je dobila na kakršenkoli način, sedla ob radioaktivnih padavinah radioaktivni prah.

Kombinirane radiacijske poškodbe otežujejo zdravljenje ran in opeklin, težave, ki jih ima žival zaradi radiacijske bolezni, pa se še stopnjujejo. Živali, ki imajo kombinirane radiacijske poškodbe, najpogostejše poginejo.

RADIACIJSKA KONTAMINACIJA KRME, VODE IN ŽIVIL ŽIVALSKEGA IZVORA

Radiacijska kontaminacija krme je lahko zunanja ali notranja. O zunanji kontaminaciji govorimo tedaj, ko se radioaktivni prah useda na površino krme ali na embalažo, v kateri je krma. Notranja kontaminacija nastane tedaj, če krma raste na kontaminiranih travnikih in poljih.

Zunanji radiacijski kontaminaciji krme se lahko izognemo. Krma, ki je spravljena v skladišča in zaprte senike, je varna pred njo, zaščiten pa je tudi seno v kopah, če so te ob radioaktivnih padavinah pokrite s plastičnimi pokrovi. Poleg tega tega lahko tako kontaminirano krmo dekontaminiramo.

Večjo nevarnost pomeni notranje kontaminirana krma. Travniki in polji ni mogoče zavarovati pred radioaktivnimi padavinami. Zato je krma, ki raste na njih, kontaminirana ne le na površini, temveč tudi v notranjosti. Rastline namreč vsrkavajo radioaktivni prah s svojih površin, prav tako pa tudi tistega, ki je z vodo ob dežju prodril v zemljo. Količina vsrkanih radioaktivnih snovi je odvisna predvsem od tega, kako hitro rastlina raste in od kislosti zemlje. Čim hitreje rastlina raste, tem več radioaktivnih snovi vsrka. Kisla zemlja, ki pa jo lahko izboljšamo z umetnimi gnojili in rudninami, precej stopnjuje notranjo kontaminacijo rastlin. Vsrkane radioaktivne snovi se v rastlini razporedijo tako, da jih je največ v listih, manj v steblih, še manj pa v zrnu in v plodovih v zemlji. Zato je za živali posebej nevarna trava in krma, ki je zrastle na kontaminiranih pašnikih in travnikih.

VODA v zaprtih vodnjakih in vodovodih ob radioaktivnih padavinah ni kontaminirana. Pač pa so kontaminirane odprte vode, v katere je padel radioaktivni prah.

Na površini so kontaminirana tudi ŽIVILA ŽIVALSKEGA IZVORA, ki so bila izpostavljena radioaktivnim padavinam. Pri mleku prodira prah tudi v globino, do dna posode.

ZAŠČITA ŽIVINE, KRME, VODE IN ŽIVIL ŽIVALSKEGA IZVORA

ZAŠČITA ŽIVINE: Učinkovito zaščito živine pred učinki jedrske eksplozije je težko doseči. Delna zaščita je seveda mogoča. Najbolje bomo živino zaščitili pred udarnim, toplotnim in začetnim radioaktivnim učinkom jedrske eksplozije, če jo bomo umaknili z območij, ki so izpostavljena nevarnosti jedrskih napadov in jo dekontaminirano razmestili po manj nevarnih območjih. Za zaščito živine pred navedenimi učinki so zelo primerne tudi vrtače, globoke doline ter soteske in kanjoni, ki niso usmerjeni proti verjetnemu kraju jedrske eksplozije, še bolj pa kraške jame.

Nadaljevanje

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI

REZERVE URANA SO OMEJENE

NADALJEVANJE

Država	(Ocenjene rezerve v 1000 t s ceno izkoriščanja)					
	pod 80 dol./kg		Med 80 in 130 dol./kg		Skupaj	
	Dejan-sko	Do-mnev-no	Dejan-sko	Do-mnev-no	Dejan-sko	Do-mnev-no
ZDA	531	773	177	385	708	1158
Kanada	215	370	20	358	235	728
Južnoafriška republika	247	54	144	85	391	139
Avstralija	290	47	9	6	299	53
Švedska	0	0	301	3	301	3
Nigerija	160	53	0	0	160	53
Nau. ibija	117	30	16	23	133	53
Brazilijski	74	90	0	0	74	90
Francija	40	26	16	20	56	46
Ostali	176	37	57	90	233	127
Skupaj	1850	1480	740	970	2590	2450

Razpredelnica, v kateri niso upoštevani podatki za evropske socialistične države s Sovjetsko zvezo in LR Kitajsko, kaže, da je preskrba z uranom za prihodnjih 20 let ne glede na eventualne spremembe v jedrski tehnologiji z veliko verjetnostjo zagotovljena. Pri proizvodni ceni pod 130 dolarjev kg je mogoče smatrati 2,6 milijona ton kot zanesljive rezerve. Pri tem gre za zaloge, ki so geološko raziskane in ki jih je možno izkoriščati z danes znanimi metodami. Poleg tega navajajo statistike OECD še nadaljnjih 2,5 milijona ton možnih rezerv. Med te štejemo nahajališča, za katera so predhodne raziskave pokazale veliko verjetnost za pozitiven rezultat.

Skupno kažejo ocene, v primerjavi s pred dvema leti objavljenimi podatki, za milijon ton večjo količino. Pri tem gre za

novo odkrita nahajališča urana v Braziliji, Kanadi, Južnoafriški republiki, ZDA in na Grönlandu. Danes še vedno obstajajo bele lise na geoloških kartah in zato strokovnjaki menijo, da bodo tudi v bodoče odkrili nova nahajališča uranove rude.

Leta 1979 so pridobili 38.000 ton, medtem ko je letna zmogljivost 44.000 ton. Glavni dobavitelji sta bili doslej ZDA in Kanada z več kot polovico celotne količine. Predvidena bodoča izgradnja rudarskih zmogljivosti kaže, da bo do leta 1990 možno povečati letno količino na 120.000 ton.

Zato izgleda, da bo do sredine devetdesetih let na svetovnem tržišču urana ponudba presežala povpraševanje. To pa bo lahko povzročilo znižanje njegove cene in s tem tudi manj finančnih sredstev in kasnitev odpiranja novih nahajališč. Ker pa mine med projektiranjem in končno izgradnjo nahajališča 15 let, se bo po letu 1995 prevelika ponudba zelo lahko spremenila v premajhno.

Zato se bo treba že sedaj prilagajati dolgoročnim spremembam. Na eni strani bo treba kratkoročno izenačevati ponudbo in povpraševanje, ne da bi bila pri tem ogrožena dolgoročna ponudba. Na drugi strani pa bo treba misliti tudi na to, da bo mogoče zagotoviti dolgoročno preskrbo z jedrskim gorivom samo ob spremenjeni reaktorski tehnologiji in odkrivanju novih nahajališč uranove rude.

SITUACIJA V VZHODNOEVROPSKIH SOCIALISTIČNIH DRŽAVAH

V poročilu OECD ni podatkov o situaciji v vzhodnoevropskih socialističnih državah vključno s Sovjetsko zvezo. Iz študije, ki jo je izdelal Petroleum Economist, je razvidno, da se verjetno gibljejo rezerve uranove rude v teh državah in LR Kitajski med 3,3 in 7,3 milijoni ton. To je za približno eno tretjino večja količina kot v deželah zahodnega sveta.

Sovjetski petletni načrt za obdobje 1976-1980 je predvideval povečanje zmogljivosti jedrskih elektrarn s 5,5 na 20 GW. Na osnovi zadnjih objavljenih podatkov računajo v tej državi že v bližnji prihodnosti na povečanje reaktorskih zmogljivosti

še za nadaljnjih 37 GW. Za LR Kitajsko domnevajo, da izgradnji jedrskih elektrarn zaenkrat ne posveča večje pozornosti.

JEDRSKA ENERGIJA JE POTREBNA

Stroškovna prednost jedrske energije se je v zadnjih letih zmanjšala in to kljub naraščajočim cenam nafte. Poleg vedno večjih stroškov pri kopanju uranove rude zvišujejo ceno jedrske električne energije tudi ogromni investicijski stroški. Izračun, ki ga je izdelala londonska Lloyds Bank ocenjuje investicijske stroške za 500 jedrskih elektrarn z močjo 1000 MW vsaka pri letošnjih cenah na 600 milijard dolarjev. K tej vsoti je treba prišteti še nepričakovano visoke stroške, ki jih bo imelo energetsko gospodarstvo z jedrskimi elektrarnami prve generacije, ko bodo morale delno že po 20 letih obratovanja biti demontirane.

Vendar so glavni, odločujoči problemi ne toliko gospodarske, kot predvsem politične narave. Skrajnosti te vrste segajo v industrijsko razvitih državah od Avstrije, kjer že zgrajena jedrska elektrarna Zwentendorf na osnovi odločitve z referendumom ne sme pričeti z obratovanjem, do Francije, v kateri bo kmalu že polovica vse električne energije pridobljena v jedrskih elektrarnah. V zvezi s tem so nekateri strokovnjaki mnenja, da pomeni za jedrsko energijo pozitiven rezultat pred kratkim izvedenega referenduma na Švedskem - in to eno leto po znanih, za jedrsko energijo neprijetnih dogodkih na Otoku treh milj v ZDA - že prelomnico v korist te energije. Prazni rezervuariji za nafto in njena vedno višja cena ter izjemno hladna zimska obdobja bodo lahko takšno spremembo mišljenja še nadalje pospešili.

Končno ne smemo pozabiti tudi na vojaški pomen jedrske energije. Dosedanja situacija kaže, da se število držav, ki imajo jedrsko orožje vsakih dvanajst let podvoji. Zato je možno, da bo leta 2000 že okoli 50 držav imelo to rušilno orožje. To pa pomeni tudi dodatno in dejansko nekontrolirano povečanje porabe uranove rude.

SKLEPI IO GZS V ZVEZI Z NOVIMI STABILIZACIJSKIMI UKREPI

(Nadaljevanje s 1. strani)

negativnega sveta in organov drugih družbenopolitičnih skupnosti, ampak zlasti z neposrednimi prizadevanji in ukrepanjem v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, bankah, samoupravnih interesnih skupnostih, kakor tudi v splošnih združenjih in gospodarskih zbornicah za odpravljanje osnovnih vzrokov sedanjih neugodnih gibanj. Celotna samoupravna, politična in strokovna aktivnost mora biti usmerjena predvsem v rast produktivnosti dela in ustvarjanje večje reproductivne sposobnosti gospodarstva kot edine realne in dolgoročne osnove za nadaljnji skladen gospodarski in družbeni razvoj.

2. Izvršni odbor GZS zato predlaga splošnim združenjem in medobčinskim gospodarskim zbornicam, da na sejah izvršnih odborov in drugih organov čimprej ocenijo položaj OZD v svoji dejavnosti, oziroma na svojem območju in se glede na to sprejete in pripravljajoče se nove ukrepe za stabilizacijo gospodarskih gibanj dogovorijo za lastne aktivnosti za njihovo izvajanje.

Svojo aktivnost naj pri tem usmerijo v konkretno reševanje ključnih odprtih vprašanj tekočega gospodarjenja in pripravi novih srednjeročnih planov v OZD, še posebej pa v:

- oceno gibanj in dosežene stopnje produktivnosti dela v posameznih dejavnostih v primerjavi z gospodarstvi razvitih držav ter predlaganje ukrepov za odpravljanje vzrokov njenega bistvenega zaostajanja na nekaterih področjih;

- organizirano pomoč za odpravljanje motenj v oskrbi z osnovnimi materialnimi pogoji za proizvodnjo (preskrba s surovinami in drugimi reprodukcijskimi materiali) in pri tem zlasti v učinkovito preventivno delovanje za preprečevanje enostranskega prekinjanja blagovnih in drugih tokov med OZD, pojavov prikritega črnega dvigovanja cen pod plaščem samoupravnega sporazumevanja o ustvarjanju skupnega prihodka, različnih namenskih dodatkov na sedanje cene za razvoj itd., to pa zahteva zlasti izboljšanje medsebojne informiranosti na osnovi že sprejetih dogovorov in načinov o pretoku informacij v okviru zborniškega sistema;

- v dogovoru z republiškimi odbori sindikatov je potrebno pravčasno proučiti vpliv sprejetih ukrepov in pripraviti predloge za sanacijo poslovanja OZD z izgubo in na meji rentabilnosti oz. OZD s trajnejšimi slabostmi v poslovanju, saj je realno pričakovati, da se bo zaradi teh ukrepov povečalo število takšnih OZD, pri čemer je potrebno posebno pozornost posvetiti pripravi ustreznih proizvodnih programov in njihovih preusmeritev, ki naj zagotovijo zaposlovanje delavcev v produktivnih, dohodkovno uspešnih dejavnostih.

Medobčinske gospodarske zbornice naj pri tem usmerijo svojo aktivnost še posebej na področje preskrbe prebivalstva, komunalnega razvoja, stanovanjske izgradnje, obrti ter gostinstva in turizma, kjer so realne možnosti hitrejšega razvoja.

3. Na področju gospodarskih odnosov s tujino so za dejansko doseganje predvidenih rezultatov sprejetih ukrepov nujni napor za uresničevanje naslednjih nalog:

- V OZD je potrebno pripraviti notranje izračune vpliva spremenjenih pogojev gospodarjenja, ki jih določajo novi tečajji dinarja, posebej

vpliv večjega prihodka od izvoza in povečanih stroškov uvoznega reprodukcijskega materiala ter upoštevati povečanje dinarske protivrednosti za plačilo uvozne opreme ter za najemanje in odplačilo tujih kreditov. S strokovno pripravljenimi gradivi, za kar so odgovorni poslovodni organi, je potrebno organizirati razpravo v samoupravnih organih in omogočiti čim širše informiranje delavcev s ciljem, da zavestno sprejmejo in podprejo novo gospodarsko usmeritev.

- Po sprejemu druge skupine ukrepov za stabilizacijo v juniju in juliju, zlasti s področja omejevanja osebne, skupne in splošne porabe ter rasti cen in z nadaljnjo dograditvijo instrumentarija ekonomskih odnosov s tujino ter predvidene manjše rasti družbenega proizvoda v nekaterih delih gospodarstva, ki bodo zahtevali prilagoditev znatno spremenjenim pogojem gospodarjenja, bo nujno izdelati konkretne programe aktivnosti za vključitev v vsaki posamezni OZD.

- Da bi s povečano konkurenčno sposobnostjo, ki jo omogoča devalvacija, dosegli njen osnovni cilj - bistveno povečanje izvoza blaga in storitev - je nujno pospešiti intenzivno poslovno aktivnost za večjo ponudbo na zunanjih tržiščih. To aktivnost mora izvozno gospodarstvo razviti v največji možni meri takoj in zlasti v obdobju, ko so učinki devalvacije največji, da si v svetu tako pridobi čim širši izvozni prostor. Nujno so izračuni oz. določitev sprememb izvoznih cen na novih osnovah, hitro razvijanje marketinške dejavnosti ter razširitev kroga kupcev na dosedanjih in novih tržiščih.

- Glede na stimulative učinke novega tečaja dinarja za izvoznike ter s tem umiritev pritiska na vrednost deviz v medsebojnih odnosih med OZD, je potrebno v okviru SISEOT proučiti odprta vprašanja združevanja dela in sredstev za ustvarjanje skupnega deviznega prihodka in združevanja deviznih sredstev. Proces povezovanja in združevanja deviznega prihodka, ki je v večji meri stekel šele letos v zelo zaostrenem plačilnobilančnem položaju, pri čemer je v znatni meri prišlo do vzpostavljanja kupoprodajnih, namesto do oblikovanja dohodkovnih odnosov, zasnovanih na usklajenih planih, trajnosti, skupni odgovornosti in skupnem tveganju je potrebno usmeriti s sprejetimi skupnimi izhodišči, osnovami in merili za združevanje v okviru SISEOT.

- V ospredje stopajo vprašanja učinkovitejših organiziranosti nastopa v tujini. OZD, povezane v sekcijah GZS, morajo pripraviti konkretne programe aktivnosti na tržiščih, za katera so ustanovljene, dogovoriti se o načinu medsebojnega informiranja, povezovanja izvoznih in uvoznih tokov, vključevanja svojih predlogov in neposrednega sodelovanja v okviru mešanih meddržavnih komitejev, organiziranega sodelovanja v sekcijah GZJ, vključevanja v gospodarske delegacije in drugih vprašanj skupnega interesa, zlasti pa zagotoviti spoštovanje sklenjenih dogovorov.

- Še posebej je potrebno v sekcijah proučiti vse aktivnosti za čim širše izkoriščanje možnosti, ki jih odpira novi sporazum med Jugoslavijo in EGS. Oblikovati je potrebno skupno, medsektorsko operativno telo, ki bo sproti spremljalo to problematiko, dajalo predloge za smotrne dogo-

vore o udeležbi v izvozu proizvodov, ki so omejeni s plačoni ali kontingenti in spremljalo realizacijo takšnih dogovorov.

- Pospešiti je treba skupen nastop in urejanje odnosov v okviru že organiziranih in novih konzorcijev za skupen nastop v posameznih državah v razvoju kot v odprtih plansko-poslovnih skupnostih zainteresiranih OZD.

- Organi obeh samoupravnih sporazumov, sklenjenih v okviru GZS, to je samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev za gospodarsko sodelovanje z deželami v razvoju in samoupravnega sporazuma o usklajenem nastopu z investicijskimi deli v tujini, naj pospešijo svoje delovanje in pripravijo konkretni prikaz možnosti in programov za širšo aktivnost na svojih področjih delovanja.

Izvršni odbor GZS je mnenja, da bi bilo potrebno v bodoče voditi aktivnejšo politiko sprotnega prilagajanja tečaja dinarja, da bi z njegovo stalno realnostjo spremljali in pospeševali vključevanje gospodarstva v mednarodno menjavo dela.

Glede zmanjševanja izvoznih stimulacij v skupnem učinku za 10,5 %, izvršni odbor smatra, da to ne sme spremeniti sedanjih razmerij med njimi, oziroma med njihovimi posameznimi vrstami in nameni, ki so bili doseženi po dolgotrajnem sporazumevanju v okviru ISEOT Jugoslavije. Prav tako smatra, da je potrebno z enakim skupnim učinkom (10,5 %) zmanjšati carine in druge uvozne dajatve.

4. Nezačuden rezultat, ki jih v zadnjem času dosegamo na področju rasti produktivnosti dela in učinkovitosti gospodarjenja, ob sicer nadpovprečno visokem deležu investicij v družbenem proizvodu, so v veliki meri odraz premalo usklajenih tokov razširjene reprodukcije v celotnem gospodarstvu, kakor tudi izven njega. Tako ugotovitev narekuje povečane organizacijske in druge aktivnosti ne le v organizacijah združenega dela, temveč tudi v splošnih združenjih in gospodarskih zbornicah na pripravi novih srednjeročnih planov za obdobje 1981-85, katerih realizacija naj bi zagotovila odločnejše premike v prestrukturiranju gospodarstva v SR Sloveniji in njegovo povezovanje v okviru Jugoslavije. V aktivnostih splošnih združenj in gospodarskih zbornic se je treba zato zavzemati, da bo zagotovljen hitrejši razvoj proizvodnje, ki na osnovi višje tehnološke intenzivnosti omogočajo večji delež izvoza v skupni proizvodnji in ki prispevajo k boljši surovinsko-reprodukcijski preskrbljenosti.

Pri obravnavanju osnutka dogovora o temeljnih srednjeročnih planih Slovenije za obdobje 1981-1985 in drugih planskih dokumentov se bodo splošna združenja in zbornice zavzemala, da bodo usmeritve, zlasti pa temeljni razvojni kriteriji, naravnani na tak razvoj. Skupni interes za posamezno proizvodnjo naj bo opredeljen tudi s pripravljenostjo uporabnikov nove proizvodnje za združevanje sredstev.

5. Predvidene pozitivne učinke spremembe tečaja dinarja bo mogoče doseči le z doslednim uresničevanjem sprejete politike cen v letu 1980. Pri njenih spremembah in dopolnitvah je potrebno podpreti usmeritve, po kateri bi se le približno polovica neposrednega vpliva devalvacije dinarja vrnila preko povečanih cen posameznih proizvodov.

Stopnišča in hodniki v stolpnih in blokih naj bi bili prosti. Sedaj pa so postala skladišča odpadnega pohištva ter ostale navlake, tako da bi bilo v primeru potrebe onemogočeno kakršnokoli reševanje. Ali stanovanjci res ne pomislijo, kako bi se rešili v primeru potrebe. Gasilska služba, ki jim predlaga izvršitev posameznih ukrepov, pri svojem delu naleti šestkrat na veliko nerazumevanje, tako da ima občutek, kot da se bori za svojo varnost ne pa za varnost občanov.

medtem ko naj bi drugo polovico tega bremena odgovorno prevzeli vsi subjekti v združenem delu. Na tem področju je zato izjemnega pomena: - dosledno spoštovanje doslej sklenjenih sporazumov o cenah in izvajanje pogodbenih obveznosti dobav, pri čemer je enostransko prekinjanje dobav brez izpeljanih dejanskih postopkov samoupravnega sporazumevanja o kriterijih za oblikovanje cen proizvodov oz. reprodukcijsko povezanih OZD v nasprotju z veljavno zakonodajo in socialistično poslovno moralo;

- priprava strokovnih predlogov za sporazumevanje OZD o podrobnostih kriterijih za oblikovanje cen, zlasti na najbolj kritičnih točkah proizvodnje, še pred ustanovitvijo skupnosti za cene, kar je neposredna naloga GZS in splošnih združenj ter operativnega sodelovanja med njimi, kadar gre za proizvode in storitve, pri katerih so povezane OZD večjih dejavnosti.

6. Preseganje sedanje pogoste uravnilovke pri delitvi sredstev za osebne dohodke je eden glavnih vzvodov za povečevanje produktivnosti dela. Zato bi bilo vsako enako, neselektivno zadrževanje povečevanja osebnih dohodkov na vseh področjih nesprejemljivo. V OZD, GZS in splošnih združenjih je zato potrebno pospešeno oblikovati predloge meril za ugotavljanje delavčevega prispevka k povečevanju dohodka TOZD in še posebej k zmanjšanju vseh vrst stroškov. Pri tem je potrebno zagotoviti zlasti večjo stimulacijo proizvodnega dela in dela tistih strokovnih delavcev, ki neposredno vplivajo na učinkovito organizacijo delovnega procesa in izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti.

7. Ob tem, ko izvršni odbor podpira predloge za spremembe sedanjih minimalnih stopenj amortizacije in količnikov revalorizacije osnovnih sredstev, predlaga tudi proučitev revalorizacije tistega dela obratnih sredstev, ki je vezan v zalozah, kar bi preprečilo nastajanje inflacijskega dohodka in njegovo prelivanje v vse oblike porabe. Za to bo GZS pripravila ustrezna strokovna gradiva.

Hkrati je potrebno čimprej organizirati ustrezno razpravo in usklajevanje stališč tudi v okviru GZS in splošnih združenj in gospodarskih zbornic o predvidenem obsegu, osnovah in merilih za oblikovanje obveznih posojil in obvezno združevanje sredstev TOZD za posamezne name (gospodarska infrastruktura) glede na predlagane razvojne usmeritve in elemente za skenjanje dogovorov in samoupravnih sporazumov o temeljnih planov.

8. Ugotovljene slabosti pri samoupravnem sporazumevanju in urejanju družbeno-ekonomskih odnosov združevanja dela in sredstev oziroma reševanja drugih vprašanj skupnega pomena med proizvodno, delovno, poslovno in drugače reprodukcijsko povezanimi OZD narekuje usmeritev OZD, splošnih združenj in gospodarskih zbornic ter drugih subjektov v:

- ponovni preizkus različnih samoupravnih sporazumov, ki so bili sklenjeni zaradi pritiska različnih monopolnih položajev posameznih OZD oz. dejavnosti, še posebej pri urejanju odnosov v trajnem poslovnem sodelovanju med posameznimi proizvodnimi in trgovinskimi OZD;

- oblikovanje učinkovitih sankcij v samoupravnih sporazumih o združevanju dela in sredstev na osnovah skupno ustvarjenega dohodka in o drugih samoupravnih sporazumih s področja pridobivanja dohodka;

- preprečevanje različnih oblik izsiljenega združevanja sredstev na podlagi povezovanja dosedanjega obsega dobav proizvodov z združevanjem sredstev za razvoj, ki ni rezultat dejanskega vsklajevanja skupin, dolgoročnih razvojnih potreb in interesov ter sporazuma o vseh sestavinah odnosov pri ustvarjanju in razporejanju dohodka oz. skupnega prihodka.

Izvršni odbor pri tem posebej poudarja naloge in odgovornosti poslovnih organov pri pripravi različnih samoupravnih sporazumov in oblikovanju predlogov za njihovo obravnavo in sprejemanje v organih upravljanja ter odgovornost za dosledno uveljavljanje ne le zakonskih predpisov, ampak ukrepov za gospodarsko stabilizacijo in sprejetih družbeno političnih usmeritev vsak na svojem področju.

9. Zaostreni pogoji gospodarjenja zahtevajo tudi preverjanje stopnje združevanja sredstev in povezanosti TOZD v okviru DO ter utrjevanje samoupravnih odnosov znotraj delovnih in sestavljenih organizacij, še posebej pri opravljanju poslov oz. dejavnosti skupnega pomena, učinkovitejšem usklajevanju planov in združevanju sredstev v različnih oblikah samoupravno organizirane finančne funkcije TOZD (interne banke in posebne finančne službe).

Izvršni odbor, organi in telesa GZS, kakor tudi izvršni odbori medobčinskih gospodarskih zbornic in splošnih združenj, bodo redno spremljali izvajanje teh usmeritev in nalog ter po potrebi sprejemali dodatne dogovore in usmeritve.

(Gospodarski vestnik, 19. junija 1980)

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI

SONČNA ENERGIJA - NEKOLIKO DRUGAČE

Danes je v raznih državah zahodnega sveta veliko ostrih in skoraj fanatičnih nasprotnikov jedrske energije, ki vidijo energetsko rešitev v tako imenovanih čistih tehnologijah za pridobivanje energije in mednje uvrščajo tudi sončno energijo. To smatrajo kot možno nadomestilo za konvencionalno umazano tehnologijo, ki onesnažuje in uničuje naše okolje.

Zahodnonemški energetski strokovnjak Walter Seifritz je v zvezi s sončno energijo napisal knjigo, v kateri ugotavlja, da ta vrsta energije ni tako idealna, kot jo nekateri opisujejo. Dokumentirano dokazuje, da sončne energije ni mogoče obnavljati, da je povezana z velikim tveganjem, je draga in negospodarna, je ni mogoče akumulirati, ni v neomejenih količinah na razpolago in ni ugodna za okolje. Ker so njegova razpravljanja zanimiva in nam kažejo tudi drugo plat medalje o sončni energiji, jih navajamo v povzetku.

Med vsemi lastnostmi sončne energije najbolj pogosto poudarjajo njeno sposobnost za obnavljanje. Žal sonce ni energetski vir, ki ga je mogoče obnavljati. S pomočjo ustreznih naprav je treba izkoristiti sončno žarčenje in za njihovo gradnjo so potrebni energetsko zelo intenzivni materiali, kot so: jeklo, aluminij, steklo, umetne mase, cement, kakor tudi znanje, finančna sredstva, delavci in zemljišče. Za izdelavo teh materialov so potrebne velike količine komercialne energije, ki je v največji meri ni mogoče obnavljati.

Zato je situacija pri sončni energiji še posebej neugodna. Za gradnjo naprav potrebne količine materialov na enoto pridobljene energije so deset do tridesetkrat večje kot pri termu ali jedrskih elektrarnah. To je zaradi tega, ker je izkoriščanje sončne energije osnovano na majhni energetski gostoti z močno spreminjajočo se močjo.

Zaradi izredno velike porabe energije, materiala in dela je izkoriščanje sončne energije še posebno tvegano. Povezano z možnimi težjimi neugodami pri izdelavi potrebnega materiala in gradnji naprav. Cenijo, da je v primerjavi z zemeljskim plinom in jedrsko energijo sončna energija deset do stokrat nevarnejša.

Zelo slabo sliko pokaže sončna energija tudi pri izračunu njene energetske rentabilnosti. Razmerje med količine energije, ki je potrebna za gradnjo in obratovanje sončnih naprav in med energijo, ki jo v celotni življenjski dobi ustvari, imenujemo faktor izkoriščanja. Ta faktor je pri sončnih kolektorjih 1,8, kar pomeni, da ustvarjajo samo 80 % več energije, kot je potrebno za njihovo izdelavo. Novejši izračuni, ki so jih izvedli v ZDA, so pokazali še slabše rezultate. Po teh rezultatih se giblje faktor izkoriščanja pri vseh vrstah energetskih naprav za sončno energijo med 0,5 in 1,5. To pa pomeni, da je ta energija pod določenimi pogoji celo energetsko deficitarna. Ker pa sončna energija, ki jo uporabljamo v toplotne namene, znižuje porabo nafte in so osnovni materiali, potrebni za izdelavo kolektorjev izdelani primarno s pomočjo premoga, ustreza izkoriščanje sončne energije eventualno posebno slabim postopkom vplinjavanja premoga.

Ze iz tega razloga bo sončna energija v začetku 21. stoletja krila v industrijsko razvitih državah največ nekaj odstotkov potreb po primarni energiji. Intenziven program gradnje naprav za izkoriščanje sončne energije bi povzročil tudi naraščanje porabe konvencionalne primarne energije iz nafte, premoga in urana.

Nujna posledica velike porabe materiala, energije in dela, potrebnih za izkoriščanje sončne energije, je tudi zelo visoka

cena na enoto energije. Specifični investicijski stroški obeh majhnih poskusnih sončnih elektrarn, zgrajenih v južni Španiji, so z ozirom na način izračuna tudi do stokrat večji kot v primeru gradnje jedrske elektrarne. Podobni neugodni ekonomski učinki kažejo tudi izračun za hipotetične sončne elektrarne. Sončna energija je danes zelo draga in cenejša zanesljivo ne bo. Njena cena se bo v bodoče zviševala vzporedno s ceno konvencionalnih energetskih virov.

Posebno temno poglavje sončne energije je problem njene akumulacije. Kljub ogromnim raziskovalnim naporom v praktično vseh industrijsko razvitih državah so rezultati vedno enaki, in sicer, da sezonska akumulacija toplote nizke temperature na ekonomski način praktično ni mogoča. Na tem področju kakšnega raziskovalnega čudeža ni mogoče pričakovati.

Tudi z razpoložljivostjo sončne energije situacija ni dobra. Kolektorji morajo biti ploščati, torej dvodimenzionalni in zato je razpoložljiva energija majhna. K temu je treba pristoiti še omejitve, ko sončnih virov ni na razpolago. Pogosto slišimo, da pride na Zemlji štiritisočkrat več energije, kot je človeštvo potrebuje. To pa dejansko ni pomembno, ker je izkoristek energetski in ekonomsko zelo slab.

Tudi negativni vpliv sončne energije na okolje ni tako majhen, kot sicer prevladuje splošno mnenje. Sončni kolektorji povzročajo spremembo odsevnosti zemeljske površine na velikih področjih in tudi močno spreminjajo okolje. Za elektrarno z močjo 1000 MW bi bilo potrebno pokriti površino približno 100 kv. metrov s kolektorji ali ogledali.

Iz vsega tega je razvidno, da sončna energija najbrž ne bo bistveno pripomogla k reševanju energetske krize, lahko pa v precej omejenem obsegu pomaga. Brez dvoma bodo lahko tako imenovane nadomestne energije skupaj z ostalimi energetskimi viri in posebej še z jedrsko energijo tudi pokazale, kakšne so njihove možnosti. Zato se medsebojno ne izključujejo, temveč se lahko le razumno dopolnjujejo.

PRVA SEJA OBČINSKE KONFERENCE ZKS O GIBANJU GOSPODARSTVA V OBČINI

V sredo, 18. junija, je predsednik Boris Bergant sklical prvo sejo občinske konference Zveze komunistov Slovenije – Jesenic v novem mandatu. Osrednja točka dnevnega reda je bila obravnavanje gibanja gospodarstva v občini v prvih petih mesecih letošnjega leta z vidika uresničevanja politike gospodarske stabilizacije.

V živahni in vsestranski razpravi so bila prisotna vprašanja tako s področja materialne kot nematerialne proizvodnje oziroma družbenih dejavnosti. Gospodarska situacija v občini pa je bila obravnavana in osvetljena iz različnih vidikov, predvsem pa so izstopala vprašanja nadaljnjih razvojnih gibanj, oziroma možnosti, gibanje družbenega proizvoda, mednarodne delitve dela oziroma izvoza in uvoza, kadrovske problematike in politike ter informiranje. Na osnovi uvodnega poročila in razprave je konferenca sprejela sklepe, ki jih zaradi aktualnosti v celoti objavljamo.

Prva seja občinske konference ZKS Jesenice, ki je razpravljala o gibanju gospodarstva v občini Jesenice in prizadevanjih za stabilizacijo, je sprejela naslednje sklepe:

I.

Zaključki XI. kongresa ZKJ in VIII. kongresa ZKS, predvsem pa sklepi predsedstva CK ZKJ o uresničevanju gospodarske in socialne politike v letošnjem letu, nas obvezujejo, da konkretiziramo akcije za reševanje najbolj ključnih vprašanj uveljavljanja samoupravnih družbeno-ekonomskih in družbenopolitičnih odnosov za hitrejši in trdnjši razvoj materialne osnove socialističnega samoupravljanja s posebnim poudarkom na stabilizaciji gospodarstva.

II.

V vseh osnovnih organizacijah zveze komunistov moramo mesečno analizirati, kako uresničujemo sprejete stabilizacijske naloge in programe ter zagotoviti njihovo izvajanje v sleherni sredini po samoupravni poti. Pri našem delu mora biti prisotna večja zagnanost in revolucionarnost pri spreminjanju starih navad in odnosov, ki zaviralno delujejo na hitrejši razvoj in doseganje bolj-
ših rezultatov pri izpolnjevanju sprejetih nalog.

III.

V sklopu prizadevanj za povečanje produktivnosti dela in enakopravnega pridobivanja dohodka delavcev v združenem delu je nedodelan in tudi premalo uveljavljen sistem svobodne menjave dela.

Vse premalo je v nagrajevanju izpeljano nagrajevanje po delu, vse preveč je še vedno nagrajan prisotnost na delu, ne pa rezultati dela. Za doseg tega cilja moramo povečati delovno in tehnološko disciplino, odgovornejšo izpeljavo delovnih nalog in opravil itd.

Komunisti in neposredni vodje dela morajo stalno spodbujati in vzdrževati disciplino na vseh področjih, sami pa morajo biti za vzgled vsem delavcem. Redno moramo ocenjevati in preverjati sposobnosti posameznih delavcev za izvajanje te naloge. Obravnavanja teh problemov naj bodo vedno na dnevnem redu sestankov osnovnih organizacij zveze komunistov. Proti kršiteljem je treba izvajati ustrezne sankcije, ki jih imamo povsod v samoupravnih aktih dobro opredeljene.

IV.

Osnovne organizacije zveze komunistov morajo posebej analizirati in oceniti aktivnost komunistov članov delegacij in delegatov v skupščinah SIS, občinski skupščini ter samoupravnih organih in jih konstruktivno usmerjati k uresničevanju stabilizacijskih nalog. Na dnevnih redih sestankov osnovnih organizacij zveze komunistov morajo biti izpostavljene materiali, katere obravnavajo samoupravni organi in delegatske skupščine, saj je za njihovo uresničitev zveza komunistov najbolj odgovorna. Prav tako je nujno odpravljati lastne subjektivne slabosti, ki so pogostokrat velika ovira pri uresničevanju politike ekonomske stabilizacije.

V.

Vse premalo je prisotna dohodkovna soodvisnost med organizacijami združenega dela in vse premalo je še poudarjena odgovornost za predlagane rešitve. Zato mora akcija za bodočo usmeritev temeljiti na tem, da vsi nosilci investicijskih odločitev in podpisniki družbenih dogovorov pričnejo z nalogo ocenitve upravičenosti vseh načrtovanih investicij.

Dogovoriti se moramo v občini o prednostnih investicijah in tem dati vso družbeno podporo.

Komunisti moramo delovati za odpravo neracionalnega investiranja, prekoračenja rokov in načrtovanega obsega sredstev ter za hitrejšo dograditev začelih objektov.

Posebno odgovornost nosijo komunisti v OZD, ki so nosilke nadaljnjega prestrukturiranja gospodarstva in ki nimajo realnih pogojev, da bi na svojem območju zaradi pomanjkanja kadrov uresničile svoje razvojne programe in naloge.

VI.

Gibanje v gospodarstvu in negotovost gospodarstva v občini Jesenice ter nujnost povečevanja tehnične in družbeno ekonomske produktivnosti narokujejo manjšo rast zaposlovanja kot doslej. Ob tem ne smemo iskati le načinov za dodatno zaposlitev, temveč izkoristiti situacijo za izboljšanje strukture zaposlenih in pravilno usmerjati mladino v poklice, ki so za gospodarstvo občine Jesenice najbolj potrebni.

Ob tem pa moramo voditi tako politiko investiranja, da bodo nove

delovne naloge in okolje privlačno za mlade delavce.

Na konferenci je bila poudarjena nujnost boljše, kvalitetnejše, pravočasne in delavcu razumnega informiranja v združenem delu tako o problemih, ki so prisotni v DO oz. TOZD, kot tudi o tem, kako v teh sredinah uresničujemo stabilizacijske ukrepe. To so dolžni izvajati v vseh sredinah, posebno komunisti, ki so za takšno informiranost odgovorni.

Prav tako je potrebno, da vse osnovne organizacije zveze komunistov v tem času sklepom konference posvetijo vso pozornost glede izvajanja, ne glede na to, da prihaja čas dopustov. Zato so odgovorni sekretarji osnovnih organizacij ZK, ki naj v času svoje odsotnosti zagotovijo ustrezno zameno, tako da aktivnost ZK in ostalih subjektivnih socialističnih sil v tem času ne bo stagnirala. Pri tem naj stalno kontaktirajo s člani občinske konference ZKS Jesenice (spisek so dobili vsi sekretarji OO ZK).

ČLANI OBČINSKE KONFERENCE ZKS JESENICE SO DOLŽNI STALNO PREVERJATI IZVAJANJE SKLEPOV V OO ZK V DO, TOZD IN SKUPNOSTIH, ZA KATERE SO ZADOLŽENI IN O TEM POROČATI NA KOMITEJU OK ZKS JESENICE.

DOPOLNJENO NAVODILO ZA OPRAVLJANJE TRANSPORTNIH STORITEV S CESTNIMI VOZILI IN DVIGALI

Za opravljanje transportnih storitev v Železnici, to je za prevoz surovin, polizdelkov, izdelkov, odpadkov, izmečka in podobno, uporabljamo tudi cestna prevozna sredstva, ki jih ima za to TOZD Transport. Da bi se te storitve opravljale tako, kot to zahteva proizvodnja, obenem pa čim bolj racionalno, je oddelek za organizacijo dela pri sektorju za ekonomiko in organizacijo 21. februarja 1973 pripravil in izdal ustrezno navodilo. Zaradi reorganizacije je nekaj določil tega navodila zastarelo, razen tega so nekatere proizvodne TOZD predlagale nekaj dopolnitev. Glede na vse to, je oddelek pripravil osnutek novega navodila, o katerem bo razpravljali in odločil o njegovi uveljavitvi odbor za splošne zadeve pri delavskem svetu Železarne.

Dopolnjeno navodilo, tako kot dosedanje, predpisuje postopek za naročanje cestnih vozil in dvigal, s katerimi se opravljajo potrebne transportne storitve. Razen tega je v njem predpisana ustrezna evidenca zaradi plačila storitev, zaradi možnih analiz ekonomičnosti, gospodarnosti in tudi zaradi reklamacij.

Čeprav to navodilo ne prinaša posebnih novosti, je vendarle zaradi boljše poznavanja teh določil in navsezadnje pravic ter dolžnosti naročnika in tistih, ki te transportne storitve opravljajo, dobro, če se z vsebino tega navodila seznanimo.

V uvodu navodilo opredeljuje, da prevoze s cestnimi vozili naročajo v TOZD in delovnih skupnostih za to zadolženi delavci, ki jih za to pisno pooblasti vodja TOZD, oziroma vodja sektorja. Kopijo pooblastila, v katerem so navedene tudi relacije prevozov, se v vednost pošlje tudi vodstvu TOZD Transport. To določilo je bilo v navodilu že leta 1973, vendar je prej vozila lahko naročal vsakdo, ne glede na gospodarnost, ekonomičnost ter zmogljivosti.

Naročila sprejema po telefonu delovodja avtomobilskih prevozov (tel. 466) praviloma do 12. ure za naslednji dan in jih vpisuje v knjigo naročil. Če naročnik želi dokaz, da je bilo naročilo predano, mu delovodja na njegovo željo da številko, pod katero je naročilo vpisano.

V izredno nujnih primerih sprejema delovodja naročila tudi izven navedenega časa. Na popoldanski in nočni izmeni, ko delovodja ni, sprejema izredno nujna naročila asistent TOZD Transport (tel. 453 ali 458). Tudi spremembe in odpovedi naročil se morajo javljati delovodju avtomobilskih prevozov, na popoldanski in nočni izmeni pa asistentu TOZD Transport. Če naročen prevoz, ki ni več potreben, ne bo pravočasno odpovedan, bo stroške nepotrebnih vožnj nosil naročnik.

Pri naročilu je treba navesti: datum in uro naročila, datum in uro, kdaj naj se prevoz opravi, od in do kam je treba potrebno količino posameznega blaga prepeljati ter kdo bo plačal transportne storitve.

Kot smo že omenili, se vsaka prevozna storitev evidentira, in sicer na »prevoznici«, posebnem obrazcu, ki je že dalj časa v rabi in bo predpisan v navodilu za urejanje prevozov s cestnimi vozili. V »prevoznici« se evidentira čas nakladanja, vožnje in razkladanja. Izpolnjujejo jo vozniki motornih vozil. »Prevoznice« izdaja delovodja avtomobilskih prevozov TOZD Transport, oziroma v njegovem imenu za to pooblaščen delavec. Zaradi lažje kontrole se bo po novem moralo v »prevoznici« vpisovati tudi datum in uro, ko naj se prevoz opravi in ko se prične transportna naloga opravljati. »Prevoznica« se izdaja v štirih različno obarvanih izvodih. Bel se priloži k potnemu nalogu, roza izvod dobi naročnik, rumenega obdrži voznik druge delovne organizacije ali zasebnik, rdeč izvod pa ostane v bloku. Pri storitvah, ki jih opravljamo z lastnimi vozili, ostane tudi rumeni izvod v bloku. Da je blago prispelo ob vpisnem času na določeno mesto, potrdi oseba, ki je pooblaščen za prevzem materiala.

»Prevoznice« so dokaz opravljenega dela. Pregleduje jih in kontrolira delovodja avtomobilskih prevozov TOZD Transport, ki na podlagi dolgoletnih izkušenj tudi skrbi, da so prevozne zmogljivosti racionalno korišćene. On je tudi tisti, ki odloči, s katerim prevoznim sredstvom se bo kaj prepeljalo. Naročila za delo z vilicarji in samohodnimi ter tirnimi dvigali, s katerimi upravlja TOZD Transport, sprejema in skrbi, da se uresniči, delovodja tovora TOZD Transport (tel. 465).

Da je blago pravilno naloženo, da vozila glede na njihovo nosilnost in osni pritisk niso preobremenjena, da je breme ustrezno zavarovano in da se prevoz opravi varno ter brez poškodb, so odgovorni delavci TOZD Transport. Za pravilno organizacijo dela in varnost pri nakladanju in razkladanju blaga na transportna sredstva pa so odgovorni delavci, ki ta dela in naloge neposredno opravljajo.

Kvaliteto transportne storitve kontrolira naročnik. Če delo ni bilo pravilno opravljeno, predlaga uvedbo reklamacijskega postopka po navodilu, ki ga je odbor za splošne zadeve sprejel 28. maja 1980.

Z uveljavitvijo tega navodila bo prenehalo veljati staro navodilo z dne 21. februarja 1973. Osnutek novega navodila ni bil v široki razpravi, ker se z njim samo dopolnjujejo določila dosedanjega in, kot smo že uvodoma povedali, usklajujejo z novo organiziranostjo.

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

DELOVNA SKUPNOST ZA EKON., TKR IN NG

Tretje seje izvršnega odbora OOS delovne skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo in novogradnje se je v četrtek, 5. junija, udeležilo 19 članov odbora.

V razpravi o gospodarski situaciji v Železnici so oblikovali naslednja stališča:

– podpiramo oblikovane ukrepe in stališča za izboljšanje gospodarske situacije v Železnici in naši delovni skupnosti.

– vodja delovne skupnosti naj mesečno poroča o izvajanju sprejetih ukrepov. Sproti je potrebno ugotovljati pomanjkljivosti in jih odpravljati.

– opredeliti je potrebno odgovornost vodilnih struktur, predvsem, komu je odgovoren poslovodni odbor za svoje delo.

Sindikati se morajo zavzemati, da preko svojih aktivov ustvarijo tako politično klimo, da bomo v tej zaostreni situaciji naredili čimveč doma in da bomo izkoristili vse razpoložljive kapacitete za doseganje planskih obvez.

V ERC bodo uvedli premakljiv delovni čas, da bi tako zmanjšali število nadur. Sproti bodo korigirali vse pomanjkljivosti, pozivajo pa tudi vse ostale oddelke, da začno razmišljati o uvedbi premakljivega delovnega časa že sedaj in ne šele, ko bodo registrirane ure že kupljene.

Kupili so 31 kompletov značk 30-letnice samoupravljanja za člane izvršnega odbora OOS, vodjo delovne skupnosti in predsednika delavskega sveta.

Dogovarjali so se o možnostih izleta v Beograd, ki ga bodo organizirali jeseni.

Predsednik IO je posredoval analizo občinskega sindikalnega sveta Jesenice o praznovanju dneva žensk v občini Jesenice, obenem pa tudi informacijo o vzrokih odpovedi praznovanja dneva žensk v njihovi delovni skupnosti. Sindikat namreč nima sredstev za proslavo jubilarov in za podeljevanje jubilarntnih značk in diplom. O tem naj se dogovorijo samoupravni organi, vodstvo delovne skupnosti in poslovodni odbor.

Sprejeli so informacijo o evidentiranju možnih kandidatov za disciplinsko komisijo v delovni organizaciji oziroma v temeljni organizaciji. O ustanavljanju počitniške skupnosti bodo razpravljali, ko bodo znani programi oziroma način delovanja te skupnosti in način financiranja.

Ker so prepozno prešli gradivo o stanovanjskem gospodarstvu, naj o njem razpravljata delegacija SIS za stanovanjsko gospodarstvo in delegacija zbora združenega dela. Zapisnik in sklepe naj delegaciji posreduje izvršni odbor sindikata.

Kupili bodo en izvod knjige Razmah strokovnega – sindikalnega gibanja na Slovenskem 1918 do 1922.

Predsednik je pozval člane izvršnega odbora, da se udeležijo sprejema vlaka bratstva in enotnosti.

TOZD TRANSPORT

12. junija je imel izvršni odbor OOS TOZD Transport svojo šesto sejo, ki so se je udeležili tudi člani delegacije SIS za stanovanjsko gospodarstvo in člani delegacije družbenopolitične skupnosti.

Obravnavali so osnutek zakona o stanovanjskem gospodarstvu. Osnutek je razložil član delegacije za stanovanjsko gospodarstvo. Člani izvršnega odbora in člani delegacij so se strinjali s stališči sindikata Železarne Jesenice o osnutku tega zakona, podali pa so tudi nekaj predlogov.

– da se pri popravljanju stanovanjskih hiš poostri nadzor nad izvajalci.

– da so v okviru Železarne posojila za individualno gradnjo premajhna.

– postavili pa so tudi vprašanje, kaj narediti s tistimi stanovalci, ki kršijo hišni red.

TOZD PROFILARNA

Sedma seja izvršnega odbora OOS TOZD Profilarna je bila v torek, 17. junija.

Vsakemu delavcu, ki se bo udeležil športnih tekmovanj v okviru Železarne, bodo prispevali za malico po 30 din. Zaradi udeležbe na tekmovanjih bo potrebno zamenjati tudi nekaj dni, da ne bo zastojev v proizvodnji.

Ker je nekaj delavcev prenehalo delati v temeljni organizaciji, je v odboru za izvajanje zakona o združenem delu premalo članov. Predlagali so tri nove.

V preteklem mesecu so organizirali izlet v Opatijo. Enemu sodelavcu bodo vrnil akontacijo, ker se zaradi bolezni izleta ni mogel udeležiti.

ctm

Železarski globus

SOVJETSKA ZVEZA

Sovjetsko zunanje trgovinsko podjetje V/O Licensitorg je pred kratkim odprlo skupaj s zahodnonemškimi podjetjem Ferrostaal AG v mestu Essen kooperacijski biro. Njegova naloga je skupno prodajanje sovjetskih licenc in tehnologije v Zvezi republik Nemčiji in drugih zahodnih državah. Kot prvo licenco je ta biro prodal sovjetski postopek suhega gašenja koksa, ki ga je razvil inženir Giprokoksa. Ta postopek uporabljajo že v 35 sovjetskih koksarnah, licenca pa je prodana tudi japonskim železarnam. Glavna prednost tega postopka, o katerem smo v Železnici že pisali, je prihranek energije in izboljšanje ekoloških pogojev v koksarni.

Livarji na konti livu (I. Kučina)

ZBOR ZDRUŽENEGA DELA SKUPŠČINE OBČINE ...

(Nadaljevanje s 1. strani)

nadalje o kadrovskih težavah, veliki fluktuaciji in odsotnosti z dela, preslabi izkoriščenosti delovnega časa in premajhni strokovnosti, kar je pogojevalo, da je bilo tudi v Železarni izdelanega manj jekla.

Železarna kot vsa metalurgija zaradi deficitarnosti metalurških izdelkov ni devizno aktivna, da bi lahko pokrivala potrebe po uvozu surovin, rezervnih delov in opreme. Težave, ki so v Jugoslaviji na področju mednarodne menjave, oziroma zaostrena devizna situacija zaradi negativne devizne bilance, se v naši železarni odražajo v najhujši obliki, bolj kot v drugih panogah in bolj kot v drugih slovenskih železarnah, je poudaril predsednik in nadaljeval: »Tudi s povečanim izvozom pokrivalo le tretjino potreb za normalno obratovanje potrebnih deviznih sredstev. Razen tega pa Železarna zaradi izvoza izgublja zaradi nizkih cen in visokih stroškov, ki iz tega izhajajo (prevozi, carine ipd.). V okviru SOZD Slovenske železarnice so prisotna prizadevanja za združevanje deviznih sredstev od predelovalcev jekla, kar se uveljavlja z velikimi težavami pa tudi z dodatnimi stroški, kot so, na primer, dajanje posebnih stimulacij in podobno. Zadnja devalvacija dinarja je Železarno še dodatno močno prizadela. Zaradi vsega tega in zaradi stalne dražje materialov, energije in povečane notranje porabe ter podražitve izvajalcev del zelo naraščajo tudi stroški.

To so glavni vzroki za nastalo izgubo, ki iz meseca v mesec še narašča in zato lahko pričakujemo, da bo ob polletju še večja. Učinki ukrepov, ki smo jih sprejeli in jih izvajamo, še ne dajejo takih rezultatov, da bi lahko ta trend zaustavili. Izvajanje notranjih ukrepov za optimalno izkoriščanje kapacitet in postopno izvajanje kvalitativnega programa, ki je bilo doslej, zaradi navezanosti na slovensko predelovalno industrijo in tisto v okviru SOZD Slovenske železarnice ter občine le 50 %, bo seveda prizadelo tudi naše kupce. Izdelki Železarnice so bili zaradi vseh teh razlogov manj kvalitetnega razreda kot so tehnološke in kadrovske sposobnosti.

Tako stanje, je nadaljeval govornik, le še bolj potrjuje naša orientacija na jeklo, ki ga bo Železarna sama izdelala. Zato je v programu tudi gradnja jeklarne 2, s čimer pa Železarna občutno zaoštraja.

V sedanjih situaciji, je menil predsednik, ko zaradi pomanjkanja polproizvodov Železarna ne more pokrivali vseh potreb kupcev, je razumljiva orientacija Železarnice, da čim bolj dosledno izpolnjuje naročila kvalitativnega razreda. To je razumljivo utemeljeno tudi s težnjo po boljšem poslovnem učinku. Ta trenutek, je dejal, ne spreminjamo v Železarni proizvodnega programa, le v celoti ga ne moremo iz vseh navedenih vzrokov izpolniti. Čim bolj dosledno pa želimo izpolniti kvalitetni del naročil. Ob vsem tem in številnih notranjih ukrepih, ki izhajajo predvsem iz iskanja notranjih rezerv, je razumljiva orientacija Železarnice na krepitve prodajnih cen izdelkov, ali, z drugimi besedami rečeno, manjšo količino polproizvodov moramo predelati v višje vredne izdelke. Železarna je, je nadaljeval predsednik, v tej situaciji sprejela naslednje ukrepe:

- večje izkoriščanje tehnološkega znanja na področju delovnih naprav,
- uskladitev vseh pogojev za izdelavo lastnega jekla v predvideni količini in kvaliteti,
- prvenstveno izpolnjevanje kvalitativnega programa,
- zniževanje specifičnih porab surovin in energije,
- izboljšanje izpolnenosti,
- posebni stabilizacijski ukrepi na področju investicij,
- boljše izkoriščanje delovnega časa in delovnih naprav,
- dohodkovno povezovanje,
- zmanjšanje splošne in skupne porabe znotraj Železarnice,
- uveljavljanje nagrajevanja po delu.

Govornik je delegate obvestil o zmanjšanju proizvodnje v nekaterih obratih zaradi pomanjkanja surovega jekla, zaradi česar bo blagovna proizvodnja zmanjšana od 8 do 9.000 ton in bo znašala mesečno 32.000 ton. O tem so bili obveščeni kupci, SOZD Slovenske železarnice in poslovna skupnost za predelavo jekla. Predsednik je nadaljeval:

»Po izkušnjah in analizah sodeč v Železarni ne moremo sanirati izgube, ne da bi povečali blagovno proizvodnjo na 38 do 40.000 ton mesečno, oziroma izboljšali asortiment, da dosežemo mesečno realizacijo nad 650 milij. dinarjev. Fiksni stroški Železarnice so namreč tako visoki, da ob 32.000 tonah blagovne

proizvodnje in pri 570 milij. din mesečne realizacije Železarna ni sposobna obratovati pozitivno.

Močno dviganje cen repromateriala je bilo prisotno že vse četrtromesečje preteklega leta in se nadaljuje tudi v letošnjem letu. Samo zaradi višjih cen repromateriala smo v letošnjem letu izgubili 115 milij. din glede na plan, medtem ko na področju prodajnih cen v kumulativu za prvih pet mesecev še ne dosežemo planirane poprečne prodajne cene. Proizvodni stroški so bili v prvih štirih mesecih nižji od planiranih (za 68 milij. din), kar je tudi rezultat sprejetih programov za znižanje stroškov, vendar imamo že v maju za 15 milijonov višje stroške kot smo planirali. Prve analize za mesec maj kažejo, da je osnovni vzrok takega zvišanja nizka realizacija in poslabšan izplen v valjarni bluming. Realizacija v maju je zadostna za pokrivanje vseh materialnih stroškov in amortizacije ter obveznosti iz dohodka in za polovico majskih osebnih dohodkov. Ostali del izplačanih osebnih dohodkov v maju pa je nepokritih, kar pomeni, da smo za ta del povečali izgubo. Istočasno pa nismo sposobni formirati sklada skupne porabe, rezervnega sklada in poslovnega sklada.

Vse navedene motnje v poslovanju so se pričele odražati tudi v finančnem poslovanju. Likvidnost v zadnjih mesecih je mejna, tako da praktično poslujemo brez likvidnostnih rezerv, ki pa nam bodo ob polletju močno potrebne.

Na področju uvoza oziroma izvoza in deviznega poslovanja smo v letošnjem letu v nezavidljivem položaju. Glede na to, da smo že dalj časa večji uvoznik kot izvoznik, se v kratkem času nismo mogli prilagoditi zahtevam samoupravne interesne skupnosti za ekonomske odnose s tujino, ki našo panogo izenčuje z ostalimi panogami. Zmanjšanje uvoza v letošnjem letu in večji izvoz nasproti letu 1979 sta prav gotovo ena od glavnih vzrokov slabega poslovnega uspeha.

Na rezultat v prvem polletju bodo vplivale že prve posledice junjske devalvacije. Samo na negativnih deviznih tečajih in povečanih anuitetah smo v juniju izgubili več kot 25 milij. din, napovedane pa so nove podražitve in drugi omejitveni ukrepi. Ob tem pa računamo tudi na nekatere ukrepe za razreševanje naše situacije, kot so napor pri razreševanju na področju cen. Sami se bomo zavzemali za večjo dohodkovno povezanost s potrošniki pri proizvodnji in dobavi jekla kot na investicijskem področju. Pri tej usmerjenosti pa je potrebna tudi pomoč od družbenopolitične skupnosti.

Zaradi težke situacije in glede na družbeni dogovor, sprejet v januarju letošnjega leta, predvidevamo, da ne bomo dosegli planiranega povišanja osebnega dohodka v letu 1980. Ker pa je večina prispevkov iz OD osnova za financiranje delovanja SIS in ostalih družbenih dejavnosti, ker so bili vsi programi dela teh institucij napravljeni na planiranih prilivih, je njihovo celotno financiranje vprašljivo. Prve ocene kažejo, da bodo zaradi nespremenjenih osebnih dohodkov ti prispevki letos manjši za več kot 30 milij. din.

Morali pa tudi povedati, da ni popolnih garancij za tako zastavljeni proizvodni program, kot ga predvidevamo sedaj, ker lahko nastanejo še nadaljnje motnje na področju dobave surovin. Ni zagotovil za potrebno količino rude, koksa, energetskih medijev in seveda potrebnih deviz za rezervne dele. Zaradi izpada domače dobave koksa, rude in jeklene odpadka bo potrebno to nabaviti iz uvoza - z metalurško menjavo ali z izvozom ali drugače pridobljenimi devizami. Tudi za to je možno, da bo del jekla odtegnjen domačemu kupcu.

V okviru črne metalurgije se ni popolnega soglasja glede nadaljnjega razvoja. Vse jugoslovanske železarne načrtujejo izgradnjo elektrojeklarn in začena se večja skrb za jekleni odpadke, zato je zavlačevanje gradnje naše elektrojeklarne lahko zelo usodno. Mislim, da bi se morali zanj močno zavzeti, za čimprejšnjo slovensko verifikacijo pri nas zastavljenega razvoja in na tej podlagi združevanja sredstev za jeklarne 2.

Na zadnji seji občinske konference ZKS je bilo tudi govora o gospodarstvu v Železarni in ostalih OZD v občini. Kljub težavam, s katerimi se srečujemo, so družbeni proizvod, investicijska dejavnost in izvoz v porastu, tudi s pomočjo železarnice Jesenice.

Skladnost jeseniškega gospodarstva še ni zagotovljena. Mislim, da še vedno ne upoštevamo vseh realnih možnosti. Zato so še večje težave, ki se ob takih kriznih situacijah še bolj odražajo.

Neskladnost se namreč začena že na kadrovskem področju. Črna metalurgija, v katere sestavi je tudi naša železarna, je bazična industri-

ja, ki vleče za seboj razvoj in modernizacijo drugih področij gospodarstva (strojgradnja, elektro industrija, gradbeništvo, kovinsko predelovalno industrijo ipd.) in od katere dobrega ter uspešnega dela je odvisno tudi uspešno delo drugih, zato kot taka zasluži posebno družbeno pozornost. Na žalost je kapitalno intenzivna panoga, kar pomeni, da je za dohodek treba vložiti ogromna sredstva.

Gospodarski razvoj in kader sta medsebojno pogojena in ozko povezana, zato se zavedamo važnosti usklajevanja kadrovskih potencialov in razpoložljivih materialnih možnosti. Ugotavljamo, da so v kadrovski strukturi delavcev v naši delovni organizaciji, kot ostali črni metalurgiji, dokajšnja nesorazmerja, ki se odražajo v pomanjkanju oz. presežku posameznih vrst in profilov kadra z vsemi ekonomskimi, socialnimi in moralno političnimi posledicami. Omenjene razlike nastajajo zaradi nezainteresiranosti mladih za poklice v neposredni proizvodnji in tako za dela oz. naloge sprejemamo nekvalificirane delavce, katere potem usposabljam. To usposabljanje pa je dokaj ozko in ne more zamenjati strokovnosti, ki jo pridobi posameznik, v uspešno zaključenem verifikiranem usposabljanju, zato so tudi rezultati dela temu primerni. Ugotavljamo, da veliko število kadrov beži iz Železarn v druge dejavnosti, to pa predvsem zaradi boljših pogojev dela in sprejemljivejšega pridobivanja osebnega dohodka.

Poprečno število zaposlenih se v zadnjih 30 letih ni bistveno spremenilo. Večja nihanja opazamo predvsem zaradi odcepitve raznih oddelkov in nastanka novih podjetij (ŽIC, Avtoservis, Vatrostalna, Projektni biro, Družbena prehrana, Kovinoservis). V obdobju 1967 do 1972 je število zaposlenih stalno upadalo, od leta 1973 dalje pa je v stalnem rahlem porastu. Sedaj je zopet v upadanju. Tudi z izgradnjo jeklarne 2 se število delavcev ne bo povečalo.

Zaradi nastanka novih podjetij na jeseniškem območju in velikega povpraševanja po strokovnjakih je veliko strokovnjakov fluktuiralo iz Železarnice. Nadomestili smo jih z »uvozom« in z velikim vlaganjem sredstev za izobraževanje.

Skupni razpis kadrovskih stipendij za šolsko leto 1980/81, ki je bil objavljen v prilogi Dela, je postregel z zanimivimi podatki, nad katerimi se bomo morali zamisliti. Naj ob tem omenim, da je naša občina na petem mestu med slovenskimi občinami, če te razporedimo po višini družbenega produkta na prebivalca. Na področju stipendiranja pa je situacija precej drugačna, lahko rečemo, celo žalostna. V jeseniški občini v celoti podeljujemo le 29 kadrovskih stipendij na višjih in visokih šolah, od tega Železarna 22. Občina Velenje, ki je podobna naši po družbenem produktu na prebivalca, jih razpisuje kar 181.

Kljub precejšnjim prizadevanjem, čeprav smo naredili na področju rekreacije delavcev, oddihov in prevozov delavcev na delo velik korak naprej, nismo uspeli ustrezno razrešiti stanovanjske stiske in prehrane delavcev. V 30 letih smo sicer zgradili 2.112 stanovanj in zadnja leta podelili 1.496 posojil za novogradnje, nakup stanovanj in adaptacije stanovanjskih hiš, vendar zaradi velikega odliva in priliva delavcev z gradnjo nismo uspeli zadovoljiti vseh potreb po novih stanovanjih. Za večjo stalnost pa so potrebna predvsem družinska stanovanja. Zato je hitrejša izgradnja, ki naj bo usmerjena, nujno potrebna. Potrebno bo nekaj napore za skrajšanje postopka in pridobitev novih lokacij, za nadaljnjo stanovanjsko izgradnjo.

Naša jeseniška predelovalna industrija ni prilagojena uporabi kvalitativnih jekel in tako ni dana možnost za večjo zaposlitve žensk. Razvoj kovinske predelave je bil do sedaj usmerjen bolj v porabo masovnih jekel (mreže iz betonske žice, opaži, hlevska oprema) itd., kar je do sedaj sicer dajalo dohodek, obenem pa odtegovalo usposobljene delavce iz Železarnice. Nismo še izkoristili tistih možnosti, ki jih imamo na Jesenicah tudi zaradi Železarnice, to je večjega finaliziranja iz kvalitativnega materiala.

Tudi razne montažne in storitvene dejavnosti bi morale biti bolj navezane na dohodek in rezultate proizvodnje. Tu mislim na razvoj dohodkovnih odnosov znotraj Železarnice in z delovnimi organizacijami izven Železarnice. To je nekaj predlogov za nadaljnjo skupno načrtovanje, saj smo v fazi nastajanja novega srednjeročnega plana.

Prav gotovo pa v tem trenutku ni možna takojšnja preorientacija, težave z oskrbo materiala so že tu, zato je potrebno, da se bolj kot doslej vključijo v oskrbo tudi trgovina, ki naj pridobiva material tudi iz drugih področij.

UGOTOVITVE IN SKLEPI ZBORA ZDRUŽENEGA DELA

Zbor združenega dela po razpravi in poslovnih usmeritvah glede na gospodarski položaj v letu 1980 sprejema naslednje

UGOTOVITVE IN SKLEPE

Zbor združenega dela skupščine občine ugotavlja, da je sedanje neugodno gospodarsko stanje v železarni Jesenice povzročeno predvsem z zaostrenimi pogoji gospodarjenja, zlasti na področju preskrbe s polproizvodi in ostalim reprodukcijskim materialom, bodisi od domačih ali tujih dobaviteljev. Na proizvodnjo jekla pa vpliva prisotnost tehnološke in fizične zastarelosti proizvodnih naprav zlasti v SM jeklarni. Zaradi tega lastna proizvodnja jekla ne zadošča za nadaljnjo predelavo. Zbor združenega dela ugotavlja, da še niso dovolj izkoriščene vse možnosti samoupravnega povezovanja med OZD in znotraj delovne organizacije med TOZD - predvsem na področju dohodkovnega povezovanja in povezovanja pri izvozu in uvozu. Zato učinki dosedanjih ukrepov za stabilizacijo toliko bolj prizadenejo tiste OZD, kjer teh povezav ni, njihova proizvodnja pa je odvisna od dobave polproizvodov drugih OZD in od uvoza. Usmeritev železarnice Jesenice je proizvodnja za domači trg s tem, da so pri tem njeni proizvodi predelani v končne izdelke, ki so tudi namenjeni za izvoz. Železarna Jesenice se trudi vzpostaviti dohodkovne odnose z OZD - izvozniki - predvsem zaradi soudeležbe pri ustvarjenih devizah, ki so ji nujno potrebne za nabavo reprodukcijskega materiala. Kljub naporom ji do sedaj to ni uspelo in so zaradi tega Železarna in drugi partnerji v različnem položaju.

Zbor združenega dela pozitivno ocenjuje nenehna prizadevanja v železarni Jesenice za realno oblikovanje plana, realizacijo planskih obveznosti, vzpostavitev dohodkovnih odnosov in dohodkovnega povezovanja, pri čemer so prisotna stabilizacijska prizadevanja v krepitvi samoupravnih odnosov.

Železarna Jesenice predstavlja pomemben del v občini Jesenice, zato se ta težek položaj v Železarni prenaša tudi v vse OZD tako s področja gospodarstva kot negospodarstva.

Zbor podpira prizadevanja, da železarna Jesenice in organizacije združenega dela s področja kovinske predelave storijo vse, da jih posamezni ukrepi čim bolj prizadenejo, predvsem pa, da vzpostavijo tesnejšo in učinkovitejšo dohodkovno in poslovno medsebojno povezavo.

Poslovno stanje Železarnice bo vplivalo tudi na formiranje sredstev za skupno in splošno porabo, kar bo zahtevalo prilagajanje programov SIS in ostalih porabnikov družbenih sredstev.

Iz predloženih usmeritev izhaja, da si delavski svet železarnice Jesenice prizadeva ukrepati tako, da v kar največji meri ublaži težko gospodarsko situacijo zaradi slabe oskrbe s polizdelki, repromateriali in rezervnimi deli, nesorazmerja v oblikovanju cen ter devizne situacije in s tem v največji možni meri uresniči planska predvidevanja, predvsem pa, da uresničuje prizadevanja, ki so širše zasnovana. Zato zbor podpira ta prizadevanja še posebej, ker Železarna v okviru občine predstavlja okrog 60 % celotnega družbenega dohodka in je glede na njen vpliv na družbenoekonomske pogoje življenja v občini potrebna večja mera odgovornosti pri usklajevanju poslovnih odnosov tako v okviru občine kot v širši družbenopolitični skupnosti.

Na osnovi teh ugotovitev zbor združenega dela sprejema naslednje

SKLEPE

1. Zbor združenega dela skupščine občine Jesenice podpira proizvodne in poslovne usmeritve železarnice Jesenice, ki izhajajo iz ostrejših pogojev gospodarjenja in v prizadevanju za stabilizacijo gospodarstva.

2. Zaradi poslabšane gospodarske situacije, ki je nastala v Železarni kot tudi v vseh drugih OZD kot posledica prvih stabilizacijskih ukrepov, zahteva zbor združenega dela, da vse OZD sproti spremljajo nastali poslovni položaj in na vsa poslabšanja učinkovito in naglo reagirajo z izvajanjem ukrepov, ki naj težijo k normalizaciji odnosov oziroma stanja.

3. V železarni Jesenice je treba sproti usklajevati notranje, zlasti pa dohodkovne odnose. Zato je treba nenehno razvijati samoupravljanje in samoupravno odločanje, predvsem pa, da so ukrepi ekonomske stabilizacije samoupravno dogovorjeni in usklajeni.

3. a. Nujno potrebno je v večji meri pokrivali potrebe po devizah za uvoz reprodukcijskega materiala, rezervnih delov in nujne investicijske opreme. Železarna Jesenice mora to nalogo realizirati z lastnim izvozom, predvsem pa s sklepanjem samoupravnih sporazumov o dolgoročnem združevanju deviz s tistimi organizacijami združenega dela, ki izvažajo bolj finalizirane izdelke iz jekla.

4. Izvršni svet skupščine občine Jesenice naj sproti spremlja stanje na področju gospodarskih gibanj, dohodkovnega povezovanja in v skladu s svojo pristojnostjo daje pobude za dohodkovno povezovanje, predvsem z organizacijami, kjer nastopa velik razkorak med akumulativnostjo proizvodnje jekla v finalnih izdelkih.

5. Glede na nastale težave in razvojne možnosti Železarnice, ni mogoče odlašati z osnovnimi investicijskimi usmeritvami na področju proizvodnje oziroma nove tehnologije, zato je treba pristopiti k sanaciji obstoječe jeklarne, z dograditvijo naprave za vakumiranje jekla in dodajanje (CaS) kalcijilicija ter družbeno verifikirati projekt jeklarne 2 in čim prej pričeti z izvajanjem investicije, predvsem pa hitreje sprejemati odločitve na nivoju občine vezane na ta projekt.

6. V večji meri je treba dati poudarek k usmerjanju kadrovske politike, izvajanju dogovorjene politike stipendiranja in racionalnega usmerjanja v poklice za združeno delo ter zmanjševati fluktuacijo strokovnih kadrov.

7. Izvršni svet skupščine občine Jesenice naj na podlagi sprotnega spremljanja stanja ukrepa na področju skupne in splošne porabe.

8. Pristojni upravni organ skupščine občine Jesenice mora stalno spremljati, kako se izvajajo sklepi, predvsem pa planski dokumenti ter o tem sproti obveščati zbor združenega dela.

9. Zagotoviti je treba čimbolj racionalno izrabo agregatov za izdelavo jekla, nabavo surovin, kvalitativno in sprotno vzdrževanje in pridobivanje usposobljenih kadrov za jeklarne.

Pristojni upravni organ skupščine občine Jesenice naj posebej prouči izvajanje nagrajevanja po delu ter odločno pospeši samoupravno izpeljavo nagrajevanja po delu.

10. SIS v občini Jesenice morajo upoštevati nastale gospodarske težave in z ozirom na te takoj pristopiti k preverjanju programov in njihovi racionalizaciji.

11. Delegacije in delegati skupščine občine Jesenice naj v vseh družbenopolitičnih skupnostih usklajujejo interese ter predlagajo sprejetje odločnejših usmeritev pri dohodkovnem in poslovnem povezovanju, ki mora biti zasnovano na principu udeležbe vloženega dela.

12. Te ugotovitve in sklepi se posredujejo delegatom v republiški skupščini, delegatom v zvezni skupščini in Gospodarski zbornici Slovenije.

UGOTOVITVE IN STALIŠČA IZVRŠNEGA SVETA O GOSPODARSKEM POLOŽAJU ŽELEZARNE V LETU 1980

Izvršni svet skupščine občine je na svoji 98. seji 3. junija obravnaval gradivo, ki je danes na dnevnem redu seje zboru združenega dela. Razprava na seji izvršnega sveta je potekala o dveh grupah problemov:

1. o predloženem gradivu s stališča vzrokov, katerih posledica je današnje gospodarsko stanje v Železarni in o sprejetih ukrepih za izboljšanje gospodarskega stanja Železarne ter

2. kako bo gospodarsko stanje Železarne vplivalo na izvajanje srednjeročnega plana občine, kakor tudi na proizvodnjo drugih organizacij združenega dela, skratka na gospodarstvo občine kot celote.

Izvršni svet je v razpravi ocenil, da predloženo gradivo vsebuje dovolj podrobnosti in obrazložitve vzrokov za nedoseganje planskih obvez. Tudi predloženi ukrepi, ki so že sprejeti v Železarni, so v zadostni meri mobilizacijski in konkretni, zato skupaj z analizo nudijo osnovo za temeljito razpravo in sklepanje na današnji seji.

Kljub tem ugotovitvam je izvršni svet priporočil predlagatelju gradiva – to je poslovodnemu odboru Železarne, da bodisi gradivo dopolni z analizo vzrokov za že večletno stagnacijo proizvodnje surovega jekla v Železarni in da kvantificira nekatere navedbe glede težav preskrbe z vložnim materialom iz domačih virov ali iz uvoza, ali pa da o teh problemih podrobneje spregovori predstavnik poslovodnega odbora, ki bo predloženo gradivo obrazložil.

O drugem sklopu problemov – to je o vplivu stanja v Železarni na celotno gospodarstvo občine – je izvršni svet razpravljaj bolj obširno.

Ocene gospodarskih gibanj do konca letošnjega leta se ne moremo podati, saj ni moč v celoti predvideti, kako bodo sprejeti in predvideni ukrepi za stabilizacijo delovalni na tokove gospodarjenja v prihodnjih mesecih, tudi zato ne, ker nam vsi predvideni ukrepi še niso znani.

Na začetku leta smo se z resolucijami, smernicami in ostalimi ukrepi zavestno in odločno podali v bitko za stabilizacijo gospodarstva. Ukrepi in aktivnosti so usmerjeni v umirjanje konjunktura na domačem trgu in s tem usklajevanje razmerij v ekonomskih tokovih s tujino ter zmanjšanje deficita v plačilni bilanci, na bolj racionalna investicijska vlaganja, na urejanje kreditno-monetarnih gibanj, ekonomskih odnosov s tujino, odnosov v delitvi dohodka na področju cen in stabilizacije tržišča. Temu je pred kratkim sledila devalvacija dinarja in zamrzitev cen kot ukrep za zavarovanje učinka devalvacije. Pripravlja se obsežen sklop ukrepov, ki bodo pomembno prispevali k uresničitvi pogojev za stabilizacijo gospodarskega in političnega sistema pri nas. Na osnovi dosedanjih gibanj in razpoložljivih ocen o možnih učinkih sprejetih ukrepov na gospodarska gibanja v občini Jesenice ocenjujemo, da se bodo gospodarski tokovi odvijali v naslednjih okvirih:

DRUŽBENI PROIZVOD

V srednjeročnem planu smo si začetni, da bomo dosegli letno realno stopnjo rasti družbenega proizvoda 10–11%. Letošnje prvo tromesečje ter prvi kazalci gospodarjenja v petih mesecih kažejo, da ob nadaljevanju sedanjega trenda rasti družbenega proizvoda do konca letošnjega leta ne bomo dosegli načrtovane rasti. Po smernicah za leto 1980 bi morali srednjeročni plan preseči za 2%. Vpliv težav Železarne v prvih mesecih ter ob predpostavki, da se bo ta vpliv odrazil predvsem v drugi polovici leta tudi v gospodarjenju ostalih OZD, predvsem s področja kovinske predelave, gradbeništva in trgovine, pa kažejo, da bomo za srednjeročnim planom družbenega proizvoda zaostali za 1,3%.

STROŠKI PROIZVODNJE

Z namenom, da dosežemo čim boljše rezultate, je nujno narediti vse ukrepe za boljše gospodarjenje. Analize kažejo, da so proizvodni stroški previsoki, saj naraščajo mnogo hitreje kot prihodki, še vedno trošimo preveč surovin, energije in drugih materialov. Tudi stroški storitev nenormalno naraščajo, kar da slutiti, da je nadzor nad izvajanjem pogodb neučinkovit. Če se bo trend naraščanja proizvodnih stroškov nadaljeval, bomo presegli planirane stroške proizvodnje, kar zelo negativno vpliva na formiranje dohodka in ruši vsa planirana razmerja v delitvi dohodka.

ZUNANJETRGOVINSKA MENJAVA

Zunanjetrgovinska menjava se v letošnjem letu ne odvija v načrtovanih okvirih. Osnovni motiv za izvozno dejavnost je očitna potreba po zagotovitvi pravic za uvoz

reprodukcijskega materiala, ne pa boljše izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti, oziroma večji dohodek, saj so bile ob pregreti domači konjunkturi možnosti za realizacijo večjega dohodka doma ugodnejše kot pri izvozu. K zmanjšanju interesa za izvoz prispeva tudi poslabšanje pogojev menjave ter razkorak med doseženimi cenami v izvozu ter cenami uvoženih surovin in reprodukcijskega materiala, kar zmanjšuje ustvarjeni dohodek. Delno je te pogoje spremenila devalvacija dinarja. Rast industrijske proizvodnje, ki je močnejše vezana na uvoz surovin in reprodukcijskega materiala, je pogojevala visoko rast fizičnega obsega uvoza v letošnjem letu, hitra rast uvoznih cen pa je to še stopnjevala.

Uvoz blaga je bil v letošnjem prvem četrtletju po vrednosti za 56% večji kot v istem obdobju lani. Ker v občini pokrivalo komaj 30–40% uvoza z izvozom (31%), bo devalvacija dinarja negativno vplivala na poslovne rezultate v naslednjih obračunskih obdobjih. Grobi izračun oziroma predračun vrednosti izvoza in uvoza nam pokaže, da bo gospodarstvo občine moralo odšteti 169.650.000 din za kritje razlike, ki jo je povzročila devalvacija. Pri tem ni vsteta razlika, ki nastaja pri zunanjih kreditih; pri odplačilu teh sredstev in obrestih. Prav tako niso upoštevane določene olajšave, ki so sprejete ali predvidene za omilitve devalvacije. Dejstvo je, da je edina možnost za povečanje uvoza v povečanju izvoza. Zato moramo pospešeno delati na sporazumevanju in dogovarjanju med OZD glede udeležbe pri skupno ustvarjenem deviznem prihodku. To zlasti velja za Železarno, ker bi direktni izvoz deficitarnih izdelkov Železarne lahko povzročil večje negativne kot pozitivne učinke pri mednarodni menjavi dela.

PRIDOBIVANJE IN RAZPOREJANJE DOHODKA, AKUMULACIJSKA SPOSOBNOST IN OBLIKOVANJE SREDSTEV ZA REPRODUKCIJO

Dohodek OZD je bil v prvem četrtletju letošnjega leta dosežen po panogah zelo različno. Najbolje se je povečal v gozdarstvu, gradbeništvu, trgovini in obrti, najnižja rast pa je bila zabeležena v industriji, gostinstvu in finančno-tehničnih in poslovnih storitvah. V celotnem gospodarstvu se je dohodek v prvem četrtletju 1980 povečal glede na isto obdobje lani za 15%, v gospodarstvu brez Železarne celo za 32%, medtem ko je bil v sami Železarni samo za 2% višji. Ocenjujemo, da bo Železarna s svojimi rezultati gospodarjenja v naslednjih obračunskih obdobjih negativno vplivala na pogoje gospodarjenja v občini.

V delovnih organizacijah kovinske predelave trenutno stanje kaže, da je nabava oziroma preskrba od zunanjih dobaviteljev še zadovoljiva, medtem ko od Železarne pričakujejo, da bo nekatere materiale, katere tem OZD ni izdelavala, nadomestila v naslednjem obdobju, ali pa nadoknadila z drugimi proizvodi.

Ugotavljamo, da kljub vsem naporom Železarna ne more nadomestiti vseh dobav po sklenjenih pogodbah in so nekatere OZD primorane iskati dobavitelje izven Slovenije. Zato morajo nabavljati večje količine, kar negativno vpliva na povečanje zalog na eni strani, po drugi strani pa zmanjšuje likvidnost teh organizacij.

Trenutno stanje v Kovinoservisu, Kovinu in IPI je zadovoljivo glede vložka, tako s strani zunanjih dobaviteljev kot Železarne. Eliminacija sicer ugotavlja, da plan presega, da pa je opazno upadanje naročil za vzdrževanje oziroma za remonte in da novogradnja ni, oziroma da so močno skrčene.

Največje težave nastopajo v Kovinarju in KO-OP. Kovinar je doslej manjko vložka pokrival z dobavami žice iz Sarajeva. Predvideva se, da bo proizvodnja armaturnih mrež glede na lansko leto nižja za 16%, glede na gospodarski plan 1980 pa celo za 19%, kar onemogoča pogodbeno dobavo kupcem. Pri KO-OP ugotavljajo, da je Železarna nekatere zaostanke sicer pokrila, pojavlja pa se še vedno problem pločevine Č 0148 debeline 2 mm in pa predvsem pocinkane žice za izdelavo žičnih ročajev. Zaradi nedobave žice nastopa tudi problem pri zaposlovanju. Pri izdelavi ročajev dela deset ljudi, ki so invalidne osebe in jim ne morejo zagotoviti ustreznih pre-kvalifikacij.

Na splošno ugotavljamo, da je nabava s strani zunanjih dobaviteljev še zadovoljiva, zahteva pa veliko več časa za iskanje potrebnih materialov. OZD bodo morale hitreje in dolgoročno razvijati dohodkovne odnose z dobavitelji vložka tudi v širšem jugoslovanskem prostoru. Za naslednje srednjeročno obdobje pa boljše prilagoditi svoje proizvodne

programe s programom Železarne. Kljub trenutnim težavam so OZD mnenja, da se ob ustreznem dogovarjanju težave v letošnjem letu lahko omilijo in menijo, da izpolnitev gospodarskega plana za leto 1980 ni nemogoča.

V gradbeništvu, trgovini in gostinstvu bodo zaradi počasnejše rasti vseh vrst porabe rezultati gospodarjenja nekoliko slabši kot v prvem tromesečju. Visoki finančni rezultati v prvih letošnjih mesecih, ki so bili prisotni predvsem v trgovini, gradbeništvu in obrti, zaradi povečanega povpraševanja prebivalstva, niso bili posledica pretirane rasti osebnih dohodkov, ampak povečanega dviga gotovine s hranilnih vlog prebivalstva. Ocenjujemo, da v naslednjih obračunskih obdobjih ne bo več prisoten ta pojav, promet pa bo počasneje naraščal.

Ugotavljamo tudi, da je gospodarstvo v prvem tromesečju letošnjega leta znižalo delež čistega dohodka v dohodku. Poslabšala so se razmerja pri razporeditvi čistega dohodka s tem, da so zmanjšana sredstva za razširitev materialne osnove dela ter poslovni sklad in delež sredstev rezerv, skupne porabe v OZD, povečan pa je delež izplačanih osebnih dohodkov. Na neugodna delitvena razmerja v globalu predvsem znotraj čistega dohodka je pretežno vplivala razdelitev čistega dohodka v Železarni, gostinstvu in finančno-storitveni dejavnosti, za ostalo gospodarstvo pa ugotavljamo izboljšana razmerja v razdelitvi čistega dohodka.

Za akumulacijo je gospodarstvo razporedilo 125.310 tisoč din ali le 3% več kot pred letom. Če izpustimo Železarno, je ostalo gospodarstvo povečalo sredstva za akumulacijo za 20% in sredstva za reprodukcijo za 22%, kar tudi ni v skladu s smernicami in resolucijami o delitvi dohodka.

Uresničitev resolucijskih določil in dogovorov o razporejanju dohodka ter oblikovanja sredstev za vse vrste porabe in sredstev za izboljšanje materialne osnove dela nam v prvem tromesečju ni uspelo, zato bomo morali ob polletju in naslednjih mesecih bolj dosledno spoštovati določila resolucije, ki se nanašajo na delitev dohodka in čistega dohodka. Zato bo potrebno opraviti nekatere premike na osnovi naslednjega:

– Dotok sredstev z skupno porabo po osnovi osebnih dohodkov zaradi predvidene počasnejše rasti osebnih dohodkov v letu 1980 ne bo realiziran v planirani višini. Ocenjujemo zaostanek 10%, zato bomo morale SIS v tem obsegu zmanjšati programe. Dotok sredstev SIS družbenih dejavnosti po petih mesecih letošnjega leta zaostaja za 2–3%.

– Osebnostna poraba je v letošnjem prvem tromesečju porasla glede na isto obdobje lani za 23%, glede na poprečje leta 1979 pa za 12%. Tako delitev ni v skladu z usmeritvijo dogovora o razporejanju dohodka, saj se je dohodek povečal le za 15% in bi se osebni dohodki smeli povečati le za 11,2% v poprečju občine. Če ne bomo dosegli hitrejši rasti dohodka, bo rast osebnih dohodkov v drugi polovici leta v skladu z dogovorom o razporeditvi dohodka povzročila padec realnih osebnih dohodkov. Zaradi tega je potrebno usmeriti vsa prizadevanja za doseganje hitrejšega naraščanja dohodka v OZD.

– Na področju splošne porabe v letu 1980 so upoštevani vsi stabilizacijski ukrepi, tako da so v globalu proračunski dohodki načrtovani za 4% nižje, kot so bili realizirani v letu 1979, proračunska poraba oziroma proračunski izdatki pa le za 9% višje.

– Ne glede na ukinitve davka iz osebnega dohodka delavcev v obdobju od 1. aprila do 31. decembra 1980 je na osnovi dosedanje realizacije proračunskih dohodkov realno pričakovati, da bodo le-ti dosegli lanskoletni nivo, predvsem zaradi ugodne dosedanje realizacije najpomembnejšega proračunskega vira, to je posebnega občinskega davka (indeks v primerjavi s prvimi štirimi meseci 1979 namreč znaša 126,52). Načrtovan porast tega vira je 15%. Prav tako je do sedaj ugodno realiziran davek iz osebnega dohodka od opravljanja samostojne dejavnosti, kakor tudi ostali viri proračunskih dohodkov.

– Za prve mesece letošnjega leta ugotavljamo, da zaposlenost pada, saj ocenjujemo, da je bilo v letošnjem maju zaposlenih okrog 100 delavcev manj kot ob koncu decembra 1979. Pozitivno je predvsem to, da se je zaposlovanje umirilo tudi v negospodarstvu. Na znižano rast zaposlovanja vpliva predvsem odvisnost osebne porabe od dohodka in da v letošnjem letu še nismo aktivirali večjih investicijskih vlaganj. Pričakujemo, da bo zaposlenost v negospodarstvu porasla v jenskih mesecih in to v otroškem varstvu in šolstvu.

– Iz pregleda investicij za občino Jesenice je razvidno, da trenutno ni

v teku nobena večja gospodarska investicija, z ozirom na programe po OZD pa se stanje tudi do konca leta ne bo bistveno spremenilo, zato bomo na področju investicijskih vlaganj pomembno zaostali za srednjeročnimi cilji, tako vrednostno kot po posameznih objektih. Izvršni svet meni, da je takšno stanje nesprijemljivo in da je potrebno vložiti več naporov v pripravo investicijskih programov in za izvajanje teh programov. Nujno je pospešiti priprave za pričetek gradnje elektrojeklarne 2. Tudi v gostinstvu že vse predolge čakamo na pričetek gradnje žičnic v Kranjski gori.

Navedeni problemi, zlasti pa tendence, da se bodo ti problemi stopnjevali v drugi polovici leta, terjajo, da se uveljavljanje kriterijev ekonomske stabilizacije opredelijo kot ključna naloga pri uresničevanju družbenega plana v letošnjem letu. Analize nam potrjujejo, da pri uresničevanju nalog družbenega pla-

na zaostajamo tudi zaradi tega, ker nismo dovolj učinkoviti pri konkretnem uveljavljanju samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov in pri krepitvi kvalitativnih aktivnih dejavnosti razvoja, zlasti pri povečanju produktivnosti dela in izboljšanju učinkovitosti gospodarjenja, pri vključevanju v mednarodno menjavo, pri spreminjanju strukture v materialni proizvodnji in družbenih dejavnostih, doseganju skladnejših razmerij v razporejanju dohodka ter pri oblikovanju bolj usklajenih odnosov med blagovnimi in denarnimi tokovi družbene reprodukcije, kar vse predstavlja temelj uspešnega izvajanja politike ekonomske stabilizacije.

Zato izvršni svet meni, da je treba dosledno vztrajati na realizaciji planskih ciljev ter v skladu s spreminjajočimi se pogoji prilagajati ukrepe gospodarjenja in na ta način zagotoviti realizacijo sprejetih planskih ciljev.

RAZPRAVA DELEGATOV

Značilnost razprave, ki je sledila dodatni razlagi predsednika poslovodnega odbora Železarne Stefana Nemca in ugotovitvam in stališčem izvršnega sveta skupščine občine, ki jih je razložil Ivo Ščavničar, predsednik izvršnega sveta, je bila v tem, da je v njej sodelovalo kar sedem delegatov TOZD in delovnih skupnosti Železarne, ki so v glavnem le dopolnjevali že znana stališča in stanje in le eden iz druge delovne organizacije, poleg družbenega pravobranilstva samoupravljanja občine. Pa vendarle iz živahne razprave velja poudariti nekatere mnenja in predloge.

Delegat TOZD Remontne delavnice Železarne Vinko Rotar je menil, da ukrepi, ki so bili sprejeti znotraj Železarne že dajejo rezultate, čeprav še niso izkoriščene vse notranje rezerve, vendarle pa so ti rezultati minimalni nasproti negativnim posledicam, ki jih prinašajo pomanjkanje polproizvodov, surovin in devalvacija dinarja. Poudaril je tudi prepočasno dohodkovno povezovalno organizacijo združenega dela znotraj občine, pa tudi navzven. Čeprav je bilo o tem danih že mnogo pobud in projektov, do realizacije ni prišlo in zato je predlagal, da se zadolži izvršni svet skupščine občine, da začne široko akcijo za združevanje organizacij združenega dela v občini na osnovi dohodkovnih odnosov. Delegati v republiških zborskih skupščinah naj spodbudijo enako akcijo za celotno republiko in celotni jugoslovanski prostor.

Bojan Erjavšek, delegat delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje Železarne, je opozoril na nič kaj zavidljivo kadrovsko politiko v občini in na že prisotno pomanjkanje delavcev iz drugih območij. Na to, da bo delavcev od drugod vedno manj, se je opozarjalo že lansko leto in to se danes že kaže v praksi, vsak dan pa se bo še bolj. V Železarni, je dejal, smo res uspeli omejiti zaposlovanje, vendar pa je vprašanje, koliko je to posledica nekega zavestnega omejevanja in koliko pomanjkanja kadrov. Ob taki situaciji, je poudaril, se bomo morali v občini vedno bolj orientirati na lastni prirastek, pri čemer pa bomo morali zastaviti tudi drugačno kadrovsko politiko, od političnega usmerjanja v šolah do študentske politike. V občini je letos razpisanih 29 kadrovskega študentskega politike. V občini je letos razpisanih 29 kadrovskega študentskega politike. V občini je letos razpisanih 29 kadrovskega študentskega politike.

Tudi sicer je razpis minimalen, saj komaj na 1015 prebivalcev pride en štipendist, medtem ko, na primer, v občini Bežigrad pride en štipendist na 313 prebivalcev, v občini Velenje pa celo na 188 prebivalcev, obe občini pa sta zelo sorodni jeseniški. Opozoril je, da iz Železarne fluktuira tudi strokovni kader, ki ga je delovna organizacija štendirala in to v manjši organizaciji združenega dela, interesne skupnosti, službe občine, krajevne skupnosti in podobno. Opozoril je tudi na načrtovanje šolske mreže oziroma bodočega usmerjenega izobraževanja, kajti nesprijemljivo je, da se dve tretjini učencev usmerja v poklice, ki jih imamo v občini dovolj ali celo preveč in samo ena tretjina v poklice, ki jih potrebuje združeno delo. Ob sklepu je dejal, da se sedaj vprašanja štendiranja, fluktuacije, razvoja šolske mreže, oziroma usmerjanja učencev v poklice, stanovanjska problematika in podobno rešujejo povsem ločeno, čeprav vsa ta vprašanja sodijo na skupni imenovalec.

Delegat delovne organizacije Kovinar je opozoril na zmanjšano dobavo svetlo vlečene žice iz Železarne za izdelavo armaturnih mrež, po katerih je veliko povpraševanje,

zaradi česar so morali že zmanjšati proizvodnjo in s tem pa se bodo zmanjšali tudi vsi kazalci poslovanja, ogrožena pa je tudi že socialna varnost delavcev, ker če se bo to nadaljevalo, bodo morali obratovati le v eni izmenici namesto v dveh. Poudaril je, da je Železarna zmanjšala količine kljub pogodbam in kljub kreditu, ki ga je Kovinar pred leti dal za povečanje kapacitet vlečene žice. Kovinar je dejal, je zainteresiran za trajnejše sodelovanje in za udeležbo dobavitelja žice pri njihovem dohodku.

Družbeni pravobranilec samoupravljanja v občini Bine Kobentar je opozoril, da bi morali z družbenega vidika začeti razmejevati odgovornosti poslovodnih organov in samoupravnih organov. Vsek bi moral govoriti za sebe, vse več teh vprašanj pa bi morali prenašati na samoupravne organe oziroma delavske svete. Kajti bistveno vprašanje je, kako bodo sprejeti ukrepi in vsi tisti, ki se sledijo, prišli do slehernega delavca v TOZD in delovnih skupnostih. Delavci bi se morali sami soočiti, tako z delavci, od katerih dobivajo polproizvode, kakor z delavci katerim prodajajo svoje izdelke. Menil je, da se tudi nekatere notranji problemi rešujejo prepočasi, da je še vedno preveč izgovarjanja na druge in da bo potrebno nekatere stvari bolj radikalno reševati. Menil je, da so znotraj Železarne še kadrovske rezerve, predvsem pri raznih nenormiranih in režijskih delih, v strokovnih službah in podobno. Še so posamezniki, ki samo vedrilo v Železarni in če izgubimo te, ne bomo nič izgubili, nasprotno, veliko pridobili. V sedanjih zaostrenih gospodarskih pogojih, ki so potrebni za dolgoročno reševanje politike gospodarske stabilizacije, se ne moremo in ne smemo obnašati po starem. Poiskati moramo v občini skupno, enotno orientacijo, da se ne bomo razšli vsak s svojimi izhodišči, je zaključil govornik.

V razpravi so sodelovali še delegati: Florijan Oman – TOZD Jeklarna, Lado Stenovec – TOZD Zebjarna, Peter Muhar – TOZD Hladna valjarna Bela, Marjan Drolc – TOZD Plavž in Ernest Pušnik – delovna skupnost za komercialno in finance.

Ob sklepu seje je zbor združenega dela skupščine občine Jesenice sprejel ugotovitve in sklepe, ki jih objavljamo v posebnem sestavku.

Čeprav so bila poročila in razprave dovolj vsestranske, ugotovitve in sklepi pa dovolj prodorni, analitični in konkretni, se nam zdi, da so bila nekatere vprašanja vendarle premalo poudarjena ali celo izpuščena. Pri tem mislimo hitrejši uveljavljanje družbeno-ekonomskih odnosov, borbo za večjo produktivnost dela, hitrejša preseganje še vedno prisotne uravnilovke pri delitvi sredstev za osebne dohodke kot enega glavnih dejavnikov za povečevanje produktivnosti dela in končno večja stimulacija proizvodnega dela in tistih delavcev, ki neposredno vplivajo na učinkovitost organizacijo delovnega procesa.

Železarski globus

SOVJETSKA ZVEZA

Sovjetske železarne so letošnje leto pričele dobro. V prvem četrtletju kažejo proizvodni rezultati boljše dosežke kot v istem obdobju leta 1979. Proizvodnja grodja in surovega jekla je narasla za 27,4 in 38,1 milij. ton, valjanih proizvodov za 4% na 26,8 milij. ton, cevi za 5% na 4,6 milij. ton in železove rude za 2% na 59,8 milij. ton.

KAKO SO NASTALI PREDELOVALNI OBRATI V HRENOVICI

PRISPEVEK K DOKUMENTACIJI RAZVOJA ŽELEZARNE

Leta 1940 je postalo vprašanje odstranitve in preselitve hladne valjarne in žičarne s pomožnimi oddelki z dotedanjega mesta zelo aktualno, in sicer iz dveh razlogov:

a) da bi se dobilo nujno potreben prostor za povečanje jeklarne;

b) da bi se obenem omogočilo predelovalni obrat v novo zgrajenih poslopih bolj racionalno delo.

Tesni in zasilno zgrajeni leseni prostori po požaru leta 1906 ne samo, da so bili dotrajani, temveč so onemogočali že pri obstoječem strojnem parku in doseženi produkciji racionalno obratovanje in uvažanje potrebne mehanizacije.

Za lokacijo novih obratov, ki bi jim bila priključena še žebljarna z žičnimi izdelki, je vodstvo podjetja predvidelo Lesce, in sicer prostor v bližini tovarne verig, ki naj bi prišla v okvir Kranjske industrijske družbe.

Napad na Jugoslavijo aprila leta 1941 je prekinil razvoj te zamisli.

V času nacistične okupacije je na Jesenicah ostalo vse na mrtvi točki. Razen hladne valjarne, ki je edina polno obratovala, so bili drugi predelovalni obrati le delno izkoriščeni.

Ne samo, da nihče ni mislil več na študije in načrte za nove predelovalne obrate, temveč je bilo tudi vzdrževanje obstoječih tako pomanjkljivo, da so bili ob osvoboditvi leta 1945 stroji in naprave še bolj obrabljene in propadle, posebno pa poslopja.

Kot diplomirani elektro-strojni inženir sem 15. oktobra 1931 nastopil službo pri tedanji KID, prvenstveno zaradi potrebnega staža, in sicer kot asistent v predelovalnih obratih zadolžen v prvi vrsti za rekonstrukcijo obratov.

Dne 19. marca 1934 sem v Beogradu položil državni izpit za pooblaščenega inženirja in obenem postal odgovorni namestnik šefa obratov Gustava Schulerja. Po njegovi smrti sem septembra 1940 postal šef predelovalnih obratov.

Prvega aprila 1941 sem bil kot rezervni artilerijski poročnik mobiliziran v vojsko kot vodnik za zvezo prve divizije armijskega polka težke artilerije v Novem Sadu. 14. aprila 1941 sem bil skupaj z divizijo ujet na maršu pred Lešnico v Mačvi (Srbija) in odpeljan v ujetništvo v Nemčijo.

V času prevažanja po raznih taboriščih, lakote in neurejenih življenjskih razmer leta 1941 ni bilo moč misliti na kakšno duševno delo.

Leto 1942 je prineslo določeno izboljšanje in bolj organizirano življenje v taborišču Oflag XIII. B pri Nürnbergu. Sklenil sem, da razpoložljivi čas izkoristim za študij in predpripravo načrtov za nove predelovalne obrate.

Ker za ta namen nisem imel nobenih drugih podlag, razen podatkov v glavi, sem najprej začel sistematično zapisovati obratne podatke po spominu.

Da bi jih kot dragocene dokumente lahko nosil v žepu, sem jih pisal v mini formatu. Da bi pri številnih preiskavah v ujetniškem taborišču ne bili sumljivi in zaplenjeni, sem jih pisal v nemškem jeziku.

Leta 1943, po preselitvi našega taborišča Oflag XIII. B v bližino mesta Hammelburg, sem začel izdelovati študijo in idejne načrte za nove predelovalne obrate na osnovi prej narejenih zapisov, in sicer v srbohrvaščini.

Ker sem že polni dve leti živel in imel stike samo s srbskimi rojaki, mi je bilo mišljenje in izražanje v materinskini še najlažje. Razen tega je bilo to dobro tudi zaradi eventualne cenzure, ker je ekipa, ki nam je pregledovala korespondenco, obvladala le srbohrvaščino.

Iz tega že navedenega razloga je bil tudi ta elaborat narejen v mini formatu in stlačen skupaj s skicami in načrti v tri zvezčice.

V razpravah o preselitvi predelovalnih obratov vodstvo Kranjske industrijske družbe ni precizno določevalo bodoče kapacitete obratov v novih poslopih. Primarnega pomena je bila odstranitev predelovalnih obratov iz takratne lokacije zaradi jeklarne, sekundarnega pa njihov nadaljnji razvoj, čeprav se je temu posvečalo tudi dovolj pozornosti.

Že leta 1940 sva bila s tedaj že hudo bolnim šefom Gustavom Schulerjem enotnega mišljenja, da je treba preselitev izkoristiti za krepko povečanje kapacitete žičarne in hladne valjarne kljub še omejenim možnostim valjarn KID glede dobave vložka: vroče valjane žice in vroče valjanih travkov.

Leta 1943 sem za osnovo izračuna vzel okvirno produkcijo za žičarne: 3000 ton na mesec ali 36.000 ton na leto in za hladno valjarno: 1000 ton na mesec ali 12.000 ton na leto, kar je bilo za okrog 100 % več od doseženih poprečnih letnih dosežkov najboljših zadnjih let pred vojno, in sicer:

— okrog 18.000 ton na leto v žičarni in

— okrog 6.000 ton na leto v hladni valjarni.

Zanimivo je, da je kljub vsem naporom po osvoboditvi, vse do preselitve v nove obrate leta 1954, le nekajkrat uspelo za silo preseči zgornje letne količine, in sicer: žičarna leta 1949 (18.169 ton), 1951 (18.225 ton) in leta 1953 (18.339 ton);

hladna valjarna le leta 1951 (6.012 ton).

Kot je iz teksta študije razvidno, sta bila oba okvirna produkcijska plana nadrobno razčlenjena po asortimentu. Pri srednji jekleni žici je bil predviden večji del patentirane žice.

Tehnološki postopek in izračun produkcije temeljita na aplikaciji vložka iste karakteristike, kot je bil dejanski vložek, ki so ga predelovalni obrati dobivali iz ustreznih vročih valjarn Železarne.

Iz raznih vzrokov se mi je zamudno delo na projektni študiji zavleklo vse do leta 1945. Tedaj, čeprav patentirnica in pocinkovalnica žice s posvinčenjem tračnega železa nista bili še obdelani, sem moral z zaključkom elaborata pohiteti. Prvič, ker se je Nemčija vse hitreje krhala in približevala svoboda, drugič ker sem bil od lakote, ki je bila od jeseni 1944 vse hujša, že popolnoma izčrpan. Zaradi oslabelosti srca se mi je začela nabirati v nogah voda.

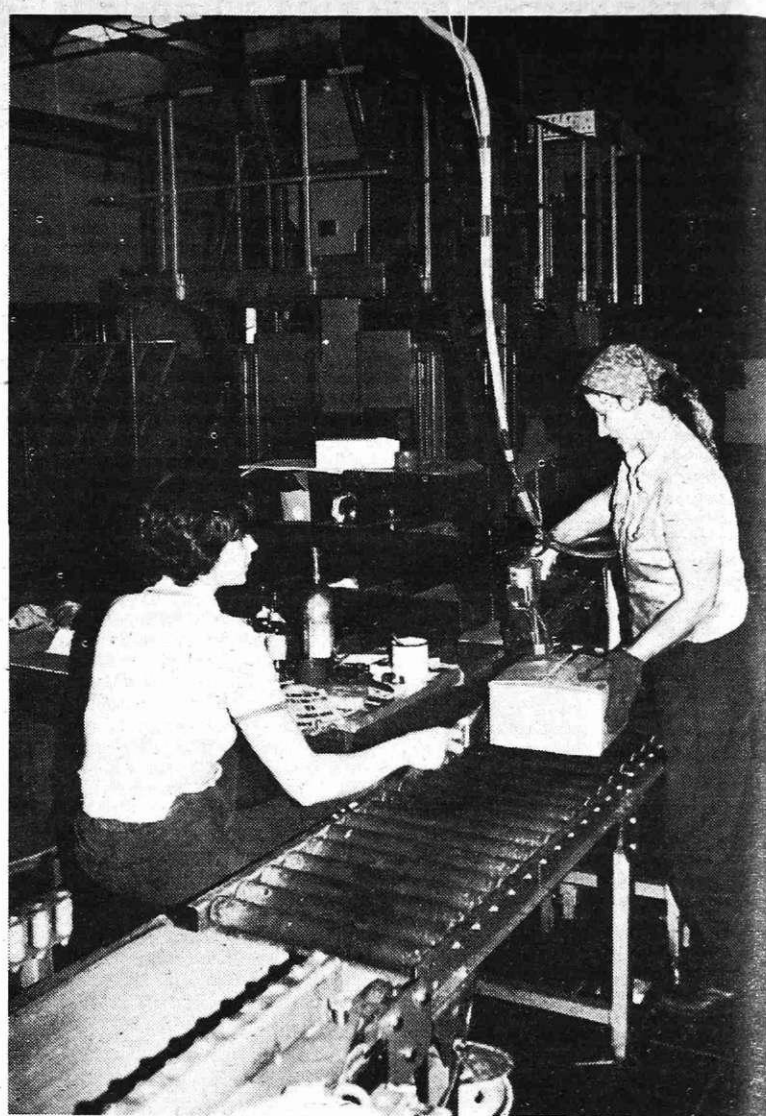
Dne 15. marca 1945 sem dokončal delo. Nekaj dni pozneje sem moral v bolnico, voda se mi je nabrala že čez kolena. Tehtal sem 49 kg, skupaj z vodo.

Prvo dramatično osvoboditev našega taborišča od udarne skupine generala Pattona 27. marca 1945, in drugo dokončno 6. aprila 1945, bom opisal v sestavku, ki bo objavljen v kulturno umetniški prilogi LISTI.

Po dveh mesecih nege in okrevanja v bolnišnici je okoli 20. junija 1945 napočil čas našega transporta v domovino. Po posvetu v sprejemni bazi na Jesenicah sem se odločil, da nadaljujem pot v Beograd, ker več kot leto dni nisem imel nobenih vesti od sorodstva.

Po prihodu v Beograd v začetku julija, sem bil obveščen, da je inženir Ciril Rekar načelnik za črno metalurgijo v ministrstvu za rudarstvo in težko industrijo ter da je naročil, naj se takoj zglašim pri njem, če se pojavim v Beogradu.

Nemalo je bil presenečen, ko sem mu povedal, da imam izdelan študijski osnutek za nove predelovalne obrate na osnovi 100 % povečane produkcije žičarne in hladne valjarne. Strinjal se je z osnutkom, kot tudi minister Bane Andrejev, kateremu me je predstavil. Tovariš Amidžić, eden od maloštevilnih sodelavcev v oddelku za črno metalurgijo, poznejši direktor plana GDCM, je dobil nalogo, da prekopira moj »Opšti dispozicijski plan«. Menim, da je bila to ena od prvih, če ne

Sodelavki pri strojnem pakiranju žice (Foto I. Kučina)

sploh prva projektna študija za nove objekte črne metalurgije po osvoboditvi.

Po »neplačanem oddihu« in končanem demobilizacijskem postopku julija in avgusta 1945 sem v začetku septembra 1945 po sklepu zveznega in republiškega ministrstva za rudarstvo in industrijo ter na željo kolektiva Železarne ponovno nastopil dolžnost obratovodja predelovalnih obratov.

V trdem delu za obnovo in prvo petletko preselitev predelovalnih obratov ni bila pozabljena. Nasprotno, zaradi nemogočih delovnih razmer v starih prostorih je postajala vse bolj aktualna. Toda v prvem povojnem času, dokler še ni bilo rešeno vprašanje lokacije kapitalnih investicijskih objektov črne metalurgije ter med njimi tudi novih predelovalnih obratov, ni bilo mogoče pristopiti k izdelavi definitivnih gradbenih načrtov.

Končno je izbor padel na zahodni del Hrenovice in s tem je bilo odločeno, da novi predelovalni obrati ostanejo organsko v sklopu Železarne.

Izdelavo načrtov je prevzel projektni zavod LRS, ali Slovenija projekt, Ljubljana, menim leta 1948.

Za to sta bila v glavnem zadolžena dipl. inž. Didek in dipl. inž. Gregorčič. V tesnem in skladnem sodelovanju z njima, s tehničnim vodstvom in vodstvom »kapitalne« Železarne sem lahko skupaj s svojimi sodelavci v vodstvu predelovalnih obratov

uveljavil vse koncepcije tehnološkega značaja iz svoje vojne, oziroma ujetniške »projektna študije«: tok materiala v produkciji, razpored glavnih obratnih prostorov, princip lokacije strojev in naprav itd., kar je razvidno že iz primerjave »splošnega dispozicijskega načrta« študije z realiziranimi obrati.

Glede na »projektno študijo« je imel izvršni načrt novih predelovalnih obratov naslednja bistvena odstopanja:

a) Planska kapaciteta hladne valjarne je povečana od 12.000 ton na leto na 18.000 ton na leto. Kapaciteta žičarne je ostala nespremenjena: 36.000 ton na leto.

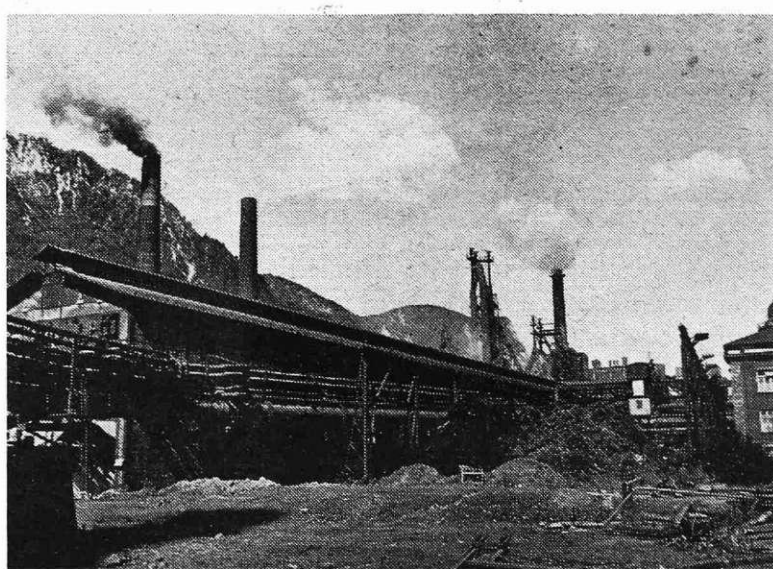
b) Zaradi pomanjkanja prostora v Hrenovici je obrat žebljarne ostal na dotedanjem mestu in ni bil priključen žičarni in hladni valjarni.

c) Vlečenje šibik ni prišlo v sklop žičarne, temveč se je iz cevarne osamosvojilo v lastni obrat: jeklovlek.

d) Higijenski in delavski prostori so na osnovi sodobnih koncepcij projektirani centralno, v posebnem traktu vzdolž južne strani hladne valjarne, žarilnice in žičarne.

P. S.: Originalni rokopis omenjene »Projektna študije predelovalnih obratov«, izdelan v ujetništvu od leta 1942 do 1945, s podlagami in skicami, skupno pet zvezčičev v mini formatu, hrani od decembra 1974 Tehnični muzej Železarne.

Miroslav Nikolić

Ostruški za jeklarno (Foto S. Kokalj)

30 LET SAMOUPRAVLJANJA V ŽELEZARNI

KAKO SMO UVELJAVLJALI USTAVNA DOPOLNILA?

Leta 1969 smo korenito spremenili samoupravno organiziranost v naši železarni, kar so nam omogočila ustavna dopolnila, XV. zvezne in XIII. republiške ustave. Na novo smo ustanovili delovne enote po grupah sorodnih obratov, v njih ustanovili delavske svete in izvršilne organe, ukinili smo upravni odbor in namesto njega ustanovili 10 izvršilnih organov. Delovne skupine, ki so do takrat delovale v proizvodnem procesu, smo vključili v neposredno samoupravljanje namesto do takrat neupravičenih zborov in uvedli individualne izvršilne organe. Po takšnem ustroju samoupravljanja, če bi sem računali tudi vodje delovnih skupin (približno 250), je v samoupravljanju delovalo okrog 1.000 članov.

Že po enem letu delovanja samoupravnih organov po novem ustroju je delavski svet Železarne na seji 30. junija 1970 analiziral njihovo delovanje. Ne naključno, temveč načrtno. Pričakovali smo bistven napredek samoupravnih odnosov in nove kvalitete dela, praznovali smo 20-letnico delavskega samoupravljanja v tovarni in pred nami je bil II. kongres samoupravljalcev, za katerega smo morali na tej seji izvoliti dva delegata. Na podlagi obširne analize in stališč družbenopolitičnih organizacij je delavski svet ugotovil, da je bilo delovanje samoupravnih organov uspešno in začetna pot pravilna. Poglejmo nekaj ugotovitev zanimive analize tudi še danes in zaključke stališč družbenopolitičnih organizacij.

Analiza dela organov samoupravljanja je temeljila na ciljih reorganiziranja samoupravnega sistema v tovarni in je želela zlasti odgovoriti na vprašanje, ali so cilji, želje in hotenja izpolnjeni.

Cilji reorganizacije so bili:

— razbremeniti delavski svet Železarne razpravljanja o drobnih vprašanjih, dati delavskemu svetu Železarne vlogo kreatorja politike na področjih: investicij in razvoja, financ in ekonomike, kadrov in organizacije ter nagrajevanja;

— odpraviti dvotirnost reševanja posameznih vprašanj;

— odpraviti reševanje posameznih vprašanj na večih ravneh;

— napraviti samoupravljanje bolj učinkovito, predvsem pa bolj operativno reševati posamezne probleme in zagotoviti izvrševanje sklepov samoupravnih organov;

— povečati odgovornost.

Nekateri cilji so bili rešeni že s samim ustrojem samoupravljanja in določitvijo natančnih pristojnosti številnim samoupravnim organom, ki smo jih takrat ustanovili. Kako pa so cilji izpolnjeni vsebinsko, je analiza odgovorila le delno, ker je odgovor na to vprašanje vsebovan v periodičnih poročilih.

Analiza števila sej in porabljenega časa za reševanje vprašanj na centralnih samoupravnih organih (ta je namreč v tistem trenutku bila edino primerljiva) je pokazala zanimivo ugotovitev. Od leta 1969, ko so bili ustanovljeni, do maja 1970 so centralni samoupravni organi porabili za svoje seje 3906 ur ali 489 dni; izračunano tako, da se je število sej pomnožilo s povprečnim trajanjem seje in povprečno prisotnostjo članov posameznih samoupravnih organov. Če te podatke zadnjega obdobja primerjamo s podatki za obdobje za leto prej, pri tem upoštevamo delavski svet Železarne, upravni odbor in 4 najvažnejše komisije (bilo jih je več) ter izračunamo po istih kriterijih, ugotovimo, da so ti organi za svoje seje porabili 3462 ur ali 432 dni več kot pa organi tedanje strukture, to je pa le nekaj manj kot še enkrat toliko. Odbori: za poslovno politiko, za plan in finance, za dohodek in sistem nagrajevanja, za življenjske pogoje in rekreacijo ter odbor za splošne zadeve, ki so v celoti

prevzeli vse funkcije upravnega odbora, zraven pa še nekaj pristojnosti delavskega sveta Železarne, so skupaj za svoje seje porabili 1345 ur, ali 169 dni, upravni odbor pa v istem obdobju leto prej 1368 ur, ali 171 dni, torej nekaj več časa. Ta ugotovitev kaže, da so centralni organi samoupravljanja za obravnavanje istih vprašanj, kajti obseg vprašanj, ki so jih obravnavali, se ni prav nič zmanjšal, porabili znatno, skoraj polovico časa manj kot prejšnji organi samoupravljanja. Poleg tega je bilo delo samoupravnih organov tudi bolj učinkovito, saj so o vsakem vprašanju, katerega so obravnavali, tudi sklepali in odločali. Ehostavno, ni jim bilo treba posredovati predloge sklepov kakšnemu drugemu ali tretjemu organu, da bi končno sklepali. Vprašanja, ki so jih obravnavali izvršilni organi so pred tem temeljito proučili, ker pa so bili specializirani za posamezne področja so vprašanja obravnavali tudi mnogo bolj strokovno. Z obeh gladišč, tako glede časa, porabljenega za seje, kot na učinkovitost dela, je nov ustroj samoupravljanja upravičil svoj obstoj. Ugotovili so, da je čas, porabljen za seje, še vedno velik, čeprav znatno manjši od prejšnjega in bi ga bilo možno še skrajšati, vendar ne na račun manjšega števila izvršilnih organov ali manjšega števila sej, temveč z zmanjševanjem trajanja seje posameznih organov samoupravljanja. To pa lahko dosežemo le z boljšo pripravo seje, tako kar zadeva gradivo, kakor individualne priprave članov samoupravnih organov.

Analiza nato navaja tri primere, kako bi lahko skrajšali čas trajanja seje.

1. Za sejo odbora za dohodek in sistem nagrajevanja so člani pred sejo prejeli gradivo, skoraj vedno o vseh vprašanjih, ki so bila na dnevnem redu in tudi dovolj zgodaj, da so ga lahko proučili. Kljub temu predlagatelj gradiva na seji ponovno tolmači celotno gradivo po svojih besedah, velikokrat tudi slabo zbrano. Zato porabi veliko časa, celo več, kot pa če bi celotno gradivo počasi in razločno prebral. Kaj je pokazal preprost račun. Na dnevnem redu so bila tri vprašanja, vsako vprašanje se je tolmačilo 10 minut, to je skupaj 30 minut. Povprečno je sejam prisostvovalo 7 članov, tako da je bila skupna poraba

DRUGI OBČNI ZBOR ZVEZE DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Delegati društev upokojencev so se zbrali na drugem občnem zboru z namenom, da bi kritično ocenili štiriletno delo Zveze društev upokojencev Slovenije. O štiriletnem delu Zveze so vsi delegati dobili že z vabilom pisno poročilo, iz katerega navajam nekaj podatkov.

V Sloveniji trenutno deluje kar 270 društev upokojencev, ki zajemajo skupno z upokojenimi kmeti kar 125.578 članov, samo kmetov je 3.038. Seveda je ta številka v primerjavi s skupnim številom vseh upokojencev SR Slovenije nizka, saj je skupno število vseh upokojencev kar 219.542, torej je komaj 57,20 % upokojencev včlanjenih v društva. Po posameznih občinah je ta odstotek zelo različen, najnižji odstotek vključenih upokojencev v društvo

imajo v Kopru in sicer 31,11 %, najvišji pa v Trbovljah 96,36 %. Struktura članov je naslednja: starostnih upokojencev je 67.641 ali 55,20 %, družinskih upokojencev 30.716 ali 25,07 %, invalidskih upokojencev 24.183 ali 19,73 %. Pri družinskih upokojencih je kar 15.000 otrok, zato je % članov za 4 % višji. Na Jesenicah je članov le 3055 od 4529 ali 67,45 %. Kmetov je upokojenih 59.

PRIMERJAVA POVPREČNIH POKOJNIN V LETIH 1975 IN 1979 TER % POVEČANJA:

	Poprečni znesek 1975	Poprečni znesek 1979	Povečanje %
Starostna pokojnina	2.388	5.281	121,14
Invalidska pokojnina	1.869	4.147	121,88
Družinska pokojnina	1.575	3.425	117,46
Vse pokojnine	2.041	4.498	120,38

Zanimiva je tudi razpredelnica o višini pokojnin po posameznih skupinah in letih dela:

Znesek pokojnine din	Struktura v skupnem številu v %			Pokojninska leta		
	Starostne invalidske	druž.	skupaj	starostna	invali.	
do – 3.500	17,8	40,1	51,0	32,5	24	18
3.501 – 5.000	23,5	29,4	41,3	29,8	33	27
5.001 – 7.000	43,3	26,6	6,2	28,9	32	27
7.001 – 10.000	11,4	3,3	1,3	6,7	36	31
nad 10.000	4,0	0,6	0,2	2,1	28	31

Vsi ti podatki so iz leta 1979. Višine pokojnin nam tudi kažejo, da so upokojenci z višjimi pokojninami relativno dalj časa delali. Iz poročila je razvidno, da kar 62 % upokojencev dobiva pokojnine do 5.000 din.

Poročilom je sledila razmeroma živahna razprava, v kateri so delegati govorili o delu društev in o problemih, s katerimi se dnevno ukvarjamo upokojenci. V razpravi je bilo poudarjeno, da poročila niso obravnavala tistega dela upokojencev, ki morajo z razmeroma nizko pokojnino vzdrževati tudi žene. Teh je v sedanjih generacijah upokojencev kar precej, saj takrat ni bilo možnosti, da bi se žene zaposlile, pa tudi otroško varstvo ni bilo tako razvito in so morale žene doma skrbeti za otroke. Ta generacija, je bilo rečeno v razpravi, je dala družbi več, kot dajejo sedaj še aktivno zaposleni. Delovni čas takrat ni bil tako strogo odmerjen, kot je danes, kajti poleg rednega dela, ki je bilo tudi 56 ur tedensko, so bila še razna udarniška dela. Velik del osebnega dohodka, ki je bil osnova za odmero pokojnine, so delavci namenili za gradnjo novih obratov, za modernizacijo tehnologije, za izboljševanje delovnih pogojev ter za razširitev družbenega standarda. Vse to današnjim aktivnim delavcem daje možnost doseganja boljših osebnih dohodkov, zaposlovanje žensk, ker jim je zagotovljeno otroško varstvo, zato je tudi razkorak med sedanjimi osebnimi dohodki in pokojninami razmeroma velik. Ta razkorak je posebno velik v primerih, ko morata pokojnino deliti dva. Kritično je bilo ocenjeno tudi dejstvo, da tisti upokojenci, ki so šli v pokoj s 35 leti delovne dobe, niso usklajeni s tistimi, ki gredo sedaj s 40-letno delovno dobo, posebno še zato, ker sedaj odhajajo v pokoj že tisti, ki so delali le 42 ur tedensko.

Iz celotne razprave je bilo razvidno, da je bila stara generacija vse preveč skopa do same sebe, da se preveč podcenjuje delo pri obnovi in izgradnji naše industrije, vse preveč se govori o pravicah iz minulega dela, rezultatov pa ni. To nam potrjuje tudi višina letošnjega regresa za upokojence v primerjavi z aktivnimi delavci. Upokojenci, ki so svoje delo vlagali v gospodarstvo več kot trideset let, letos dobijo le 750,00 dinarjev regresa, tisti pa, ki so šele dobro začeli delati, pa več kot še enkrat toliko. Če pri tem upoštevamo, da precejšnje število upokojencev mora ta znesek deliti z dve, je ta vsota res zelo majhna. Občni

Stane Torkar

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

Razširjenje železniškega podvoza v Podmežakli (Foto I. Kučina)

zbor je ocenil, da veliko število upokojencev aktivno deluje v delegatskem sistemu, kar pa še ne pomeni, da so dovolj aktivni pri urejanju svojih pravic iz minulega dela. Morda je to pogojeno tudi s tem, da je ta generacija po vojni živela v razmeroma skromnih razmerah v upanju, da bosta izgradnja moderne industrije in gospodarski napredek vračala vloženo delo in mnogo odpovedovanja. Pri mnogih pa današnje pokojnine niso odraz vložnega dela, temveč zatečenega stanja.

Na občnem zboru je bilo rečeno, da se pripravljamo nov zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki bo prinesel več novosti in morda izboljšal položaj tistih, ki imajo v primerjavi z doseženimi osebnimi dohodki razmeroma nizke pokojnine.

Občni zbor je izvolil tudi novo vodstvo, ki bo vodilo Zvezo društev upokojencev v naslednjem štiriletnem obdobju. Predsednik zveze je bil izvoljen za dobo dveh let.

Razšli smo se z željo, da bi prihodnje obdobje prineslo določene korekcije tudi za tiste z razmeroma nizkimi pokojninami in da bi se v bodoče pri odmerjanju pokojnin bolj upoštevalo minulo delo, ali, bolje rečeno, vloženo delo, ne pa samo doseženi osebni dohodek.

Da bi bilo delo v društvih še bolj plodno, bodo društva morala v članstvo vključiti še večje število upokojencev. Ugotovili smo tudi, da ima v Sloveniji kar 82 društev lastne domove z okrepčevalnicami. Tako si z gostinsko dejavnostjo pomagajo krepiti društveno dejavnost in svojim članom nudijo cenejše usluge. Svoje društvene sobe ima 78 društev, 44 društev pa si deli prostore z drugimi organizacijami. Zelo različni so tudi načini financiranja društev, tu so predvsem navzoči občinski sveti, zveze sindikatov in SIS za kulturo in telesno kulturo, ki dajejo določena sredstva za delo društev. Tudi ta vprašanja bi kazalo reševati bolj enotno.

Delavke in delavci Kemične čistilnice in pralnice Jesenice pri urejanju okolja (Foto I. Vidmar)

POLLETNE IZKUŠNJE PRI DRUŽBENO- POLITIČNEM USPOSABLJANJU IN IZOBRAŽEVANJU SAMOUPRAVLJALCEV

V juniju se zaključila tudi polletno izobraževanje in usposabljanje samoupravljalcev pri klubu samoupravljalcev na Jesenicah. Ta čas sicer še teče permanentno izobraževanje vodij samoupravnih delovnih skupin in tehnologov železarne Jesenice, vendar je to izobraževanje obvezno, zato je z drugimi oblikami manj primerljivo.

Letošnji polletni plan vsebuje v primerjavi s prejšnjimi obdobji nekaj novosti, dosežen pa je tudi določen napredek. Lani smo v prvem polletju imeli 13 izobraževalnih oblik, ki so zajele 205 slušateljev in obsegale 161 ur. Letos je bilo v 19 izobraževalnih oblikah izvedenih 246 ur s permanentnim izobraževanjem vodij samoupravnih delovnih skupin in jih bo še za 90 več in število slušateljev se bo dvignilo s 415 na 750.

Ze te primerjave kažejo, da smo v primerjavi z lanskim prvim polletjem naredili precej več. Še bolj to pokaže primerjava tematike, obravnavane na seminarjih. Lani so se izobraževalni delegati za zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti in člani odborov samoupravne delavske kontrole. Letos so bili udeleženci seminarja tudi delegati (samoupravne interesne skupnosti otroškega varstva) in samoupravljalci iz organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti. Obravnavali smo naslednja področja: zaključni računi, informiranje v združenem delu, varstvo okolja, inventivna dejavnost. Organizirali smo dva seminarja za člane samoupravnih organov ISKRE - TOZD Blejska Dobrava in Kemične čistilnice in pralnice Jesenice. Uspešno smo izvedli šolo za mlade samoupravljalce, ki jo je dokončalo kar 37 slušateljev.

Tabelarni prikazi nam pokažejo naslednje:

a) Vpisalo se je 415 slušateljev, vsaj dve tretjini predavanj je poslušalo 292 udeležencev, od tega 114 žensk.

b) Starostna struktura slušateljev, ki so končali seminar:

- do 25 let - 52,
- od 26 do 40 let - 132,
- nad 41 let - 108.

Prevladujejo torej slušatelji srednje skupine, čeprav tudi starejših nad 40 let ni malo. Slabše so zastopani mlajši do 25 let, ki jih je 52 le zaradi šole za mlade samoupravljalce (36 slušateljev), drugače jih je na seminarjih le nekaj.

c) Med slušatelji je bilo glede na zaposlitev največ delavcev v proizvodnji (136), sledijo tehnični in vodilni delavci (88; od teh jih je bilo 29 na seminarjih o inventivni dejavnosti), 30 je bilo administrativnih in finančnih delavcev, 18 dijakov, pa nekaj zdravstvenih in prosvetnih delavcev in miličnikov.

d) Izobrazbena struktura slušateljev:

22 jih je z nedokončano osnovno šolo, 64 s popolno osemletko, s poklicno šolo jih je 83 in največ s srednješolsko izobrazbo - 94. 29 jih ima višjo ali visoko izobrazbo.

Za nove izobraževalne oblike smo pridobili tudi nove predavatelje. Prizadevali smo si, da bi pridobili take, ki na obravnavanih področjih delajo in poznajo tudi praktične izkušnje, ne samo teoretičnih izhodišč. V tem polletju je sodelovalo prek 30 predavateljev, nekateri so predavali večkrat in o več temah. Med predavatelji prevladujejo taki z visokošolsko izobrazbo.

Na podlagi izkušenj, ki smo si jih pridobili v tem polletju, bomo jeseni zastavili delo tako:

- Prizadevali si bomo, da bomo zadovoljevali interese članov, zlasti tako, da bomo organizirali izobraževalne oblike v organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih po programu in ob času, ki udeležencem najbolj ustreza.

- Prizadevali si bomo, da bomo motivirali slušatelje, da bodo v čim večjem številu obiskovali seminarje, tako da bomo organizirali plač izobraževalnih oblik izpeljali čim bolj in zagotavljali tako programsko osnovo, da bomo zadovoljili interese slušateljev.

Ni pa seveda dovolj, da si prizadevamo samo organizatorji z delavske univerze; slušatelje bi morali motivirati v samoupravnih sredinah, angažirati pa bi se morali tudi delegati kluba samoupravljalcev.

MVM

časa 3,5 ur samo za tolmačenje. V enem letu je bilo 23 sej, torej 80 ur in 30 minut preveč porabljenega časa.

2. Gradivo za seje včasih ni bilo temeljito pripravljeno, včasih ga tudi sploh ni bilo, kar je bilo še posebej nerodno, če je šlo za normativna vprašanja. Če ni konkretnega predloga, ekonomsko utemeljenega ali razumljivo preračunanega in je podano še neposredno na seji, se zgublja zelo veliko časa. Člani odbora se težko odločajo za predloženi normativ, preračunava v glavi, nekateri na papirju, drugi spet s kalkulatorji in podobno in se šele potem odločijo, čas pa teče. Za odločitve, ki bi jo lahko sprejeli v 5 minutah, včasih tako porabijo tudi pol ure in več.

3. Na seji odbora za izume in racionalizacije so se domenili, da bodo obravnavali uspešne predloge racionalizacij in novatorstva šele takrat, ko bodo v celoti pripravljene. Zgodilo se je, da so predlog obravnavali, porabili za to pol ure ali več, na koncu pa ugotovili, da odškodnine ne morejo odobriti, ker je zmanjkalo nekaj bistvenih podatkov. Predlog so odložili, da bi se lahko zbrali potrebni podatki. Na naslednji seji za odobritev niso porabili več veliko časa. Zgodilo pa se je celo, da predlog ponovno ni bil posredovan odboru, ker je zadeva spadala v pristojnost komisije v delovni enoti. Torej popolnoma izgubljen čas.

To so bili samo trije primeri, takšnih primerov pa je bilo še več, torej dovolj razloga, da so se o tem pogovorili in skušali skrajšati čas trajanja seje.

Analiza je zelo kritično obravnavala sestajanje delovnih skupin. V tem so bile zelo velike razlike med posameznimi obrati. V nekaterih obratih so se delovne skupine sestajale redno na mesec ali mesec in pol, drugod pa komaj enkrat na pol leta, v upravnih službah v nekaterih oddelkih in sektorjih pa v celotnem letu niti enkrat. Vzroke za to so iskali v neodgovornosti neposrednih vodij dela ali pa v njihovem neznanju, zato se jim je zdel tem bolj nerazumljiv odnos strokovne službe, da ni našla načina in časa za organiziranje seminarja za vodje delovnih skupin, za kar je že obstajal sklep delavskega sveta Železarne. Ugotovili so celo, da bi takšen enodnevni seminar za 265 vodij

delovnih skupin stal manj, kot seminar za enega samega REF-a inženirja.

Delovanje samoupravnih organov po novem ustroju za zadnje enoletno obdobje so analizirale tudi družbenopolitične organizacije in zavzele svoja stališča, ki so bila podobna ugotovitvam analize. Zaključki ocene delovanja samoupravnih organov pa so bili tile:

1. Sprejeta resolucija na osnovi XV. amandmaja zvezne ustave narekuje samoupravnim organom, da še bolj aktivno delujejo na iskanju oblik in vsebine dela, ki omogoča slehernemu proizvajalcu sodelovanje pri vseh oblikah odločanja. Novi statut našega podjetja, ki je pred sprejetjem, je v celoti usklajen z vsemi intencijami resolucije.

2. Olike samoupravljanja v podjetju omogočajo aktivno sodelovanje neposrednih proizvajalcev, vendar pa moramo težiti še k večji racionalnosti in globlji vsebini dela samoupravnih organov.

3. Ena glavnih nalog organizatorjev proizvodnje do samoupravnih organov je v razvijanju polne odgovornosti, s tem pa tudi vključevanje odgovornosti strokovnih služb za strokovno utemeljene predloge za obravnavo.

4. Kolektivni organi so dolžni s svojim odločanjem v celoti in na vseh nivojih skrbeti za normalno rast podjetja kot celote v okviru nivoja, za katerega so izvoljeni.

5. Razvijanje medsebojnih odnosov mora postati naloga tako samoupravnih organov, družbenopolitičnih organizacij, vodij in organizatorjev dela, strokovno pa naj to proučuje kadroviski sektor. Razvijanje teamskega dela mora postati osnovni cilj razreševanja negativnih medsebojnih odnosov.

6. Obvezna realizacija že sprejetega sklepa delavskega sveta Železarne, da se izdelani program izobraževanja članov samoupravnih organov dopolni in realizira kot stalna oblika aktivnosti na področju izobraževanja.

Na tej seji delavskega sveta Železarne je nato predsednik delavskega sveta podal nekaj uvodnih misli k bližajočemu II. kongresu samoupravljalcev in o idejni zasnovi kongresa med drugim dejal tudi tole:

»Na osnovi analize dvajsetletnega obdobja in razčlenitve najvažnejših problemov sedanjega razvoja samoupravljanja v delovnih organizacijah, njihovih asociacijah in v vsej naši razvejani družbi samoupravljalcev je treba najti in sprejeti pot za nadaljnji razvoj samoupravljanja. Pri tem naj imajo najvažnejšo vlogo neposredni samoupravljalci sami ob sodelovanju najodposnejših in najbolj ustvarjalnih znanstvenih in družbenopolitičnih sil.

Na osnovi analize dosedanjih izkušenj in na osnovi usmeritve bodočega razvoja samoupravljanja in graditve samoupravne socialistične družbe prispevati k razvoju socialistične družbene misli. Na kongres samoupravljalcev se pripravljamo, ko se v svetu - in to ne samo v industrijsko razvitih deželah - povečuje zanimanje za ideje in prakso samoupravljanja, za neposredno demokracijo.

Po uvodnih mislih predsednika delavskega sveta Železarne so za delegata na II. kongresu samoupravljalcev izvolili Ludvika Kežarja in Franca Kobentarja.

V petek, 27. junija 1980, bo poteklo 30 let, odkar je ljudska skupščina FLRJ sprejela zakon o samoupravljanju. Spomnimo se tega zgodovinskega dogodka z besedami tovariša Tita na zasedanju skupščine:

»Pred ljudsko skupščino se danes nahaja v razpravi eden najpomembnejših zakonov socialistične Jugoslavije. Sprejetje tega zakona bo najpomembnejši zgodovinski akt ljudske skupščine od sprejetja zakona o nacionalizaciji sredstev za proizvodnjo. S prevzemom sredstev za proizvodnjo v državne roke pa še ni bila ustvarjena akcijska parola delavskega gibanja »Tovarne delavcem«. Danes parola »Tovarne delavcem, zemljo kmetom!« ni več nikakršna abstraktna propagandistična parola, temveč ima v sebi globok vsebinski smisel, ima v sebi ves program socialističnih odnosov v proizvodnji.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje

UPORNIKI GORNJESAVSKE DOLINE

JOŽE VIDIC

14

V neki hiši v Jeseniških ali Plavških routih je pustil Revena in Kodra, da sta se nahranila in odpočila, sam pa je odšel na Jesenice iskat zvezo. Blizu starega pokopališča na Jesenicah je obiskal Staneta Škapi- na, za katerega je vedel, da je v mestnem odboru OF. In res mu je Škapi- vedel povedati, da bo dobil zvezo v Baragovi koči pod Stolom.

Drugi dan so bili Slovenko, Koder in Reven že med borci jeseniške čete v Baragovi koči pod Stolom, kjer so čakali novo leto.

Kako pa je bilo s skupino upornikov na Mlakah?

Tudi Ivan Vovk-Živan je imel težave, ker so uporniki verjeli nemškimi obljubam in zapustili boj. Tretji dan upora je Vovk dejal, naj se vsak sam odloči, ali bo ostal v partizanih ali ne.

Pripomnil je, da morajo vsi, ki se bodo vrnili, odložiti orožje. Zapustili so ga vsi, pred njim je ostal le kup orožja. Obdržal si je tri na Dovjem zaplenjene pištole, drugo orožje je skril in se sam napotil proti Jesenicam. Gazil je sneg daleč proč od ceste, ker je bila cesta močno zastražena zaradi obiska gauliterja dr. Rainerja na Gorenjskem.

Z iskanjem zvez na Jesenicah ni imel težav. S Poldetom Stražišarjem sta se po naključju srečala pri Andreju Plešu, ki je bila stara in zanesljiva zveza. Po štirinajstih dneh sta se s Slovenkom spet videla v Baragovi koči pod Stolom.

Tri pištole, ki jih je Ivan Vovk-Živan prinesel s seboj, so dobili: komandir Polde Stražišar, borec Ciril Triler, ena pa je ostala Živanu.

OSAMLJENA TROJKA V ZASNEŽENIH HRIBIH

Zadnje povelje na Vrseh, ko so se uporniki že razšli po domovih, je veljalo pastirju Martinu. Slovenko ga je poslal na Dovje z nalogo, da od udeležencev vstaje zbere orožje.

»Fante sem obvestil,« se spominja Martin, »naj takoj prinesejo puške, strelivo in drugo vojaško opremo k Justini Lakota-Golobici. To je bilo 6. januarja 1942. leta. Fante so bili v gostinji pri Blažju, ko so gostilno obkolili gestapovci. Aretirali so 15 vaščanov in jih s tovornjakom odpeljali v begunjske zapore.

Pri Golobici sem čakal, da mi fantje prinesejo orožje. Namesto njih so se hiši bližali Nemci. Smuknil sem skozi hlev in se še pravočasno umaknil na Blažev rovt nad vasjo. Lahko si mislite, kako sem se počutil, ko sem bil sam v planini. K sreči je zvečer prišel na rovt še Kristjan Dolžan, ki je tudi pobegnil pred aretacijo. Naslednjega dne sva se preselila na Blažčeve ravne, kjer sva se pridružila Kristjanovemu bratu Ivanu. Njega je na Silvestrovo iskal gestapo. Ivan, odločen fant, si je oprtal nahrbtnik in puško in se dokončno poslovil od doma. V partizanih je ostal vse do osvoboditve. Od vseh udeležencev vstaje je bil samo on

partizan od decembra 1941 do konca vojne. Njegov brat Kristjan, Jože Koder in Ivan Reven so padli v boju, jaz pa sem bil septembra 1942. hudo ranjen blizu Smokuške planine v Karavankah. Krogla mi je šla skozi trebuh. Nemci so me nezavestnega ujeli, zaprli in po mučenju poslali v taborišče Mauthausen.

Ivan, Kristjan in jaz smo do 25. januarja 1942. leta živeli po planšarskih kočah. Tistega dne so jih Nemci požgali. Zato smo si v zemlji izkopali bivač in ga skrbno maskiral s snegom. Ležali smo na smrekovih vejah. Po hrano smo hodili v vas, najraje k sorodnikom ali drugim zaupnim ljudem. Vaščani so bili še vedno poštenji, toda zaradi represalij zelo preplašeni. Vsi trije smo bili oboroženi s puškami in opremljeni s smučmi. Vse sledi k našemu bivaču smo skrbno zabrisali. Previdno smo kuhali, da nas ne bi izdal dim. Kadarkoli je bilo nevarno, smo pogasili ogenj. Šele julija 1942. leta smo se priključili Cankarjevemu bataljonu, ki je taboril pod sedlom Mlinca v Karavankah.

Se kot pastir sem namreč dobro poznal pastirja na koroški strani Karavank. Z Ivanom sva šla k pastirju po sir. V bližini planine je bilo taborišče Cankarjevega bataljona. Ustavil naju je Tine Dolar-Čiro iz Žirovnice, ki je menil, da sva raztrganca. Odpeljal naju je v taborišče. Zvečer se nama je pridružil še Ivanov brat Kristjan. Veseli smo bili, ker smo bili ponovno v družbi s Poldetom Stražišarjem, Francom Konobljem in Ivanom Revom. Šele takrat smo zvedeli, da je Jože Koder padel na vrhu Stola.

Prvič po decembrski vstaji sem čutil, da smo močni.

MORNARIŠKI NAREDNIK – PRVA ŽRTEV VSTAJE POD TRIGLAVOM

Razčleniti želim še izdajo v Mojstrani na dan vstaje. Žrtev te izdaje je bil Lojze Rabič, po domače Mlakarjev z Dovjega.

Pravijo, da človek sluti svojo usodo. Je bila morda prav ta zla slutnja vzrok, da je Mlakarjev Lojze pol ure pred uporom na Dovjem izročil domačim pismo s prošnjo, naj ga odprejo šele takrat, ko bo že med partizani?

Samo nekaj ur pozneje je Lojze Rabič padel pri napadu na nemške graničarje v Mojstrani. Bil je prva in edina žrtev na dan vstaje. Zjutraj so pri Mlakarju zvedeli, da je Lojze padel. Odprli so pismo in prebrali naslednje sporočilo:

»DRAGI, ne bodite žalostni, ker smo odšli. Svoboda je tisto, po katerem hrepenimo in ne bo nam žal darovati naša življenja za naš ideal. Na ustnicah nam igra smehljaj, ker bomo zrlj smrti v oči. Mi ali oni – za vse ni prostora v naši lepi domovini! Če se vrnemo, se bomo vrnili samo v svobodno, fašizma očiščeno domovino! Če se ne vrnemo, bomo ostali na krvavi poljani poleg tisočev trupel tistih, ki so bili našega mišljenja...

Naslede misli so z Vami, dragi moji. Bodite hrabri tudi vi in mislite na nas.

Svoboda, zlata svoboda, sonce nam bo sijalo – če ne nam, pa našim mladim pokolenjem.

Dovje, 16. decembra 1941
Ljubi Vas Lojze

Lojze Rabič je bil deveti otrok v veliki Mlakarjevi družini. Za njim so še trije prijokali na svet. Padel je v najlepših letih, star komaj 25 let. V naslednjem letu so za svobodo umrli še trije njegovi bratje. Pri Mlakarju se še niso posušile solze, že so lepaki oznanili, da so v Begunjah ustrelili 29-letnega Maksa, gospodarja Mlakarjeve kajže.

Štirje bratje, štirje grobovi, štirje cvetovi. Kdo bi lahko popisal bolečino Mlakarjevega očeta Franca, ki je v letu dni izgubil štiri sinove!

Mož je bil takrat star 72 let in ko je prišel iz begunjskega zapora, je napisal hčerki Jerici v Ljubljano naslednje pismo:

»Draga hčerka, sprejmi mnogo otožnih pozdravov in poljubov od tvojega starega očeta. Kako je doma, ti je znano. Kakšni udarci usode so me zadeli! Tri svoje najdražje sinove sem izgubil v najkrajšem času. O, kako žalujem za njimi! Tega ti ne morem popisati. Z njim grem spat, z njimi vstajam, z njimi sem podnevi in ponoči. Koliko trpim! Nikogar ni, da bi me potolažil, nikomur ne morem potožiti svojega gorja. O, srečna moja ljubljena žena, tvoja draga mama, da je že prej odšla od tod (umrla je namreč že pred vojno; opomba J. Vidic) in ni skusila gorja, ki ga danes preživljam.

Skoraj gotovo to še niso zadnji udarci usode, ker se Mirko ta mesec še ni nič oglasil (Mirko je bil takrat v Mauthausnu, kjer je septembra 1942. leta umrl. Iz pisma je razvidno, da oče sluti tudi njegovo smrt; opomba J. Vidic). 6. maja sem mu poslal 20 mark, a do danes ne vem, če jih je dobil.

Da, draga moja hčerka, ne moreš si misliti, kako je to hudo. Ne morem spati. Delam zelo težko. Toda vse bi še prenesel, če bi bilo še kaj upanja, da bi se sinovi vrnili... Pa jih ne bo več. Nimaš pojma, kako je doma vse prazno in žalostno. Kolikokrat gledam njihove fotografije in tedaj se razjokam kot majhen otrok.

Kaj ti bom popisoval svojo žalost in trpljenje! Upajmo, da se kmalu obrnejo in pridejo boljši časi, da boste imeli vsaj vi, mladi, lepše življenje.

S solzami v očeh sklepam to svoje pisanje. Stalo me je precej truda, da sem to napisal, ker se mi trese roka in zelo težko pišem.

Sprejmi pozdrave od tvojega žalostnega očeta Franca.

Lojze Rabič je bil pred vojno aktiven narednik jugoslovanske mornarice. Kot narednik-strojnič je na vojaških ladjah Zmaj in Jadran prekržaril Jadransko in Sredozemsko morje. Po razpadu Jugoslavije 1941 se je zaposlil kot kurjač pri železnici. Na jesen 1941. leta so ga premestili na delo v kurilnico v Beljak na Koroškem. Ob nedeljah je prihajal domov na Dovje, kjer so ga vaški fantje, posebno pa brat Jakob, seznanjali s pripravami na upor.

Mama je neodločno skomignila z rameni, potem je odsunila z glavo, da so ji mehki, svetlo pobarvani lasje padli po vratu. Nekaj trenutkov je nesrečna strmela vanj. Potem je, kot bi jo zmogla bolečina, sklonila glavo in boleče zastokala.

»Bojan, odloži ta pogovor. Ne bova srečnejša, če se pogovoriva. To kar je bilo, je moja stvar. Dovolj sem pretrpela in še trpim zaradi tega. Pusti me z mojimi bolečinami. Še ti boš nesrečen. Ni dovolj, da že jaz trpim?«

Zbrano je povedala. Kot bi se že dolgo pripravljala na ta pogovor in natančno premislila, kako bi ga najlažje odvrnila od želje, da bi poizvedoval, kaj se je zgodilo med vojno? Mama je bila razumna, predvsem pa neverjetno spretna. Čeprav tega ni posebej poudarjala, je obrt uspevala zaradi njene poslovne spretnosti. Tudi brala je pozno v noč, kolikor ji je dopuščal čas. Le šolati se ni hotela, čeprav je bil Bojan prepričan, da bi lahko dokončala tudi univerzo. Posebej, če bi se tako zagrizla v učenje, kot se je v obrt.

»Mama, se ti ne zdi, da moram naposled le zvedeti, kako je bilo?«

»Kolikor pozneje boš zvedel, toliko boljše zate. Odloživa pogovor. Prosim, Bojan,« je z drhtečim glasom rekla mama. Ne jokavo; ni ga hotela ganiti. Bolj se je trudila, kako bi ga prepričala, da ima prav. »Res, Bojan, verjemi, da je tako bolje.«

Boleče je zastokala. Še zdaj, ko on že sluti, se mama izmika. Kako dolgo? Nima pravice zvedeti? Mora, ker drugače ne bo imel več mirnega trenutka. Morda si bo predstavljal še hujše stvari, kot so se zgodile.

»Namenoma nisem hotel poizvedovati, čeprav bi že lahko,« je Bojan zabrusil mami. Preteče je zvišal glas. »Najprej sem hotel slišati tvoje pojasnilo. Naposled to najbolj prizadene tebe. Če ne želiš o tem pripovedovati, bom poizvedoval drugje. Odločil sem se, da bom zvedel resnico!«

Mamin boleči pogled ga je presunil. Kot bi šele ta hip odvozljal, od kod zastrta, dušena bolečina v maminih vodeno sivih, mlilih očeh. Trpela je vsa ta leta. Vendar se morata pogovoriti.

»Si res trdno odločen, da boš prizadel mene, sebe, očeta?« je očita-joče vprašala mama in napeta čakala, kaj bo odgovoril.

VINKO TRINKHAUS

2

»PO PRIZNANJU«

»Mislim, da ne bom nikogar bolj prizadel, kot je že prizadet. Najbrž mi bo potlej lažje, ker bom vedel, kako je v resnici bilo.«

Mama mu je prepričano odkimala. Sočutje se je zrcalilo v njenih očeh.

»Bojan, ti si še mlad, poln idealov. Nikar se ne slepi s tem, da ti bo potlej lažje. Ravno zato, da bi ti prihranila bolečino, sem molčala.«

Ne njemu, sebi. V to je bil trdno prepričan, zato tudi ni pokolebal v svoji odločitvi.

»Bolečina ima drug vzrok. Ni v molku ali priznanju. Boli lahko spomin na dejanje. S tem, vemo ali ne vemo, se prav nič ne spremeni.«

»Veliko, Bojan. Boli, kar občutiš,« mu je zatrdila mama in se z drobnostjo udarila po prsih. »Koliko ljudi je nesrečnih, vendar te njihova bolečina ne prizadene. Zakaj včasih vzroji ob časopisni novici, ki te ogorči? Zato, ker si – zvedel. Brez novice bi živel mirno, zadovoljno kot prej.«

To je imela mama prav. Morala je natanko premisliti veliko možnosti, kako bi ga odvrnila od poizvedovanja. Spretno, vendar ne zanj.

»Mama, sem že zvedel. Zdaj gre za to, da razkrijem, kako je bilo. Če bo skelelo, kaj morem. Hočem pa zvedeti, kako so ravnali moji starši v najbolj težkih trenutkih. Na očeta, kakor je skrben zame – ne morem biti ponosen. Tri leta je bil nemški vojak. Dvakrat ranjen, ko se je bojeval za fašizem. Kaj je ob tem čutil, zame, svoje- ga sina, ni pomembno. Nosil je nemško orožje in se je bojeval za nemške, nacistične koristi! Bom zdaj zvedel, da si bila ti še slabša?«

Mama je prišla kozarec. Ni srebkala pijače, kot je imela nava- do. Izpila je v možatem dušku. Vseeno pa še ni začela pojasnjevati, kar je Bojan nestrpno čakal. Izpod rahle plasti pudra se je mami na čelu črtala guba, ki je prešla v nosno korenino.

»Moje zadržanje med vojno bo videti še slabše,« je naposled obotavljivo spregovorila mama. »Eno samo dejanje bo izničilo vsa druga, tudi zelo dobra dela. Bila sem v osvobodilnem gibanju, od samega začetka. Verjemi mi, Bojan: napravila sem vse, kar sem zmogla. Danes vsakdo, ki ni živel v tistem času, govori: Streljal bi! Edino kroglo bi prej odgnale Nemce. Vse drugo je bila le priprava, zavlače- vanje. Zares hrabri so streljali in padali za svobodo. Zase lahko rečem, zelo sem si prizadevala. Ne za herojstvom. Na to nisem pomišljala. Želela sem kar največ prispevati, da bi fašiste pregnali, uničili!«

Nadaljevanje

O RAZVOJU TOPNIŠTVA V IX. KORPUSU NOV IN POS

40

ALEKSANDER ZUPANC-ACO

TOPOVI NAD BAŠKO GRAPO

Delovanje pt-topa opisuje Franc Bačnik takole: »Spuščal sem se v dolino. Noč je bila temna in meglena. Nenadoma se je top prevrnil, zlomila se je ojnica. Izpregli smo konja in ga poslali nazaj na planoto. Borci so poprijeli za top, se oprtali z granatami in se tako bližali postojanki. Po nalogi brigade sem postavil orožje ob cesti in izstrelil nekaj granat v bunker pred železniško postajo in nato še v postajno poslopje. Uspeha nisem mogel oceniti, bila je temna, meglena noč. Ko se je zdanilo, so se Kosovelovci umaknili na položaje nad progo, tako da sem ostal na cesti sam s topom, ljudmi in strelivom – brez vprega. Znašel sem se. Pri kmetu sem si sposodil vola, ga vpregel in se med streljanjem pomikal iz grape. Silvo Vidic je dobil strel v nogo.«

V ponovnem napadu je Kosovelova le zasedla in uničila bunker pred postajo, vendar je morala postojanko zapustiti zaradi hudega ognja iz sosednje Kneže. Precej zmede med napadalci je povzročil prodor nemške kolone iz Mosta na Soči.

Štab divizije je videl, da ne bo uspeha z napadom na Klavže in je zato prenesel težišče napada na Knežo.

TOPOVI NAD KNEŽO

Med rečico Bačo in potokom Kneža stoji vas Kneža, pred njo pa se širi Knežko polje z vojašnicami, ki so danes preurejene v obrat Mebla iz Nove Gorice. Proga se blizu vojašnic zgloblja v krajši predor. Na gričku je posadka postavila in vkopala hitrostrelni top, ki je branil dolino tja do vasi Klavže.

Pred nočjo, 30. junija, je prišel na položaj Lepa gorica tudi Bačnikov top. Havbico smo potegnili malo nazaj, da nas pri streljanju ne bi oviral hitrostrelni top iz postojanke. Peter je določal podatke za streljanje in jih prenašal s kvadrantom na orožje. Cilj so bile vojašnice in položaj hitrostrelnega topa. Protitankovce smo pomaknili niže na pobočje, da bi jim zmanjšali daljavo in kot streljanja. Merilci so opazovali cesto in čakali na sovražne tanke.

Megleno jutro – vedno ta megla – je tudi tega dne skrivalo cilje vse do devete ure, ko je havbica izstrelila prvo granato. Ves dan je nato vznemirjala sovražno postojanko, ali pa je s hitrim ognjem pripravljala napad naših enot.

Obstreljevala je vojašnice in večkrat prisilila sovražnika, da se je umaknil v bližnji železniški predor, kar je šlo na roko tovarišem iz Kosovelove brigade. V miru so rušili in minirali progo, kar je bila temeljna naloga načrtovanega napada.

»Uspeh pa bi bil še večji, če bi naša pehota znala izrabiti artilerijski ogenj. Bataljoni so na oddaljenih položajih čakali na konec ognja, potem pa so šele jurišali. To pomanjkljivost je izkoristil sovražnik, ki je takoj po prenehanju ognja zasedel svoje položaje in tako onemogočil zavzetje postojanke.« (iz poročila štaba korpusa šte. 19 za čas od 20. 6. do 5. 7. 44). Pomanjkljive telefonske zveze, ki naj bi obveščale jurišnike o zadnji izstreljeni granati in manj natančni zadetki havbice so prav gotovo botrovali njihovega obotavljanju.

Še v bojih za Monte Cassino, kjer so napadale izurjene, z modernimi sredstvi za zveze opremljene zavezniške enote, ni bilo opaziti nič boljšega. Tudi tam so Nemci, ko je prenehalo bombardiranje, vsakokrat zasedli položaje in pričakali napadalec.

Protitankovci so ta dan obstreljevali sovražne tanke, ki so se prikazali na cesti Klavže–Kneža. Nekaj, čeprav dobrih zadetkov, ni ustavilo sovražnika, ki je maščevalno obrnil svoje cevi na pobočje planote in tudi v našo bližino. Z granatami je zažgal nekaj domačij. Tudi cerkev v Ponikvah je dobila nekaj strelcev.

Okoli poldneva se je prikazal še ogledniški avion »štorklja« in krožil nad planoto. Iz Kneže so nas vsake toliko časa strašili z minami. Pred polnočjo se je iz Mosta na Soči prebila močnejša tankovska kolona.

Ko je štab korpusa spoznal, da 30. divizija ne bo uspeła, je spreminil svoj načrt. Enote 30. divizije naj zanesljivo zavarujejo dohode iz Mosta na Soči in Tolmina ter tako omogočijo sosednji diviziji nemoteno nadaljevanje napada. Artilerija se je premaknila v vas Šentviška gora in čakala nove naloge.

V NAPAD NA HUDAJUŽINO

V pravilčno lepi Baški grapi je treskalo in odmevalo od eksplozij in streljanja tisočerega orožja. Lazarjeva divizija je zavzela Mogorc, Koritnico in Pranger. Brigade 30. divizije so ves dan 1. julija uspešno odbijale napade sovražnika, ki se je skušal čez Ponikve in Šentviško goro prebiti za hrbet 31. divizije.

Proti večeru 1. julija smo prejeli nalog, da pošljemo en pt-top v sestavo 31. divizije. Bačnikovi borci so zapregli uporaben top, naložili na voz vse pt-granate, povečevalni in odšli na pot čez Gorski vrh in Žrelo na Bukovo, kamor so prišli zjutraj drugega dne. »Komandant divizije me je takoj zadolžil – pripoveduje Bačnik – naj grem po poti v dolino Bače. Tam bom videl tank, ki ga moram uničiti. Pot je vodila po serpentinah in večkrat po odprtem terenu. Kmalu sem zagledal tank, ob njem pa tri Nemce. Zaustavil sem oddelek, nameril cev, napolnil in sprožil. Granata ni zadela. Osupli Nemci so poskakali v vozilo, namerili in tudi zgrešili. To igro smo ponavljali. Imel sem smolo. Košček granate me je zadel in mi odnesel skoraj vse zobovje. Medtem, ko smo menjali položaj topa, se je tudi tank previdno umaknil.«

Ponoči na 2. julij so padli še zadnji sovražnikovi bunkerji. Proga od Grahovega do Podbrda je bila dokončno uničena in onesposobljena za vsak promet. Le v Hudajužini, kamor so vdrl trije tanki, se je posadka še vedno upirala. 31. divizija je med 16. junijem (napad na gorenjsko progo) in 13. julijem porabila kar 2000 kg razstreliva. Minirala je sedem železniških mostov, prekinila progo na 150 krajih, poškodovala dve lokomotivi in zaplenila en pt-top, ki smo ga pozneje uvrstili v našo oborožitev. Enote korpusa so svoje delo skoraj opravile.

Nadaljevanje

12

ŽELEZAR

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na jubilejni 100. seji izvršnega sveta OS Radovljica 17. junija je tekla beseda o vse pogostejših množičnih zastrupitvah s hrano v Sloveniji. Zato so člani izvršnega sveta sprejeli več sklepov za izvajanje potrebnih ukrepov za preprečevanje morebitnih zastrupitev tudi v radovljiški občini. Na seji so obravnavali osnutek dogovora o skupnih temeljnih planih Gorenjske za obdobje 1981-1985, prečeta vprašanja razvoja samostojne obrti in predlog dogovora o družbenih svetih v občini Radovljica. Imenovali so tudi svojega delegata v komisijo za pripravo združitve delovnih organizacij Filbo z LIP Bled TOZD Tomaž Godec v Bohinjski Bistrici.

V sejni dvorani občinske skupščine je bila 19. junija ponovno programsko-volilna konferenca OK ZK Radovljica, ki so se je udeležili člani stalne sestave občinske konference in delegati osnovnih organizacij ZK za programsko-volilno konferenco ter gostje. Najprej so ocenjevali uresničevanje gospodarskih gibanj in politike ekonomske stabilizacije s posebnim ozirom na odgovornost in vpliv komunistov, zlasti v prizadevanjih za izvajanje zadnjih stabilizacijskih ukrepov zveznega izvršnega sveta. Poročilo je veljalo tudi ugotovitvam delovne skupine CK ZKS, ki je prejšnji teden obiskala OK ZK in nekatere največje delovne organizacije v občini. Po živahni razpravi so na osnovi poročil verifikacijske in volilne komisije izvolili za predsednika OK ZK Radovljica z enoletnim mandatom Cirila Azmana, za sekretarja komiteja OK ZK Anželco Vidic-Vlasto in za izvršnega sekretarja komiteja OK ZK Mirka Birka, oba za dveletno mandatno dobo.

Na skupni seji predsedstva OK SZDL Radovljica in izvršnega odbora skupščine telesnokulturne skupnosti občine Radovljica 17. julija so spregovorili o aktualnih nalogah na področju nadaljnjega razvoja telesne kulture v občini in v Sloveniji na osnovi pripomb iz javnih razprav, ki so potekale v začetku meseca v telesnokulturnih organizacijah. Predsedstvo OK SZDL je v nadaljevanju obravnavalo pripombe na osnutke novih zakonov o stanovanjskem gospodarstvu in na samoupravni sporazum o programskem, tehničnem in ekonomskem sodelovanju med RTV Ljubljana in lokalnimi radijskimi postajami.

Delegati redne letne skupščine občinske organizacije ZZB NOV Radovljica, ki je bila 13. junija, so sprejeli obsežen akcijski program dela občinskega odbora, predsedstva in drugih delovnih teles ZZB NOV do konca 1980. leta. Program so v razpravi dopolnili z nekaterimi nalogami zlasti s področja zbiranja zgodovinskega gradiva iz NOB na območju občine, določanjem priznavalnin in skrbi za vojaške vojne invalide. Vse pripombe na akcijski program bo obravnavalo predsedstvo OK ZZB NOV na prvi seji. Zadolženo je, da jih oblikuje v programске sklepe in posreduje krajevnim organizacijam ZB NOV.

Od 10. do 13. junija je bila na obisku v radovljiški občini delovna skupina CK ZKS, v kateri so bili: Roman Ogrin, Boris Bavdek, Albina Tušar, Mira Vidic, Mira Malovašič in sekretar MS ZK za Gorenjsko Zdravko Krvina. Prvi dan so sodelovali na posvetovanju v hotelu Toplice in v hotelu Park na Bledu o problematiki turizma in gostinstva. V naslednjih dneh so obiskali Verigo Lesce, Plamen Kropa, Elan Begunje, LIP Bled in GG Bled. Skupaj s predstavniki samoupravnih in poslovnih organov ter družbenopolitičnih organizacij so ocenjevali aktualna gospodarska in družbenopolitična vprašanja, uveljavljanje delitve po delu, delegatski sistem in uresničevanje zadnjih ukrepov zveznega izvršnega sveta pri stabilizaciji in nadaljnjo usmeritev delovne organizacije ter naloge komunistov.

Ker imajo v radovljiški občini zdaj le štiri štipendiste Titovega sklada, je občinski svet ZSS Radovljica sprožil akcijo v vseh delovnih organizacijah za pridobivanje čimvečjega števila mladih, nadarjenih poklicnih delavcev v gospodarstvu. Akcija temelji na povečanih materialnih možnostih sklada, ki je zlasti narastel po smrti tov. Tita, saj je za sklad namenilo denarne prispevke veliko številnih delovnih organizacij, skupnosti in posameznikov. Sindikati želijo doseči, da bi se za razpisane štipendije Titovega sklada prijavil na vsakih tisoč delavcev vsaj en štipendist.

Izvršni svet OS Radovljica je po dogovoru z občinskimi družbenopolitičnimi organizacijami sprejel sklep, da posreduje vsem OZD in TOZD ter drugim delovnim in samoupravnim skupnostim priporočilo, da bi enodnevni zaslužek zaposlenih namenili za pomoč po potresu prizadetim krajem pobratene občine Brus v SR Srbiji. Do 7. junija se je na zbirnem računu za pomoč Brusu nabralo že nekaj nad 300.000 din, pri čemer še niso všteti prispevki enodnevnega zaslužka.

Najnovejši stabilizacijski ukrepi zveznega izvršnega sveta in devalvacija dinarja so tudi v radovljiški občini prvi hip izzvali določeno zaskrbljenost predvsem v tistih delovnih organizacijah, ki so odvisne od uvoza zlasti na področju kemične, tekstilne in prehranske industrije. Več dolgoročnih koristi si obetajo v turističnih, gostinskih delovnih organizacijah ter v trgovini na drobno. Računajo na večji obisk tujih gostov in seveda tudi močnejši porast njihove izvenpensionske potrošnje. Iz previdnosti ocenjujejo, da bodo dejanski rezultati v turizmu vidni šele prihodnje leto, ko se bodo sklepale nove pogodbe.

Društvo za varstvo okolja občine Radovljica je po svojem programu organiziralo 12. junija v dvorani GG Bled strokovno predavanje in razpravo o problematiki in strokovnih vidikih ozdravitve blejskega jezera. Številnim domačinom, ki so se udeležili razprave, so na vprašanja odgovarjali izvedenci in nosilci dosedanjih sanacijskih del, ki pa jih niso dovolj prepričali v utemeljenost dosedanjih ukrepov. O ugotovitvah in predlogih bodo v prihodnje spregovorili v izvršnem svetu, skupščini in družbenopolitičnih organizacijah občine Radovljica.

V spomin na prvi skupni odhod 12 krajanov v partizane 1942. leta slavijo v KS Ribno 19. junija krajevni praznik. Družbenopolitične organizacije in DPD Svoboda Rudi Jedretič so v počastitev praznika pripravile vrsto prireditev, ki so se pričele že 12. junija, ko so člani dramske skupine v Koritnem pri hiši Franca Odra na prostem uprizorili igro Kaznovani soprogi. 14. junija popoldne so v Ribnem organizirali turnir v malem nogometu, zvečer pa je bila v zadržnem domu osrednja krajeva proslava, na kateri so v kulturnem programu sodelovali ženski zbor iz Jesenic, učenci osnovne šole in člani dramske skupine domače Svobode. V domu so odprli tudi razstavo slik Rada Mužana in Dijane Vidic. 18. junija zvečer so pri izletniškem domu gasilci iz Ribnega in Sela prikazali moko vajo. Proslavljanje so sklenili na dan krajevnega praznika, 19. junija, s slavnostno sejo skupščine KS Ribno in kulturnim programom.

V vseh SIS družbenih dejavnosti v radovljiški občini v teh dneh oblikujejo dokončne osnutke samoupravnih sporazumov o temeljnih planih srednjeročnih načrtov za obdobje 1981-1985. Osnutke bodo posredovali v razpravo združenemu delu in krajevnim skupnostim, v juliju pa jih bo obravnavala tudi občinska skupščina.

Vsi trije zbori občinske skupščine Buje so 9. junija svečano sprejeli sklep o podpisu listine o trajnem sodelovanju občine Umag z občino Radovljica. Enak sklep bodo na eni od prihodnjih sej sprejeli tudi skupščinski zbori radovljiške občine.

Po sklepu upravnega odbora krajevnih organizacij ZB NOV Radovljica bodo za dan borca, ki ga praznujemo 4. julija, pripravili seznam vseh bolehnih borcev, ki so doma ali v zavodih in jih obiskali. Odbor je tudi sklenil, da bo v septembru organiziral skupinski obisk borcev grobnice tov. Tita v Beogradu. Prijave bodo sprejemali v pisarni krajevnih organizacij v radovljiškem domu upokojencev.

V desetih krajih radovljiške občine deluje 44 oddelkov vzgojnovarstvenega zavoda za predšolske otroke. Čeprav je zmogljivost vseh oddelkov predvidena za 873 otrok, obiskuje vrtnice že 1013 otrok, od teh je 37 malčkov mlajših od treh let, predvsem iz Radovljice in Bleda. Vzgojnovarstveno delo opravlja v vseh oddelkih 44 vzgojiteljic in 30 varušek. Najbolj primanjkuje prostora za malčke v Radovljici.

Če bodo držala zagotovila delegatom zbora krajevnih skupnosti občinske skupščine Radovljica, ki jih je dal upravni organ za urbanizem, gradbene in komunalne zadeve, bodo že letos zaključena ureditvena dela z grobo asfaltno prevleko na cesti Jereka-Koprivnik v dolžini 3800 m. Dela izvaja Cestno podjetje Kranj. Za ta namen je pogodbeno določeno 6,6 milijona dinarjev.

Prejšnji teden so bili na obisku v istrski občini Buje, kjer so že podpisali listino o trajnem sodelovanju z občino Radovljica, predstavniki OK SZDL, skupščine, Murke Lesce in godbe na pihala Lesce. Z gostitelji so se dogovorili o programih konkretnega družbenopolitičnega, gospodarskega in kulturnega sodelovanja med obema občinama.

V Radovljici v teh dneh obnavljajo Kopališko cesto od križišča z Gorenjsko cesto do letnega kopališča. V vsej dolžini bodo obnovili robnike in pločnike ter asfaltirali cestišče in parkirni prostor pred zdravstvenim domom in lekarno. Naložba bo veljala 880.000 din, denar pa so zagotovili skupaj svet KS Radovljica, zdravstveni dom, lekarna in občinska skupščina. Obnovljena cesta in parkirišče je pomembno ne zgolj za domačine, pač pa tudi za številne občane drugih krajev radovljiškega območja, ki so vezani na radovljiški zdravstveni dom in lekarno.

Na Bledu je bilo prejšnji teden strokovno srečanje pod naslovom Dnevi laboratorijske stomatološke protetike Jugoslavije, ki se ga je udeležilo nad 500 zobozdravstvenih izvedencev in zdravnikov iz vse države. Ob tej priložnosti so v festivalni dvorani pripravili razstavo domačih in tujih zobozdravstvenih pripomočkov in opreme.

V solidarnostni akciji zbiranja oblačil in obutve, ki jo je 4. junija organiziral občinski odbor RK Radovljica s svojimi aktivisti po 11 krajevnih skupnostih, so v nepolnih dveh urah zbrali pri občanah nad sedem ton oblačil in obutve. Še isti dan so okoli pet ton materiala s tovornjakom poslali v občino Trebnje, drugo pa so vskladiščili v skladišču RK v Begunjah. Tudi tokrat, kot vselej ob takšnih akcijah, so se izkazali z veliko požrtvovalnostjo mladi in drugi aktivisti RK, občani pa z visoko solidarnostno zavestjo.

Na 9. kongresu slovenskih gasilcev, ki je bil sklenjen 8. junija v Brežicah, je za življenjsko delo in zasluge v gasilski organizaciji med tremi nagradenci iz Slovenije prejel Viktor Pogačar z Bleda posebno odlikovanje in plaketo Matevža Haceta, prvega predsednika Gasilske zveze Slovenije.

Tajniki vseh občinskih SIS družbenih dejavnosti v občini Radovljica so se prejšnji teden na skupnem sestanku s predstavniki OK SZDL, občinskega sveta ZSS in izvršnega sveta OS, dogovorili o pripravah za začetek delovanja delovne skupnosti skupnih strokovnih služb. Beseda je tekla predvsem o organizacijsko kadrovskih vprašanjih bodoče delovne skupnosti, ki jih morajo v obliki samoupravnega sporazuma potrditi tudi vse skupščine SIS. Predvidoma bo delovna skupnost ustanovljena s 1. septembrom 1981.

Upravni odbor Partizanskega doma Vodiška planina na Jelovici je v teh dneh ponovno obvestil vse organizacije NOB in druge interesente, ki bi želeli letovati v domu, da imajo še dovolj prostih mest. Posebno opozarjajo planince in mladino, da čez Vodiško planino potekajo slovenska planinska in mladinska transverzala, od letos pa tudi kurirska transverzala. Vsem udeležencem je v domu tudi na voljo žig vseh transverzal.

Linhartov oder Kulturno umetniškega društva Radovljica in Društvo slovenskih književnih prevajalcev Ljubljana sta 13. junija zvečer priredila v galerijskih prostorih Sivčeve hiše večer s slovenskimi književnimi prevajalci. Prevode tujih literarnih del v slovenščino so brali člani Linhartovega odra. Za izredno lep kulturni večer ima posebne zasluge organizatorka Alenka Bole-Vrabčeva, ki je tudi prevajalka španske literature in hkrati vodja Linhartovega odra.

V nedeljo, 15. junija, so odprli kopalno sezono tudi na radovljiškem letnem kopališču, ki ga upravlja kopališki odbor pri KS Radovljica. Zaradi lani kupljene ogrevalne naprave je voda v bazenu ogrevana tudi do 24 stopinj, kar omogoča kopanje tudi v slabših vremenskih razmerah. Cena vstopnin za kopališče in turistični kamp bo letos zaradi povečanih stroškov energije in vzdrževanja višja od 25 do 30 %.

VARSTVO OKOLJA IN ZBIranJE ODPADNIH SUROVIN

Ni dneva, da bi naša javna občila ne objavljala potreb o zbiranju raznega odpadnega materiala: papirja, stekla, krp, železa itd. Za vse te sekundarne surovine moramo dajati tudi dragocene devize, katerih kritično pomanjkanje čutijo mnoge organizacije združenega dela, na drugi strani pa s tem pridno polnimo smetnjake in onesnažujemo naravo z vsem mogočim od plastičnih vrečk do odsluženih avtomobilov.

Žal se pri nas o tem le preveč govori in premalo napravi. Zato pa je treba pohvaliti vsako zbirno akcijo. Eno takih je organizirala organizacija Rdečega križa v krajevni skupnosti Ljubno. Zadalja si je naloge, da v tednu solidarnosti od 2. do 7. junija zbere čimveč odpadnega materiala. DINOS je preskrbel kontejnerje, šolski otroci so šli v akcijo in poleg starih oblek nabrali v tem pičlem tednu 1120 kg starega papirja in 1130 kg steklenine. To je za sorazmerno malo krajevno skupnost kar zadovoljiv rezultat, ki pa hkrati potrjuje, koliko je še koristnih odpadkov, ki jih drugače zametujemo. Z zbranim denarjem bodo nekaterim otrokom omogočili letovanje na morju. Akcija bo verjetno stalna in bodo preskrbeli še kontejner za staro železo.

Če bi to storile večje krajevne skupnosti v občini in bi bili občani malo bolj ekološko zavedni in varčni, ne bi imeli tako kritičnega problema z deponijo v naši občini.

Tehnična komisija lani ustanovljena nega društva za varstvo okolja v radovljiški občini namreč ugotavlja, da če bi znali zbrati vse sekundarne surovine in jih vrniti industriji, bi zadostovala minimalna deponija.

Prav bi bilo, da bi se zganili tudi v naši TOZD in namesto, da tedensko

napolnimo dva kontejnerja smeti, od katerih je glavna vsebina star papir, bi raje ta papir primerno embalirali (dokumente po potrebi prebrali) in vrnili papirnicam.

Sergej Gradnik

PETI JUNIJ – SVETOVNI DAN VARSTVA OKOLJA

Svetovni dan varstva okolja je bil proglašen v okviru združenih narodov že pred leti, pri nas pa je minil neopazno, ne vem, če so ga v naših javnih občilih sploh kaj omenili. V ZR Nemčiji so vse organizacije za varstvo okolja, vključno s pristojnim ministrstvom, proglasile nedeljo, 8. junija, za brezavtomobilski dan. Vsi tisti, ki nimajo ravno nujne potrebe, naj bi se ta dan podali na izlet z vlakom, peš in predvsem z dvokolesi. To zdravo prometno sredstvo je v Nemčiji v zadnjem letu doživelo nesluten uspešni povratek. Vedno več prebivalcev se vozi z njim po nakupih, v službo in na izlete. Lanskoletna prodaja se je povečala za nekaj milijard nemških mark. Doslej so zgradili že okrog 14.000 km kolesarskih stez, v naslednjih letih jih bodo napravili še toliko.

Akcija ni imela namena varčevanja z gorivom, temveč spodbuditi čim več ljudi, da se da preživeti vikend tudi drugače, kot čepeti v pločevini, zasmrjavati okolje in se nazadnje še nabasti z odvečnimi kalorijami. Tudi pri nas doživlja kolesarjenje renesanso, žal pa ni ničesar slišati, da bi planirali ureditve kolesarski stez, še vedno se bolj misli na parkirišča. Menim, da je zadnji čas, da se zganemo in da tudi v tem pogledu spremenimo našo miselnost. Take in podobne dneve bi morali tudi pri nas izkoristiti za različne masovne pobude.

Sergej Gradnik

Na pobudo republiškega rudarskega inšpektorja se je začela sanacija glinokopa opuščene opekarne Dvorske vasi. Načelnik za gradbene in komunalne zadeve ter varstvo okolja občine Radovljica je že izdal odločbo o sanaciji glinokopa. Po sanaciji glinokopa naj bi ta del zasejali s travo, nato pa pogozdili. Vse več govorimo o varstvu našega okolja in tudi to je korak naprej, da prihajamo iz besed k dejanjem. (Tekst in foto: Janez Stroj)

DOPISUJTE

V ŽELEZARJA

ŽELEZAR

13

VRSTA AKTIVNOSTI OB 20. JUNIJU – DNEVU CIVILNE ZAŠČITE

Pripadniki štabov in enot civilne zaštite ter ostale organizacije in službe, ki se vključujejo v delovanje civilne zaštite, so letos že drugič praznovali 20. junij – dan civilne zaštite. K praznikom in drugim pomembnim mejnikom naše socialistične revolucije se je tako priključil še en dan, s katerim obeležujemo gibanje narodne obrambe, ki skrbi za zaščito in reševanje ljudi in materialnih dobrin v eventuelnih vojnih ali elementarnih nesrečah. V naši samoupravni socialistični družbi je civilna zaščita postala resnično sestavni del naših skupnih prizadevanj v uresničevanju koncepta ljudskega odpora in družbene samozastite.

Praznik civilne zaštite je bil izbran leta 1978, in sicer zato, ker je 20. junija leta 1955-tovariš Tito podpisal ukaz o razglasitvi zveznega zakona o narodni obrambi. V tem zakonu pa je bil tudi prvič opredeljen namen in organizacija civilne zaštite.

V jeseniški občini so tudi letos ta dan proslavili z najrazličnejšimi aktivnostmi, predvsem pa delovno. Zvrstilo se je več taktičnih vaj z različnimi predpostavkami, štabi civilne zaštite pa so na sejah ocenjevali svoje delo in se pogovarjali o problemih.

Slavnostno sejo je imel tudi štab civilne zaštite občine Jesenice. Po veljnik Marjan Jelovčan je spregovoril o pomenu civilne zaštite ter o pomembnih rezultatih in uspehih, ki so bili doseženi na tem področju.

je najvišje priznanje na tem področju. V soboto, 21. junija, je bilo na poligonu poklicne gasilske in reševalne čete Železarne vsakoletno tekmovanje gasilskih enot civilne zaštite. V okviru letošnjega dneva civilne zaštite so si občani lahko tudi ogledali tipsko zaklonišče v šolskem centru na Plavžu.

J. Rabič

TEKMOVANJE POKAZALO DOBRO PRIPRAVLJENOST ENOT CIVILNE ZAŠČITE

Občinski štab za civilno zaščito in občinska gasilska zveza Jesenice sta v počastitev 20. junija – dneva varnosti, v soboto, 21. junija, pripravila in uspešno izvedla tekmovanje enot civilne zaštite v jeseniški občini.

Po 16-urnem predhodnem usposabljanju se je tekmovanje v trodelnem napadu in različnih gasilskih veščinah udeležilo 20 desetin. Prvo mesto je z 891 točkami osvojila desetina Ivana Rodingerja, sestavljena iz članov raznih organizacij, drugo mesto je dosegla desetina krajevne skupnosti Blejska Dobrava, ki je za svoj nastop prejela 889 točk, tretja pa je bila desetina Franca Klinarja, sestavljena iz članov raznih organizacij, ki je od tisoč možnih osvojila 867 točk.

Tekmovanje je odprl Marjan Jelovčan, predsednik štaba civilne zaštite jeseniške občine, vodil pa ga je tekmovalni odbor. Sestavljali so ga: Marjan Jelovčan kot predsednik in Anton Arh, Franci Bahun, Stane in Karel Tramte kot člani.

Majhna razlika med doseženimi točkami posameznih desetin kaže, da se je znanje udeležencev tekmovanja v primerjavi z lanskim letom zelo izboljšalo.

Letos so prvič izven konkurence tekmovali tudi desetine poklicne gasilske in reševalne čete Železarne, ki delujejo tudi kot enota civilne zaštite Železarne. Pri svojem nastopu so se zelo izkazale, saj so izven konkurence osvojile vsa prva štiri mesta. Na prvo in drugo mesto sta se z enakim številom 907 točk uvrstili desetini Jožeta Resnika in Slavka Frčerja, desetina Jožeta Zajca je bila z 902 točkami tretja, desetina Alojza Muliča pa je z 894 točkami zasedla četrto mesto.

Tekmovanja so se udeležili tudi predstavniki skupščine občine in družbenopolitičnih organizacij, ki so udeležence pohvalili za številno udeležbo in jim čestitali k prikaznemu znanju ter uspehom.

B.

V KS SAVA SE PRIPRAVLJAJO NA PRVO PRAZNOVANJE KRAJEVNEGA PRAZNIKA

Na seji skupščine krajevne skupnosti Sava so se na zadnji seji opredelili, da bodo odslej praznovali svoj krajevni praznik 12. julija, na dan, ko so leta 1935 jeseniški in javorniški kovinarji z veliko stavko dosegli pomembno zmago, predvsem pa enotnost delavskega gibanja, kar je imelo zelo ugodne posledice za nadaljnji razvoj, predvsem pa velik odziv jeseniških železarjev v odporu proti okupatorju v letih 1941–1945.

Letošnje prvo praznovanje krajevnega praznika je še toliko pomembnejše, ker je od takrat preteklo natanko 45 let. Zato je razumljivo, da se v krajevni skupnosti vestno pripravljajo na prvo praznovanje. Že pred časom so imenovali posebno komisijo za pripravo praznovanja, ki jo vodi Toni Stražisar.

Po doslej znanem programu se bodo prireditve ob praznovanju vrstile kar tri dni. V mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah bodo ob tej priliki odprli dokumentarno razstavo – 45 LET VELIKE STAVKE JESENISKIH KOVINARJEV, ki jo pripravlja oddelek za delavsko gibanje in NOB v tehničnem muzeju Železarne. V teh dneh se bodo zvrstili še turnir v malem nogometu in tekmovanje v streljanju z zračno puško v prostorih Železarskega izobraževalnega centra in v izvedbi šolskega športnega društva Železar – ŽIC. Pokrovitelj obeh tekmovanj je koordinacijski svet ZSMS Železarne, nogometnega turnirja pa še konferenca osnovnih organizacij zveze sindikatov Železarne. V okviru praznovanja bo v izvedbi plavalnega kluba Jesenice izveden tudi letošnji plavalni maraton.

Tridnevne prireditve bodo zaključili 12. julija s slavnostno akademijo v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar. V kulturnem programu bo sodeloval pihalni orkester iz Lesc in recitatorji. Na proslavi bodo tudi proglasili letošnje prejemnike priznanj Osvobodilne fronte in prejemnike odlikovanj iz vrst borcev NOV z območja krajevne skupnosti Sava.

Za vse prejemnike priznanj in odlikovanj ter za vabljenе goste bodo po slavnostni akademiji pripravili sprejem v restavraciji Kazina.

KDO ODGOVARJA ZA PARK TALCEV NA KOROŠKI BELI

Prejšnji teden sem s sorodniki obiskala park talcev na Koroški Beli. Zelo smo bili razočarani in žalostni. Kako je vse zanemarjeno, preraščeno s plevelom! Ob plošči talcev so nasajene lepe vrtnice, toda preraščene s plevelom, stena je vsa razpokana, kaj če se podre? Tudi zid, ki je kot ograja, je poln lukenj.

Grobovi talcev se ne vidijo iz plevela. Klopki so pokvarjene. Le spomenik je še lep, a izgubi veljavo v takem okolju. Zelenice so vse zanemarjene. Kje je gospodar? Kdo skrbi za to?

Ali krajevna skupnost nič ne vidi? Kje so člani Zveze borcev NOV? Kje so naši upokojeanci? Lahko bi dali zgled naši mladini, ki ne bo odklonila pomoči pri urejanju parka. Saj je za nas prava sramota, da je tako zanemarjen.

Žalostni smo se odpeljali še na Jesenice v spominski park na Plavžu. Tam pa smo bili prijetno presenečeni. Imeli smo občutek, kot bi stopili v kakšno svetišče. Čudili smo se in v mislih izrekli vse priznanje tistim, ki skrbijo za urejenost parka. Toplo nam je

bilo pri srcu, ko smo s pravo pobožnostjo hodili po stezah. Grobovi padlih borcev NOV so izgledali, kot bi ležali v krasnih posteljah! Hvala lepa vsem tistim, ki tako lepo negujejo vse to! Tako lepoto vsak rad čuva, ker čuti spoštovanje do nje.

Prosim vse sovaščane, naj, kdor le more, pomagajo olepšati tudi naš park talcev na Koroški Beli. Zelo mi je žal, da sama zaradi invalidnosti ne morem pomagati.

A. K.

OB BOHINJSKEM JEZERU BODO ODKRILI SPOMINSKO PLOŠČO

Za letošnji 4. julij – dan borca ob Bohinjskem jezeru v Bohinju in sicer v neposredni bližini mostu in cerkve sv. Janeza, slovesnost ob odkritju spominske plošče Jeseniško-bohinjskega odreda. Odbor Jeseniško-bohinjskega odreda bo ploščo odkril v spomin na dogodek 4. aprila leta 1945, ko je odred izbojeval svojo veliko zmago nad nemškim okupatorjem in s tem preprečil požig gorne bohinjske doline.

Ta dan leta 1945 je v zgodnjih jutranjih urah prišlo v Bohinj 400 nemških vojakov, ki so se hoteli prebiti v Staro Fužino, kjer je »domoval« Jeseniško-bohinjski odred. Kot so poznejši dogodki pokazali, so Nemci hoteli požgati Staro Fužino in del ostalih vasi v Bohinjski dolini. Borci Jeseniško-bohinjskega odreda so Nemcem to namero preprečili, v zasedah so jih pričakali ob jezeru in vnela se je borba, ki je trajala do četrte ure popoldan. Borci so Nemcem povsem preprečili nadaljnje prodiranje in jih prisilili k umiku do Bohinjske Bistrice.

Slovesnost ob odkritju plošče odreda se bo začela na dan borca, 4. julija, ob 10. uri in 30 minut ob mostu v neposredni bližini cerkve sv. Janeza ob Bohinjskem jezeru. Ob tej priložnosti bodo pripravili tudi kulturni program.

Odbor odreda vabi na slovesnost ob odkritju plošče vse borce Jeseniško-bohinjskega odreda in druge borce NOV, predstavnike družbenopolitičnih organizacij, društev, mladino ter ostale delovne ljudi in občane.

J. Rabič

V KRAJEVNI SKUPNOSTI ŽIROVNICA PRAZNUJEJO

S kulturnimi manifestacijami v soboto in nedeljo, 21. in 22. junija, so se v Žirovnici začele prireditve v počastitev krajevnega praznika, ko se na tem območju vsako leto spominjajo tragičnega dogodka 1. julija leta 1942, ko je v Mostah pri Žirovnici padlo pod okupatorjevimi streli 29 talcev, ki so jih pripeljali iz begunjskih zaporov.

Svet krajevne skupnosti, družbenopolitične organizacije, društva in osnovna šola Gorenjski odred so tudi za letošnji krajevni praznik pripravili številne prireditve in športna srečanja, ki se bodo vrstila do začetka julija.

Danes, 28. junija, bo ob 20. uri razširjena slavnostna seja krajevne skupnosti s kulturnim programom v domu DPD Svobode na Breznici. Jutri, v petek, bo mokra gasilska vaja članov gasilskih društev Smokuč in Zabreznica.

Še posebno pestro bo v soboto, 28. junija. Avto-moto društvo Žirovnica bo ob 9. uri organiziralo avto-moto rally, gorska reševalna služba Radovljica pa bo ob 10. uri izvedla reševalno akcijo v Završnici, pripravila pa bo tudi razstavo reševalne opreme.

Ta dan bo ob 17. uri tudi šahovski turnir, mladi pa bodo na Selcah zakurili kresove.

V nedeljo, 29. junija, bo ob 9. uri dopoldne komemoracija pri spomeniku talcev v Mostah in ob 11. uri razvitje prapora društva upokojevcev Žirovnica.

J. R.

Tekmovanje enot civilne zaštite (Foto F. Sluga)

Desetina Jožeta Resnika je bila najboljša (Foto B. Blenkuš)

OBKOLITEV IN PREISKAVE NA MUROVI

Letos poteka 38 let, odkar so Nemci preiskali del starih Jesenic, to je današnje Murovo, Kosovo ulico, Rogljevo ulico in pod Mirco.

Lahko rečemo, da je bilo vojno leto 1942 v splošnem najhujše. Tega so se zavedali tudi Nemci in postavili že zgodaj spomlad strogo policijsko uro, ki je trajala od 20. ure zvečer do 5. ure zjutraj. V železarni, ki je bila last Kranjske industrijske družbe, so bile štiri različne izmene, in sicer: nekateri obratni so delali od 5. do 13. ure, glavna in edino normalna izmena je bila od 6. do 14. ure, popoldanska od 11. do 19. ure in nočna izmena od 21. do 5. ure zjutraj. Zelo težko je bilo za tiste, čeprav maloštevilne delavce, ki so začeli z delom že ob 5. uri zjutraj, posebno še za nekatere iz oddaljenih krajev. Železniški vozniki red je bil prilagojen tako kot danes normalnim dnem, uporaba drugih prevoznih sredstev, vključno dvokolesa, pa je bila za Slovence prepovedana. Izdana je bila stroga odredba, da policijske patrulje, ki bodo dobile človeka na cesti pred ali po policijski uri, ne bodo nič ustavljale z besedo »stoj!«, ampak bodo takoj streljale. Sicer so imeli delavci, ki so delali izven normalnih dinin posebne legitimacije, ki pa največkrat niso nič pomagale. Marsikateri delavec iz železarne je na tak način izgubil življenje. Eden takih primerov je bil prav na Jesenicah na Stari Savi, to je med današnjim železarskim muzejem in gostilno Herman. Na tej cesti je bila stalna policijska patrulja, ker so se bali, da ne bi kdo miniral savskega jezua ali pred nekaj leti ukinjenih rak, po katerih je bila speljana hladilna voda v železarno. Tovariš Medja iz Savskega nabrežja, starejši delavec zaposlen v livarni železarne, je začel z delom ob 5. uri zjutraj. Nekega temnega in deževnega jutra, ko je šel okrog pol pete ure zjutraj mimo gostilne Herman v službo, mu je nasproti prišla nemška patrulja treh mož. Čeprav je v ukrepu pisalo, da ne bodo nikogar ustavljali, je zavpil policist proti tovarišu Medji z rezkim glasom »stoj!«. Tovariš Medja se je ustrašil in instinktivno segel v zadnji hlačni žep po legitimaciji. Tudi policist se je ustrašil in bil trdno prepričan, da je Medja segel v žep po pištole. Takoj je sprožil in tovariš Medja je obležal na cesti mrtve.

Delavci nočne izmene so morali biti na delovnem mestu že ob 8. uri zvečer, dnina pa se je začela ob 9. uri. Prav tako so morali tisti, ki so bili vezani na prevoz, čakati zjutraj dobro uro. Kako težko je bilo za kmetovalca ali za druga razna opravila, posebno v najdaljših dnevih, ko je bilo sonce že zelo visoko, delo pa se ni smelo opravljati niti na domačem pragu, kajti patrulje so bile stalno tudi na vseh zakotnih poteh.

Bilo je 25. julija leta 1942. Mirno, čeprav ne brezskrbno, smo spali, ko smo ob 3. uri zjutraj zaslišali močno trkanje po glavnih vratih. Odprl sem, v vežo pa je stopil s puško pripravljen na strel visok nemški policist, ki je hitro in nepretrgano ponačjal v nemščini: »Takoj se oblecite in zapustite hišo!« Izgledalo je, da je imel vsaj malo srca, ker je očetu, ki je bil star že preko 75 let, še posebej dejal naj se dobro obleče. Takoj za nami je zaprl in zaklenil vrata, ključ pa dal v žep. Šesti smo morali pred hišo na klop, on pa nas je stražil. To se je zgodilo v vsaki hiši na Muravi in naprej ob vznožju hriba Mirce. Vsaka hiša je imela svojega stražarja. Mirno in tiho smo sedeli in se sprašujoče gledali med seboj. Mirca, to prvo zatočišče partizanov v tem koncu Jesenic, je

delala Nemcem toliko preglavic, da so morali ob njenem vznožju in po vsej dolžini posekati širok pas drevja, da je bilo vsaj nekaj metrov nad naseljem bolj pregledno njeno pobočje. Ta okrog 50 m širok pas brez vsakega najmanjšega drevja, naj bi vsaj delno onemogočil gibanje oziroma prihod partizanov v naselje. Prav zaradi goste porasčene Mirce so Nemci v gasilskem domu na Jesenicah, ki stoji prav tako ob njenem vznožju, podrli na stolpu streho in zabetonirali močno betonsko ploščo. Na vrhu te plošče so montirali velik, na vse strani gibljiv reflektor in srednje velik protiletalski top. Ta ni bil namenjen samo zavezniškim bombnikom, ki so dnevno preletavali visoko nad Jesenicami, ampak s stalno stražo — trojko predvsem partizanov na območju Mirce. Tak protiletalski top z reflektorjem je bil postavljen še na prostoru pred današnjo gimnazijo in na Javorniku. Vojake, ki so skrbeli za protiletalske topove, so ljudje imenovali »flakarji«. Proti koncu vojne so jih zamenjali še skoraj otroci, stari okrog 15 let in ljudje na Muravi vedno povedati, da so hodili po hišah jokati in prosjati za kruh. Vse te naprave pa niso prav nič pomagale, kajti vse kurirske zveze, obveščanje, mobilizacija itd., so šle svojo pot naprej, čeprav so vsako noč z močnimi žarometi pregledovali v Mirci in okolici vsak kotiček. Poleg topov in žarometov so imeli nameščene velike in dobre daljnogleda, zato je bilo po vsem velikem območju Mirce in Mežaklje partizanom strogo prepovedano ponoči prižigati cigaret. Če so videli v gozdu najmanjšo iskrico, so takoj začeli v tisto smer streljati s protiletalskimi topovi.

Vrnimo se k dogodkom pred hišo, kjer smo zastraženi čakali, kaj bo. Čeprav je bilo sredi julija in se je obetal lep sončen dan, je bilo zgodaj zjutraj zunaj kar mrzlo. Še bolj pa nas je stresal mraz ob mislih, kaj vse to pomeni in kako se bo izteklo. Trdno smo bili prepričani, da čakamo le še kamijon, ali da nas bodo odpeljali na železniško postajo, od koder nas bodo izselili ali zaprli, kajti to se je ponavljalo vsak dan. S stražarjem smo se precej časa samo gledali, le med seboj smo se tiho in v nekakim strahom pogovarjali. Še pred vojno se je v šoli, kdor je hotel, lahko učil tudi nemščine. Ker pa to ni bil reden predmet, je bilo treba vsako uro učenja posebej plačati. Od teh šol ali tečajev je ostalo meni in marsikom še nekaj znanja nemškega jezika. Opogumil sem se in ogovoril policista. Takoj se je odzval in naredil vtis, da je pripravljen na pogovor. Star je bil okrog 45 let, doma je pa bil nekje blizu Berlina. Govoril je lepo, razumljivo. Tudi on je zelo dobro sledil moji popačeni nemščini. Povedal mi je, da čakamo še dva gestapa Druchkija, ki bo s posebno enoto vajakov po vseh hišah v obkoljeni Muravi izvedel strogo preiskavo. Kakšen strah je pomenila taka preiskava leta 1942, ve samo tisti, ki je to preživel. Bili so primeri, da so našli v hiši oziroma na starem podstrešju star prazen naboj in so zato gospodarja takoj ustrelili pred hišo. Zelo nevarno je bilo tudi, če so našli v hiši nekaj več cigaret, kajti domnevali so, da so namenjene partizanom. Cigarete je namreč lahko kupil na tobačne karte vsak kadilec na dan samo tri in še za te je moral dnevno stati v dolgi vrsti pred trafiko tudi po več ur. Prav tako je bilo nevarno, če so našli nekaj več raznih živil ali oblek, spet zaradi domneve, da so namenjene partizanom.

Lasje so mi šli pokonci in spremijal sem barvo na obrazu, ko sem se spomnil, da je bil oče dolgoletni lovec bivše Kranjske industrijske družbe. Čeprav smo orožje oddali za NOV in sumljive stvari pospravili na varno že kmalu ob okupaciji, se vseeno v veliki stari in napol leseni hiši najde še kak prazen naboj ali kaj podobnega. Že med prvo svetovno vojno, so pravili, je bilo na skednju in podstrešju vse polno vajakov, ki so ostali po nekaj dneh. Raztreseni ali skriti so polne ali prazne naboje in drugo vojaško drobnarijo sem in tja. Že kot majhni otroci smo, ko smo se skrivali po skednju in ostrežju hiše, večkrat našli kak dober naboj, ga naskrivaj nesli v Mirco, zakurili ogenj in ga vrgli vanj, da je »počilo«, čeprav je bilo zelo nevarno. Spomnil sem se, da imam v omari za obleko štiri zavitke po 100 kosov in še nekaj malih škatlic nemških cigaret, ki naj bi po vezi romale v Planino pod Golico in naprej v partizane, ker sam nisem bil kadilec. Misli na te stvari so mi ves čas rojile po glavi. Trdno sem sklenil, da policistu, čeprav težko, vse to razložim, ker bi bilo pozneje to lahko usodno. Zopet sem se oju-načil in začel pripovedovati, da je bil oče dolgoletni lovec, kako so med

prvo svetovno vojno po hišah nameščali po nekaj dni avstrijske vojake in da se kaj lahko najde v starem ostrežju skednja ali hiše še kak star naboj, vžigalnik ali kaj podobnega. Obljubil mi je, da bo vse to lepo razložil vajakom, ki bodo delali preiskavo, tako da sem lahko brez skrbi. Povedal sem mu tudi o večji količini cigaret. Trdil sem mu, da imam bratranca, ki je v nemški vojski in prav sedaj na ruski fronti. Njemu mislim poslati te cigarete, ki jih bodo ob preiskavi prav gotovo našli. Res sem imel in imam še danes neko sorodstvo v Avstriji, od katerega je bil eden takrat v vojski, tako da je bil tudi ta izgovor otipljiv. Za uslugo sem mu obljubil škatlico cigaret.

Ure so bile dolge in na cerkvenem stolpu je odbilo že sedem, zastraženi ljudje pa smo še vedno s čudnim občutkom čakali, kaj bo. Po hlevih na Muravi je mukala živina, zakaj reden čas za jutranjo krmljenje je že zdavnaj potekel. Tudi delavci so tisti dan ostali doma, tisti, ki so prišli iz nočne službe, pa so bili zbrani in zastraženi na prostoru poleg Kosove graščine. Domov namreč ni smel do končane akcije nihče. Ura na cerkvenem zvoniku je odbila osem, ko se je od daleč zaslišalo brnenje motorjev. Ker so bile poti na Muravi takrat zelo ozke, so kamioni z vojaštvom lahko pripeljali le do prostora pred cerkvijo na današnji Rogljevi ulici. Od tam so se skupine vajakov, ki jih je vodil po en gestapovec, odpravile po hišah preiskovati. Le glavni štab s poveljnikom Druschkijem se je pripeljal z avtomobilom nekako do sredine Murove. Že sam pogled na kape gestapovcev z mrtvaškimi glavami je na prebivalce delaval shrlljivo.

Vse je bilo že nekako pripravljeno, ura je bila že pol devat, ko se je zaslišal močan strel — znak za začetek preiskovalne akcije. Policist je odprl glavna vrata, potem so najprej pogledali »stanovanjsko listo«. Vsaka hiša je namreč morala pod grožnjo stroge kazni imeti obešeno na notranji strani vrat hišno polo, na kateri so morala biti po vrstnem redu napisana imena vseh prebivalcev hiše, z rojstnimi podatki, poklicem itd. Če se število prebivalcev ni ujemalo s to hišno listo in če ni bilo za to spremembo vseh natančnih dokazov, je bilo za gospodarja hiše usodno. Policist — stražar naše hiše, je takoj stopil za preiskovalci v vežo in jim nekaj časa razlagal vse, kar sva se v petih urah čakanja nekako pogovorila in kar bi nam utegnili škodovati. Cigarete so seveda takoj našli in pustili vse lepo na svojem mestu. Tudi na podstrešju in skednju so le bolj površno pregledovali.

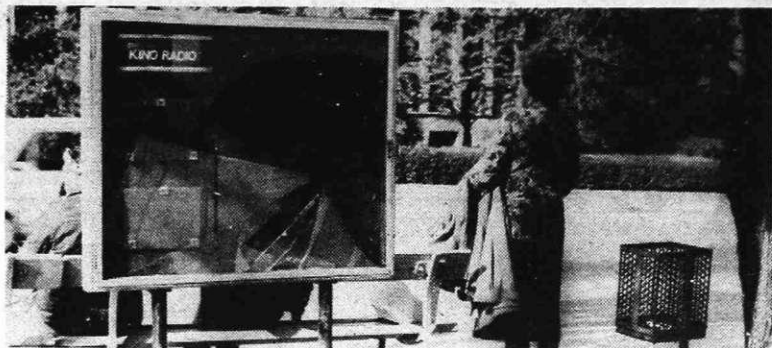
Vse podatke ali morebitne spremembe na hišnih polah so sproti sporočali vodilnim preiskavam, da so tako imeli pregled nad vsem obkoljenim terenom. V času preiskave ni bilo opaziti po hišah kaj posebnega, le iz hiše na začetku ceste na Golico so mimo nas peljali družino Jamšek, katere mož oziroma oče je bil to leto kot talec ustreljen v Begunjah. Zbirališče takih izseljencev je bilo na prostoru pred cerkvijo, da so jih potem od tam transportirali naprej v zapore ali taborišča.

Ura se je bližala že dvanajsti in sonce je že močno pripekalo, ko je zopet odjeknil precej močan strel, kar je bil znak, da je preiskava zaključena. Skoraj po devetih urah napetega pričakovanja smo si odahnil. Razen posameznih izselitev ni bilo opaziti ničesar posebnega. Prav gotovo so Nemci računali, da bodo našli v kakem skednju, hlevu ali hiši morda celo spečega partizana ali kako drugo sumljivo osebo. Tudi na večje količine hrane, cigaret ali morda celo orožja so računali v tem nekoliko mirnem naselju pod Mirco. Pozabili so, da so prebivalci v skoraj poldrugem letu vojne kaj lahko spoznali vse, kar bi utegnili škodovati njim samim ali partizanom.

Tako se je nekako srečno končala preiskava v tem delu starih Jesenic. Dobre zveze z partizani so bile še naprej. Ker ni bilo izdajalca, je to staro naselje tik ob vznožju dobro zaraščene Mirce ostalo do 1. marca 1945 nepoškodovano, tega dne pa je bilo nekaj hiš porušeni ali poškodovani zaradi zavezniškega bombardiranja. Razen padlih ali umrlih, ki niso dočakali svobode, bo ostal vsem poleg številnih spominov v dolgi štiriletni vojni ta juljski dan leta 1942 v trajnem spominu.

Anton Žerjav

DOPISUJTE
V ŽELEZARJA

RAZBITA VITRINA: Pred letom so neznanci razbili vitrino Kino podjetja Jesenice pred banko, pretekli teden pa je bila na vrsti tista pred »Pikovo«. Vse preveč je med nami emocionalno motenih, ki se izživljajo na objektih za javno rabo. Človek kar izgubi voljo in prizadevanje za lepo, če je sproti vse uničeno zaradi nekaterih objestnežev. (Tekst in foto J. Jekler)

RAZGIBANA AKTIVNOST DRUŠTVA UPOKOJENCEV JAVORNIK-KOROŠKA BELA

Po običnem zboru ob novem vodstvu društva so posamezne sekcije društva upokojencev Javornik — Koroška Bela pridno nadaljevale s svojim delom. V tem času zaključujejo zimsko sezono 1979/80 in imajo že izdelane načrte za sezono 1980/81. V poletnih mesecih bo nekoliko predelav, a ne za vse. Posebno folkloristi in balinarji bodo aktivni tudi v tem času.

Članice krožka za ženska ročna dela so imele v nedeljo, 15. junija, poučno-zabavni izlet na Primorsko. Z avtobusom so se peljale prek še delno zasneženega in hladnega Vršiča v prelepo dolino Trento, kjer so si ogledale zanimiv trentarski muzej. Občudovale so zbirko starih predmetov za vsakdanjo rabo, pohištvo in orodje, ki je zelo skrbno urejena. Ganih jih je nesreča gorskega vodnika Antona Tožbarja starejšega, ki je 22 let živel brez spodnje čeljusti in jezika, ki ga mu je odtrgal medved.

Pot so nadaljevale skozi Bovec in Kobarid, mimo Tolmina do Plav, kjer je odcep ceste za Brda. Navdušile so se nad lepoto tega predela Slovenije. Vinska klet v Dobrovem ni obratovala, izvedle so le, kako je tu takrat, ko je trgatav in odkupovanje grozdja in kako pridobivajo vino.

Naslednji postanek so imele v Novi Gorici, kjer so v gostilni Šterk dobile okusno kosilo. Ogledale so si tudi zbirko živali, ki jih imajo tu. Oba velika rjava medveda so nahranile z bonboni. Pot so nadaljevale v Vipavsko dolino. Ogledale so si Ajdovščino, njen industrijski del, pa tudi stari del mesta ter se spomnile, da je bilo tukaj zasedanje prve slovenske narodne vlade 5. maja 1945. Vipavsko dolino so lahko še bolje spoznale, ko so se odpeljale do dvorca Zemono. Tam so občudovale prekrasne stare freske v atriju dvorca. V tem prostoru prirejajo koncerte. Nadstropje višje ima svoje razstavne prostore tovarna pohištva Lipa iz Ajdovščine. Razstava je izredno lepo urejena, zlasti so jim ugajale lepe svetilke. V spodnjih — kletnih prostorih je sodobna in zelo privlačna restavracija.

Zanimivo je tudi mestce Vipava s svojo vinski kletjo, starimi hišami, lepo urejenimi vrtovi, sadovnjaki in vinogradi. Kmalu so mimo Razdrtega prišli na avtocesto in po njej do Ljubljane in dalje proti domu. Vrnile so se polne lepih vtisov, vesele in zadovoljne, ker so preživele zelo lep dan.

Zadnji sestanek krožka v sezoni 1979/80 so imele v petek, 20. junija. Tokrat pa, kot običajno, niso izdelovale ročnih del, pač pa so pripravile majhno kulinarčno razstavo. »Razstavljene izdelke« so kar

hitro »konzumirale«, spreminile v zakusko, ob kateri so se povesile in že delale načrte za jesen, ko bodo zopet pričele z delom v krožku. V začetku oktobra nameravajo potovati v Beograd, ker bi se radi poklonile spominu našega velikega voditelja in vrnika maršala Tita.

Folklorna skupina je po zatišju v pomladnih mesecih pričela zelo pridno delati. Dokaj naporene tedenske vaje je popestrilo sodelovanje na prireditvi »Ohcet v Ljubljani« v soboto, 21. junija. V Ljubljano se je odpeljalo 19 članov skupine s predsednikom društva. Med njimi so bili kar štirje godbeniki. Reditelji oz. organizatorji so jih razporedili v svatbeni sprevid takoj za kočijami. Zlasti zaradi izvrstnih gorenjskih noš so jih gledalci zelo občudovali in televizijske kamere so jih pogosto našle. O tem smo se lahko prepričali, ko smo gledali reportažo ohceti na televizijskih ekranih v soboto zvečer. Pot v sprevidu je bila dokaj dolga in zlasti za godbenike tudi naporna, toda razpoloženje svatov je bilo zelo veselo. Pa tudi zadovoljstvo in celo občutek sreče, da sodelujejo na tako veliki prireditvi, je prekril napore. Zanje je bilo to sodelovanje enkratno doživetje. Ugajala jim je brezhibna organizacija, vzdrževanje reda, zlasti pa dobra postrežba na svatbenem kosilu. Tam se je naša folklorna skupina ob zvokih Veselih planšarjev veselo vrtela in zabavala do večernih ur, ko so se člani skupine utrujeni, a srečni in zadovoljni vračali domov.

Imajo načrte tudi za poletne mesece, a o njih še neradi govorijo. Pisali bomo o njihovih nastopih takrat, ko bodo že opravljeni. Želimo jim veliko uspehov, ki naj bi nagrajevali njihova prizadevanja.

Kljub slabemu vremenu in deževju, ki nas to pomlad neprestano »razveseljuje«, so se člani društva odločili, da bodo v soboto, 28. junija, pripravili za svoje člane piknik v Javorniškem rovtu. Tja se bodo odpeljali z rednim avtobusom, bolj krepki pa bodo odšli peš, tako kot takrat, ko še ni bilo ceste in avtobusa. Želimo jim lepo sončno vreme in dosti dobre volje. Pa tudi to jim želimo, da bi v svojem delovnem poklju še dolgo bili čvrsti in zdravi.

SB

ZATAKNILO SE JE PRI HIŠNI ŠTEVILKI ENA

Pravijo, da je cesta okno v svet. Marsikje v današnjem času to ne drži več, velja pa predvsem še za odročnejše kraje.

V krajevni skupnosti Planina pod Golico, ki obsega naselja Planina, Prihodi in Plavški rovt, so se že pred časom lotili posodobitve cest — vaških poti v Planini in na Prihodih, medtem ko je glavna cestna povezava Jesenice — Planina pod Golico delno asfaltirana, manjka pa še zadnja etapa.

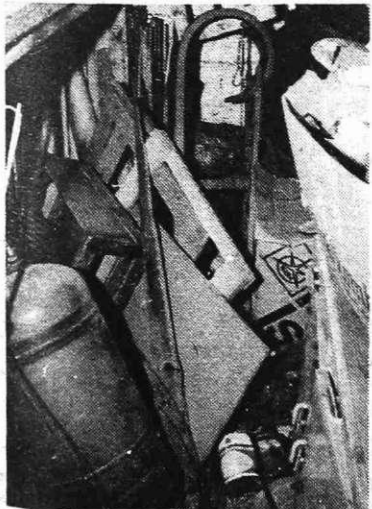
V tej krajevni skupnosti je ostala še vedno problematična cesta v Plavški rovt, ki ne ustreza današnjim potrebam tega zaselka, ki se širi, pa tudi tovornjaki GG Bled se na tej cesti srečujejo s težavami. Cesta ima namreč naklon 18 % in celo več na nekaterih odsekih, zato ni primerna zlasti v zimskem času. Vzdrževanje take ceste je zelo težko in zato tudi drago. Ena nevihta lahko spremeni cesto v hudoournik in delo komunalnih delavcev je uničeno. Zato so se krajin Plavškega rovtu odločili za novo traso ceste in priprave so stekle že pred enim letom. Sedaj je pripravljena že tehnična dokumentacija, cesta naj bi bila malo daljša in bi potekala na določenem odseku po stari cesti, zato pa s precej manjšim naklonom. Za izdajo dovoljenja za gradnjo pa manjka le soglasje ene lastnice. Prav na tem odseku, za katerega lastnica ne da soglasja, bo nova trasa potekala po obstoječi prvotni cesti

in je soglasje potrebno le za razširitev ceste s treh na pet metrov širine. Z zavlačenjem podpisa soglasja pa bo seveda gradnja precej dražja in če ne bo šlo drugače, bo potrebna razlastitev. To pa seveda traja in zato so prebivalci Plavškega rovtu ogorčeni, saj se vsi strinjajo z gradnjo ceste, ker se zavedajo, da pomeni nova cesta tudi napredek kraja. Še vedno so prepričani, da si bo lastnica premislila, saj ob podpisu soglasja za del odseka ceste lahko računa na ugodnosti, ki jih ob razlastitvi ne bo deležna.

V Plavškem rovtu je 50 volilcev, več kot 70 prebivalcev živi tu in vsi, razen prebivalcev ene hiše, bodo sami prispevali v denarju ali z osebnim delom 900.000 din. To je vsekakor velik prispevek za tako malo ljudi, zato je razumljivo, da si želijo, da bi z gradnjo začeli čimprej. 600.000 dinarjev bo prispevalo tudi GG Bled, ostalo polovico pa samoupravna komunalna skupnost Jesenice.

Z gradnjo bi lahko tako začeli že septembra, postopek razlastitve pa lahko gradnjo premakne, s tem pa bi bila tudi precej dražja. In tako bi bila lahko vsa prizadevanja krajanov tega zaselka, kamor spomlad hite trgate izletnikov gledat narcisne poljane, zama.

Rk

Ali si lahko zamislite, da je v kleti stolpna na Jesenicah takole stanje. Poleg gum, papirja, odpadnega lesa so še butanske jeklenke. In če pomislimo, da se v tem prostoru igrajo še otroci, je povedano skoraj vse. O drugem delu bi lahko govorili šele potem, ko bo prišlo do požara in eksplozije.

OB DNEVU ŠOLE

Naša domovina je lepa, močna. Moč ji daje prelita kri naših očetov in dedov, ki so se borili za svobodno sonce. Prvega julija 1942. leta je v Mostah omahnilo v smrt 29 talcev. Kako kruto se je okupator maščeval za požig cestnega in železniškega mostu! 29 žrtev – 29 mladih ljudi, v katerih je bilo toliko načrtov, toliko sanj o svetli, svobodni prihodnosti.

V spomin na te krvave dogodke praznujemo občani krajevnih skupnosti Žirovnica svoj krajevni praznik. V tednu pred praznikom se v krajih vrstijo razne kulturne in druge prireditve.

V petek, 20. junija, smo v šoli odprli razstavo izdelkov tapiserije in makrameja, v soboto zvečer pa sta novoustanovljeno turistično društvo Žirovnica in osnovna organizacija ZSMS Žirovnica pripravili štafetni tek »bake miru pod svobodnim soncem«. Mladinci in pripadniki JLA iz karavle Matije Verdnika-Tomaža so z baklami v rokah tekli »po poti kulturne dediščine« – vse od Vrbe do Rodin in skozi vasi do Most. Bakel je bilo od postaje do postaje več, noč pa je bila vse bolj svetla in žareča. Nosilci bakel in zastav so se ustavili pred spomenikom padlim talcem, kjer smo pripravili kratek kulturni program.

V nedeljo, 22. junija, je bila pred šolo osrednja svečanost. Pred letom dni se je namreč osnovna šola preimenovala v osnovno šolo Gorenjski odred. Ob 9.45 smo se učenci, prebivalci in gostje zbrali pred spomenikom Antonu Janšu na Breznici in krenili v povorki ob spremstvu godbe na pihala iz Gorij proti šoli. Na čelu povorke so stopali predstavniki organizacij s prapori in narodne noše.

Pedagog Tone Dežman je v kratkem pozdravnem nagovoru opisal delo in življenje v naši šoli v preteklem letu, svoj govor pa je končal z mislijo: »Delavnost, vztrajnost, prežeta z ustreznimi vsebinami samoupravnega socializma, z željami tovariša Tita in v povezavi s širšim okoljem – to bo naša nadaljnja usmeritev pri oblikovanju programov življenja in dela šole.«

V kulturnem programu so se predstavili godba na pihala iz Gorij, oktet DPD Svoboda, mladinski pevski zbor, recitatorji iz 1. in 2. razredov, vsi gostje pa so toplo pozdravili mlade plesalce folklorne skupine. Na slovesnosti je tovariš Dežman podelil tudi priznanja Gorenjskega odreda. Za osemletni odlični učni uspeh so priznanja prejeli: Branka Bešter, Blaž Kokalj, Monika Legat, Eta Preželj, Matjaž Brudar in Mojca Perko; za izredno aktivnost v šoli in izven nje pa: Gregor Peljhan, Jasna Ambrožič, Rajko Bernard, Vojko Ukmar in Nevenka Filipič. Priznanje Gorenjskega odreda sta dobila tudi zunanja sodelavca Stojan Vladimir, ki že več let uspešno vodi naše mlade planince in bivši učenc šole Toni Dolenc, ki dela z našimi učenci v elektrotehničnem krožku in pri šolskem radiu Stol.

Slovesnost ob dnevu šole je bila namenjena tudi otvoritvi poti »po poteh kulturne dediščine« in odkritju spominskega parka z alejo naših slavnih mož. Ravnatelj šole Marjan Jemec je spregovoril zbranim o pripravah in prizadevanju za ureditev poti in o njenem pomenu v kulturnem prostoru. Misel o poti, ki bi povezala domove naših velikih rojakov in druga spominska obeležja v naši krajevni skupnosti, se je porodila že pred tremi leti, toda z uresničitvijo zamisli smo odlašali; naloga se je vsem zdela pretežka in preveč zahtevna. V letošnjem letu je pobudo zopet dala domača čebelarška družina, pri delu pa je bil najbolj vnet Jaka Čop.

France Globočnik, predsednik Čebelarške družine Radovljica je spregovoril o delu in življenju učitelja čebelarstva Antona Janša, najstarejši čebelar v kraju tovariš Razinger pa je odkril njegov poprsni kip.

V alejo smo tako postavili prvega izmed petih poprsnih kipov. V naslednjih letih bomo odkrili še kipe: Franceta Prešerna, Matije Čopa, Frana S. Finžgarja in Janeza Jalna, z napisom in smerokazi pa bo pot uredilo naše turistično društvo.

Po prijetni pesmici o čebelici Maji in venčku narodnih plesov sta ravnatelj šole Jemec Marjan in mentor šolskega kulturnega društva Prešernov rod Danica Bernik podelila priznanja šolskega kulturnega društva kipurjema Bojanu Kunaverju in Zdenku Kalinu. Papirnici Vevče, Kulturni skupnosti Jesenice, Izobraževalni skupnosti Jesenice, Planinskemu društvu Srednja vas v Bohinju, Čebelarški družini Antona Janša Breznica, Čebelarškemu muzeju Radovljica, Čebelarški družini Radovljica, arhitektu Milanu Polaku, medaljerju Dremlju iz Radovljice, Jaku Čopu, Papirnici in tiskarni Radovljica, Železarni Jesenice TOZD Livarna in osnovni šoli. Nadvse

toplo smo pozdravili akademskega kiparja Bojana Kunaverja, ki nam je za vlivanje brezplačno odstopil mavčni kip Antona Janše. Razveselili smo se tudi novice, da nam akademski kipar Zdenko Kalin za vlivanje v bron prav tako brezplačno odstopa kip Franceta Prešerna.

Ob tej priložnosti smo izdali komplet petih značk, nalepke in drobno brošuro »Po poteh kulturne dediščine«.

Zahvaljujemo se vsem, ki so razumeli naša prizadevanja in so nam pri uresničitvi zamisli o poti kulturne dediščine kakorkoli pomagali. Prepričani smo, da bomo akcijo izpeljali do konca in s tem obogatili ne le kulturno podobo našega kraja, ampak tudi kulturno zakladnico širše družbene skupnosti.

Mojca Burlačenko, 7. a.
novinarski krožek COŠ
Gorenjski odred Žirovnica

POBRATENJE MED TURISTIČNIMI DELAVCI KRANJSKE GORE IN BOVCA – PREDOR POD VRŠIČEM

V petek, 14. junija, je bila v Ljubljani XIV. redna delovna in slavnostna seja skupščine turistične zveze Slovenije, združena s proslavo 75-letnice njenega delovanja. Ob tej priložnosti je Tone Bole izročil predsedniku Leopoldu Kresetu odlikovanje predsedstva SFRJ red zasluge za narod s srebrnimi žarki, ki ga je prejela republiška turistična zveza za dolgoletno uspešno delo.

Po poročilu in govoru predsednika so skupščino pozdravili številni ugledni gostje, nato pa se je razvila zelo koristna razprava. Predstavniki Gorenjske so poudarili, da je treba s skupnimi močmi ozdraviti Blejsko jezero in povečati smučišča ter zmožljivosti žičnic, da se bodo vrste skrajšale in da ne bo toliko naših smučarjev odhajalo v tujino. V zvezi s tem je za nas pomembna tudi razprava predstavnika Turističnega društva Bovec. Za čim boljše sodelovanje s turističnimi društvi na Gorenjskem je predlagal pobratenje s turističnimi delavci Kranjske gore. To bi ob dobrem sodelovanju imelo obojestranske koristi. Iz Kranjske gore, Bleda in okolice bi lahko v mrtvih sezonah jeseni in spomladi vozili goste na smučanje na Kanin. Tako bi v tem času povečali obisk na Kaninu in podaljšali turistično sezono v krajih Gorenjske.

Z nedeljskega slavlja v Žirovnici (Foto J. Rabič)

NA ZAKLJUČNEM IZLETU

V sredo, 11. junija, smo se učenci 3. a in 2. BD razreda zbrali pred osnovno šolo Karavanški kuriji NOB Koroška Bela. Od tod smo se z avtobusom odpeljali na zaključni izlet ob koncu šolskega leta v Gorenjsko dolino. Spremljali sta nas tovarišici, ki sta nam pripovedovali zanimivosti o življenju in delu ljudi v Dolini.

Prispeli smo na mejo na Korensko sedlo. Tovarišica Lada je poprosila carinika, da bi nam povedal o delu na meji in o delu carinikov. Mi smo ga spraševali, on pa nam je odgovorjal.

Spoznali smo, da je delo carinika zahtevno, naporno in zelo odgovorno. Svoje delo opravlja 12 ur-stoje. Pregleduje potnike in njihovo prtljago ter carini predmete. Srečuje se z ljudmi različnih narodnosti, zato mora govoriti vsaj dva tuja jezika. Lepo je delati, kadar ima opraviti s poštenimi ljudmi, ki predhodno pripravijo uvožene predmete. Pokazal nam je poseben rentgen, s katerim ugotavljajo kovinske predmete, ki so v prtljagi. Pri delu jim pomagajo tudi posebej izšolani psi. Lepo smo se zahvalili in jim zaželeli, da bi še naprej uspešno opravljali delo na meji.

Pot smo nadaljevali v Planico k skakalnicam pod Poncami. Ogledali smo si jih kar iz avtobusa. Vozili smo se naprej v dolino Tamarja. Posedli smo se na ravnini pred kočo, nasitili lačne želodce in se naučili svežega planinskega zraka. Čeprav malce utrujeni od vožnje, utrujenosti ob pogledu na te naše lepe gore sploh nismo občutili. Ohladili smo se ob izviru Save Dolinke, ki se je kristalno čista vila proti dolini.

Med igro in veseljem nismo pozabili na dišeče cvetove planinskega cvetja. Skrbno smo uredili in očistili prostor za seboj, tako da je ostala narava neoskrunjena.

Kmalu smo se morali posloviti, odhajali pa smo z željo, da bi še kdaj obiskali te naše čudovite planinske lepote.

Ob prepevanju v avtobusu smo kar prehitro prispeli domov.

Branka Vtič, 3. a
OŠ Karavanški kuriji NOB
Koroška Bela

IZLET NA ŠTAJERSKO

Sonce še ni obsijalo vasi, ko smo se podali na pot. Za zaključni izlet ob koncu šolskega leta smo si izbrali Štajersko. Veseli smo bili, da bomo odkrivali in uživali v lepota naše prečudovite domovine.

Naša prva postaja so bile Trojane. Ta kraj slovi predvsem po domačih krofih. Vendar so bili ti krofi, vsaj tako pravijo starejši ljudje, včasih boljši in okusnejši kakor sedaj. Odpeljali smo se dalje, novim doživetjem naproti. Naša druga postaja je bila jama Pekel pri Sempetru. Ogled jame je bil zanimiv in poučen. V spodnjem delu jame so znanstveniki našli dva srebrnika, ki dokazu-

Vsako leto se veselimo tistih dni dopusta v poletnem času, ki ga bomo preživel pri kopanju in sončenju na morju. Toda pogosto se nam zgodi, da so zaradi našega pretiranega sončenja na začetku vsi ti čudoviti dnevi pokvarjeni. Krivo pa ni sonce, ampak mi sami!

Najbolj svetla polt Skandinavke pa najbolj črna polt Afričanke vsebuje enako število celic, ki tvorijo kožno barvilo melanin. Število teh celic je torej enako, njihova aktivnost pa je zelo različna: pri svetlopoltih zelo zmanjšana, pri temnopolnih pa izredno močna. Hipofiza izloča hormon, ki spodbuja in olajšuje tvorbo melanina. Količina tega hormona se poveča, na primer, med nosečnostjo, zato imajo nosečnice večkrat rjavkasto obarvan ali tudi lisast obraz, močnejše obarvan prsne bradavice in predel pod popkom. Pomanjkanje tega hormona pa se odraža v brezbarvni koži. Najmočnejši dejavnik zunaj človekovega organizma, ki močno vpliva na obarvanje kože, je sonce.

Lepa rjava koža je predvsem modni pojem in zato je zaželena tudi pozno jeseni ali zgodaj spomladi. Dermatologi sončenje in zagorelost sicer priporočajo, vendar zelo umirjeno in previdno. Pretirana ali dolgotrajna izpostavljenost sončnim žarkom ne zapušta zaželenih zagorelosti, ampak postopoma privede tudi do desetkratne odebelenosti rožene plasti v koži. Pri takem sončenju propadajo tudi elastična vlakna v veznem tkivu kože, ki so anatomsko podlaga mladostnega videza. Do kraja prignana umetno degenerativna atrofija kože se ne da več pozdraviti. Nemalokrat se na taki koži začne razvijati kožni rak.

Sonce je najmočnejše poleti (ko njegovi žarki najbolj strmo padajo na zemljo) med 11. in 13. uro. Višje, ko gremo, močnejši so sončni žarki. Tudi prodornejši so, če je ozračje zelo čisto. Če so v bližini večje odbojne površine, kot so: ledenik, sneg, morje, ... se zaradi odboja žarki podvojijo.

Najobčutljivejša je otroška koža, takoj nato pa koža tistih, ki prično s sončenjem popolnoma beli. Še večjo pozornost morajo sončenju posvečati ljudje, ki so še posebno hudo občutljivi na sončne žarke. Označuje jih svetla polt in prav tako svetli lasje in oči.

Sonce oddaja žarke od najkrajših do najdaljših valovnih dolžin; našo kožo pa rjavijo samo ultravijolični žarki. To so žarki A z valovno dolžino 400-315 milijonink mm, žarki B z valovno dolžino 315-280 milijonink mm in žarki C z valovno dolžino 280-180 milijonink mm. Telo se ultravijoličnih žarkov brani z zrcni kožnega barvila, s katerimi pokrije povrhnjico in zastre žarkom prodiranje v globino kože. Da telesu uspe zgraditi dovolj učinkovito »streho« pred žarki, potrebuje določen čas. Ti dnevi pa so kritični. Učinkovito

zaščitno sredstvo bi bilo torej tako, ki bi s posebnimi kemičnimi filtri prepuščalo žarke A, odbijalo pa žarke B. Žarki C se ustavijo že v zgornjih plasteh atmosfere. Na tak način bi organizem dobil čas, da si brez opeklin zgradi naravno obrambo – lepo porjavelo kožo.

Sončni žarki, ki predolgo delujejo na nezavarovano kožo, lahko povzročijo opekline prve in druge stopnje. Pri sončnih opeklinah prve stopnje (samo rdeča koža), namažemo kožo s hladno kremo. Če pa so se že pojavili mehurji (opeklina 2. stopnje), jih pokrijemo s sterilno gazo. V tem primeru ne uporabljamo nobenih mazil. V nekaj dneh se pozdravimo. Vrhnja, ožgana plast se odstrani in nam v spomin na koži zapusti rjavkaste madeže. Ob obsežnejših opeklinah moramo obiskati zdravnika.

Če se predolgo predajamo sončnim žarkom, nam poleg opeklin pretijo še druge neprijetnosti. Počutimo se slabo, boli nas glava in imamo vročino. Pojavijo se lahko tudi različna kožna obolenja:

– Sončna urtikarija: Koža je alergična na sonce. Na njej se napravi izpuščaji, mehurčki in srbež.

– Herpes: Boleče krastice se pojavijo ob ustnih in nosu.

– Akne: Zaslužijo posebno pozornost. Ta kožna infekcija je povezana s hiperseborjejo in z infekcijo lojnih mešičkov. Dolgo časa je veljalo prepričanje, da sončenje zdravi akne. Res so se ob sončenju molički redčili in zmanjševali, toda žal se je pokazala druga nevarnost. Kot zakleto so po poletnem sončenju začeli množično izpadati lasje. Sonce je sicer zdravilo akne, a pripravljalo dober teren seborje.

– Pege: Nekatere vrste polti na nekaterih mestih ne tvorijo kožnega barvila enakomerno, temveč v gruščah, tako nastanejo pege. Sonce to delovanje še pospešuje. Z estetskega vidika to niti ni tako slabo. Le tiste ali tisti, ki so temu podvrženi, se ne dajo prepričati. Po navadi so to rdečelaske in pa blondinke. Kako bi se izognili še večji pegavosti? Delno z učinkovitimi kremami za sončenje.

Nikar ne odhajajmo na dopust s še povsem neporjavelo kožo. Če proti koncu pomladi izkoristimo vsako priložnost za sončenje. Sončimo se postopoma: prvi dan le deset ali petnajst minut, potem pa vsak dan do deset minut dlje. Koža bo počasi rjavela in se tako pripravila na močno morsko sonce sredi poletja. Okoliščine pa nam niso vedno naklonjene in zgodi se, da odidemo na počitnice popolnoma beli. Bodimo raje previdni! V dveh ali treh dneh postopnega sončenja si bomo kožo utrdili in se tako izognili nič kaj prijetnemu luštenju in opeklinam. Ne smemo pozabiti na dobro zaščitno kremo. Naravni zaščitni plašč skupaj z njo naredi nekakšen filter, ki dobro varuje kožo pred premočnimi sončnimi žarki.

Modo, ki nas skoraj obvezuje, da se vracamo z dopusta zagoreli, naša polt drago plačuje – s staranjem. Za zdravje bi zadostovalo manj sončenja in le rahlo zagorela polt. Tudi za sončenje velja davna modrost, »da preveč dobrega tudi ni dobro!«

SONČARICA

Vroče poletno sonce ni samo vir zdravja. Če se mu predolgo izpostavimo, še posebno na morju ali v planinah, je lahko zelo nevarno.

Zelo nepremišljeno ravnamo, če dolgo hodimo po vročem soncu brez slamnika. V nevarnosti so tudi vozniki avtomobilov s premičnimi strehami, plešci in, naj ne omenim nazadnje, majhni otroci. Če se igrajo na soncu brez pokrival, so v večji nevarnosti kakor odrasli, ker imajo mnogo tanjšo lobanjo. Prav tako je nevarno, če v kopališču zaspišmo.

Dolgotrajno sončenje glave in tilnika lahko namreč povzroči večjo krajevno prekrvavljeno. Možgani nabreknejo in zaradi pritiska odpovedo.

Pojavi se močan glavobol, vrtoглаvica, telesna temperatura se nevarno poviša, ... V težjih primerih ponesrečeni izgubi zavest.

Bolnika čimprej premestimo v senco, kjer je hladno. Položimo ga na posteljo in mu vzglavje nekoliko dvignemo. Na glavo mu polagamo hladne obloge ali vrečko z ledom. Ne smemo ga pustiti samega! Če je pri zavesti, mu lahko damo po žlički piti limonin sok ali čaj. Nikakor pa mu ne dajemo alkohola ali kave. Pokličemo zdravnika; če pa to ni mogoče, bolnika čimprej odpeljemo v bolnišnico.

Sončarica lahko povzroči smrt, tisti pa, ki jo preboli, ima lahko trajne posledice. Zato je pametneje, če nas spremlja previdnost!

Andreja Mavc in Mateja Rabič –
literarni krožek OŠ
16. december Mojstrana

MEDNARODNA RAZSTAVA OKAMNIN IN MINERALOV V TRŽIČU

Že osmič se bodo 28. in 29. tega meseca srečali na razstavi v Tržiču navdušenci, ki se poklicno ali ljubiteljsko ukvarjajo z zbiranjem in preučevanjem okamin in mineralov. V čem je pravzaprav čar tega konjička, ki pridobiva iz leta v leto več privrženec?

Že v prazgodovini je človeka očarala skrivnostna lepota mineralov, posebno tistih živobarvnih in lesketajočih. Ni čudno, da so nekaterim pripisovali magično moč. Najlepši, najtrši, najbolj bleščeči in najredkejši med njimi, dragi kamni, so postali sčasoma največja dragocenost in osrednji sestavni del nakita. Ogromna večina mineralov pa ima čisto praktično vrednost: iz njih pridobivamo kovine, pa tudi nekatere nekovine, ki nam služijo v vsakdanjem življenju. Tako prvi — dragoceni — kot drugi — koristni, pa imajo izredno lastnost, da se pogosto pojavljajo v prelepih pravilnih oblikah — kristalih.

Podoben čar na ljubitelje imajo tudi okamine, te neme in večne priče davnega življenja. Pestrost in raznolikost oblik je pri okaminah še veliko večja kot pri mineralih, vendar imajo poleg estetske veljave tudi neprecenljivo praktično vrednost. Z okaminami lahko znanost sledi razvoju živih bitij od prvih začetkov življenja pa vse do današnjih dni in s tem ugotavlja zakonitosti tega razvoja. Z okaminami ugotavlja znanost starost kamnin in z njihovo pomočjo hitreje odkriva nova nahajališča rud in fosilnih goriv — nafte in premoga.

Prvič bo na tej razstavi predstavljena javnosti znamenita zbirka okamin tehničnega muzeja železarne Jesenice. Zaradi objektivnih vzrokov sicer v precej skrajnem obsegu, vendar izbranimi eksponati, ki bodo zastopali vse okamele živalske vrste, ki jih hrani zbirka. Obiskovalci si bodo lahko ogledali vse, od primerkov kamnin z vključenimi mikrofosili, pa do ostančkov vretenčarja — zoba — izumrlega morskega psa. Najmlajše okamine na razstavi so stare 50 milijonov in najstarejše 300 milijonov let. Najmanj tretjina vseh primerkov v zbirki je nove vrste, ki je znana samo na jesiškem območju. Več kot opis na navedeno slike z upodobitvami ramenozoč, glavonožci, školjkami, polži, trokrparji in rastlinami.

Mineraloška zbirka bo zastopana z nekaj primerki železovih, manginovih, svinčenih in arzenovih rud. Izredno bogata raziskovalna dejavnost tehničnega muzeja ter domačih in tujih raziskovalcev geologov in paleontologov na jesiškem prostoru bo predstavljena z izborom doma in v tujini izdanih znanstvenih del (doslej je izšlo v Jugoslaviji 23 znanstvenih geološko-

paleontoloških razprav in 24 v tujini).

Na posebnih panojih bodo razstavljene fotografske povečave manjših okamin.

Obiskovalcem, ki jih zanima paleontologija, bo na našem razstavnem prostoru na razpolago bogato ilustrirana, poljudno napisana knjižica z naslovom: »OKAMNELO ŽIVLJENJE V JESENIŠKEM PROSTORU«.

TITO, TO SMO MI VSI

V četrtek, 12. junija, je bil v dvorani amaterskega gledališča Tona Čufar na Jesenicah zaključni koncert pevskih zborov osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice in mešanega pevskega zbora Blaž Arnič, ki jih vodi zborovodja Roman Ravnič, pod geslom: TITO, TO SMO MI VSI!

Bolj ko se bližamo koncu šolskega leta, več je kulturnih prireditvev učencev jesiških šol, predvsem glasbenih. Tako smo po prireditvi Mladina poje 80 imeli dva zaključna koncerta Glasbene šole Jesenice, pred dnevi pa smo poslušali zaključni koncert pevskih zborov osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice, ki se jim je pridružil še mešani pevski zbor Blaž Arnič. Veseli smo, da se na jesiških šolah mnogo in lepo poje, kajti znano je, da imamo občine, v katerih nimajo niti enega kvalificiranega ali sposobnega glasbenega pedagoga.

Mladi pevci so zapeli precej različnih pesmi, med katerimi je bilo tudi nekaj zahtevnih skladb. Pionirski zbor je pod vodstvom mentorja Romana Ravniča in ob odlični klavirski spremljavi učenke Maje Komel zapel naslednje pesmi: Antonin Dvořák — Domača pesem, Emil Adamič — Glej fanta in Grgora, kam krevljaš, Rado Simoniti — Uspavanka, Danilo Švara — Kralj Matjaž, Jakob Jež — Sonce in Radovan Gobec — Postoj kurirček. Tridesetčlanski pionirski zbor se je z dobro izbranimi pesmimi predstavil z vso zagnanostjo in željo, da bi kar najbolje zapeli. Prepevali so »od srca«, intonirano dokaj zanesljivo, z dobro odmerjeno dinamiko, ritmično so sledili dirigentovim željam. Ker je očitno, da je glasbena vzgoja, predvsem pa vokalna, v osnovni šoli Prežihov Voranc dobro organizirana, lahko pričakujemo uspešen prehod pevcev pionirskega zbora v mladinski pevski zbor.

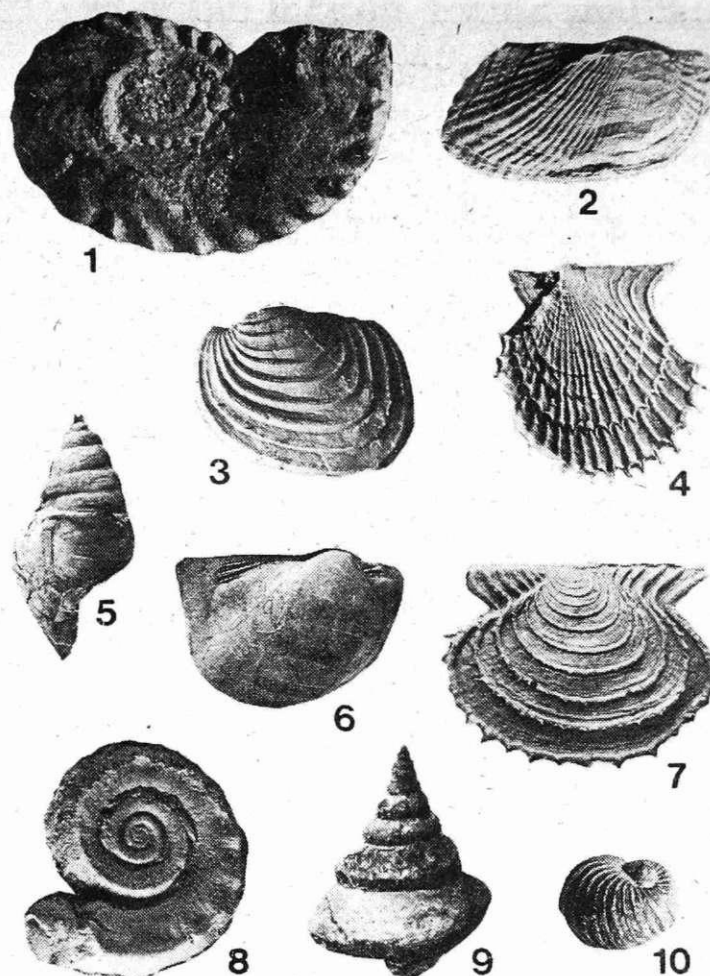
Mladinski pevski zbor šteje 56 članov in uspešno nastopa že dalj časa. Letos je nastopal na raznih prireditvah na Jesenicah in okolici. Zbor sestavljajo učenke in učenci višjih razredov. To pa pomeni, da se z vsakim novim šolskim letom »delo v zboru začne znova«, ker na koncu šolskega leta zbor zapustijo tisti »najstarejši«, ki so že najbolj izkušeni, na njihova mesta pa pridejo manj izkušeni pevci. S prizadevanjem učencev, zborovodja in posebnim razumevanjem šole za glasbeno izobraževanje so mladinski pevski zbori (tudi pretekla leta) te šole vedno med najboljšimi v občini in širši okolici. Tudi na letošnji občinski reviji Mladina poje 80 so dostojno zastopali svojo šolo. Tokrat so na zaključnem koncertu zapeli samo tri pesmi: Prepelico Matija Tomca, Crnogorska ustanika Marjana Buriča in Deček in muren, ki jo je napisal jesiški skladatelj in priznani poznavalec in pedagog zborovskega petja Janko Pribošič. S tem sporedom je zbor

Tudi sicer bo na razstavi v Tržiču paše za oči več kot dovolj. Razstavljalo bo kar 21 tujih in 17 domačih razstavljalcev. Med domačimi bodo gotovo najatraktivnejši: Korund iz Kruševa s prodajno razstavo dragih, poldragih in okrasnih kamnov ter nakita, Zlatarne Celje, Trbovlje in Kočica, ohridski izdelovalci filigrana z nakitom iz ohridskih biserov, Steklarna Rogaška Slatina — z unikati ročno brušenega umetniškega kristala ter muzej iz Krapine z razstavo o krapinskem človeku. Kot vsakoletni gostje bodo razstavljali še rudniki iz Mežice, Bora, Treptce in še nekateri iz Makedonije, Srbije in Hrvaške.

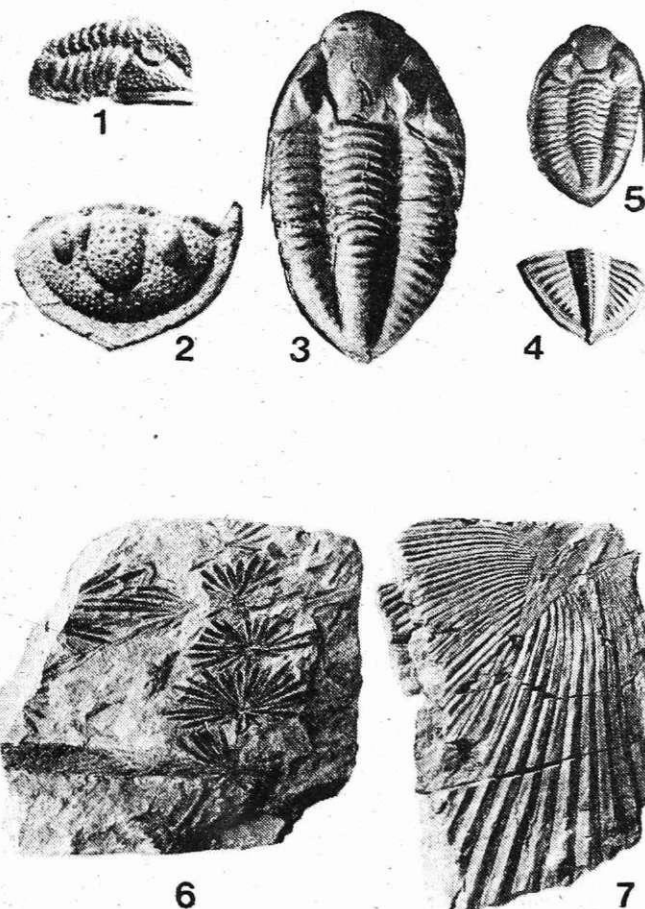
Posebna privlačnost razstave je v tem, da bo del razstavljenih predmetov naprodaj.

Prav gotovo ne bo nikomur žal časa, ki ga bo porabil za ogled te edinstvene razstave. Marsikdo ga bo lahko združil z lepim izletom po tržiški okolici.

J. Bedič

1. GLAVONOŽEC *Gzheloceras* sp. zg. karbon, Črni vrh, 2, 3, 4, 6, 7 ŠKOLJE: 2. *Parallelodon javornikensis*; 3. *Posidonia* sp.; 4. *Acanthopecten carboniferous*; 6. *Cucullopsis quadrata* jugoslavica; 7. *Annuliconcha spinosa*. Vse zgornji karbon, Javorniški rov; 5, 8, 9, 10 POLŽI: 5. kamnito jedro zgornjekarbonskega polža, Javorniški rov; 8. *Euomphalus* sp., spodnji permij, Pristava; 9. *Omphalotrochus* sp., spodnji permij, Na pečeh; 10. *Natiria costata*, spodnji trias, Spica v Sedelcih. (Sl. A) — (Foto Jože Bedič)

1. — 5. TROKRPARJI 1. in 2. *Brachymetopus pseudometopina*. Cel primerak od strani in glava; 3. Paladin (Kaskia) bedici; 4. *Pseudophilipsia* (Carniphilipsia) rakoveci, zadek. Vse zgornji karbon, Javorniški rov; 6. *Annularia stellata*, zgornji karbon, Golica; 7. Palma iz rodu *Sabal* sp. eocen, Lepene. (Sl. B) — (Foto Jože Bedič)

ANSAMBL LOJZETA SLAKA S FANTI S PRAPROTNA NA BLEDU

Ansambel Lojzeta Slaka in Fante s Praprotna prirejajo koncert pred turnejo po ZDA in Kanadi jutri, v petek, 28. junija, ob 20. uri v Festivalni dvorani na Bledu.

Vstopnice so že v prodaji pri Generalturistu na Bledu.

»ROKERI S MORAVU«

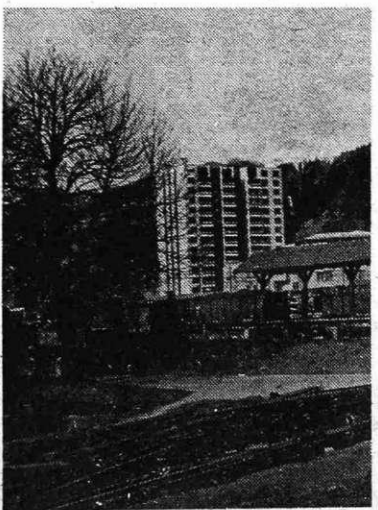
V četrtek, 26. junija, ob 20. uri gostuje v športno-kulturni hali v športnem parku v Podmežaklju na Jesenicah s svojim zabavno glasbenim programom skupina

»ROKERI S MORAVU«

Vstopnina je: odrasli 80,00 din; šolarji, dijaki, vojak in upokojenci 50,00 din.

Prodaja vstopnic na blagajnah v športnem parku tri ure pred pričetkom prireditve, rezervacija pa je možna po telefonu št. 81-579, kjer se dobijo tudi vse podrobnejše informacije.

Športno društvo Jesenice delovna skupnost

Arnič — Manzanares (posvečena borcem na španskih barikadah), E. Adamič — Rasti rožmarin, U. Vrabec — Dober večer, Pavel Kernjak — Oj ti preburna ženska stvar in V. Zganjec — Pjesme iz Medjimurja.

Spored že sam pove, kako zahtevne skladbe so izvedli, od teh pa ima vsaka svojo posebnost, vrednost in težo. Vse pesmi tako naših slovenskih skladateljev, Orlanda di Lassa in Bacha, so zapeli muzikalno, umetniško, skladno. Prav je da nekaj vrstic posvetimo tudi zborovodji Romanu Ravniču.

Ravničeva uveljavitev na Jesenicah ni bila brez težav. Kot zborovodja se je vključil v jesiško zborovsko petje v trenutkih, ko so bili nekateri pevci pod vplivom pevskih navad, ki niso bile sprejemljive za mladega Romana Ravniča. Kot mlad pedagog brez dovolj izkušenj, življenjskih in strokovnih, se ni »ujel« v »staro gardo« jesiških pevcev. Razšli so se takoj, ko so se sešli! In prav to je bilo »usodno« za napredek Ravniča. Obrnil se je k mladim, ki so ga

razumeli in sprejeli kot »svojega« in — uspel je.

Cepprav je njegova tehnika vodenja zbora še vedno skromna, njegov nastop izredno ugodno vpliva na izraz in izvajanje mladih pevcev. Njegov muzikaini okus in premišljena metodika mu pomagata, da zbor privede do odlične zvočnosti in sočnosti. Ker je zbor ogledalo zborovodja, mislimo, da smo zaenkrat povedali vse. To je na tem koncertu potrdila tudi dobro zasedena dvorana, ki je z bora in zborovodja nagrajevala z aplavzi. V zahvalo navdušeni publiko so zapeli še dve dodatni pesmi in še enkrat TITO, MI TI SE KUNEMO. Šele besedilo te »himne« našega trenutka in pretresljiva izvedba so poslušalce vrnili v okvire gesla tega zaključnega koncerta in globokih čustev do umrlega tovariša in učitelja naših narodov in narodnosti, ljubljenega TITA, kajti še enkrat so nam čustva potrdila: TITO, TO SMO MI VSI!

Franjo Ropret

PRVIČ ŠOLA V NARAVI UČENCEV OSNOVNE ŠOLE TONE ČUFAR

Od 125 vpisanih učencev v tretji razred osnovne šole Tone Čufar je bilo na osnovi priporočila dr. Brudarjeve, ki je učence pregledala, 11 odklonjenih. Tako se je prve šole v naravi udeležilo 114 učencev.

Vsi, razen ene učenke, ki je kmalu po prihodu zbolela za mumpsom, so preživeli v Novigradu od 8. do 15. junija in so se novemu okolju dokaj dobro prilagajali. Veliko otrok je bilo prvič za daljši čas odsotnih z doma brez staršev, zato je bilo pri njih v večji ali manjši meri čutili domotožje. Večina učencev je bila z delom v naravi zadovoljna in so se raznim oblikam vzgojnoizobraževalnega dela radi odzivali, saj je bila taka oblika dela zanje nekaj novega.

Učence so spremljali pedagoški delavci, vaditelji in medicinska sestra. Število je bilo pogojeno z normativi za šolo plavanja, ki predvidevajo 15 plavalcev oziroma 10 neplavalcev na enega vadiatelja s številom potrebnih vodičev. Skušali smo upoštevati obe plati in k sodelovanju pridobili štiri razrednike, ker so bili zajeti v šolo v naravi štirje razredi, učitelja telesne vzgoje, šolsko pedagoginjo, sedem vadiateljev plavanja, od katerih so bili štirje dijaki srednjih šol in trije člani organizacij združenega dela ter medicinsko sestro.

Delo šole v naravi je vodil in usmerjal pedagoški vodja – pomočnik ravnatelja. Tako je bilo v šoli v naravi skupno 15 spremljevalcev.

Učitelji razredniki so vodili pouk, učitelj telesne vzgoje je organiziral in vodil telesnovzgojne aktivnosti, pedagoginja je organizirala in vodila dejavnosti v prostem času, pedagoški vodja je poučeval spoznavanje narave, vadiatelji plavanja pa so sodelovali pri dejavnostih v prostem času, vodili šolo plavanja in sodelovali pri drugih telesnovzgojnih aktivnostih. Med vadiatelji so trije že uspešno opravili tečaj za vadiatelje plavanja in so že večkrat delali na tem področju; ostalim pa je to bilo več ali manj prvo srečanje s tako nalogo. Kljub temu so si pridobili nekaj izkušenj, kar jim bo v prihodnje koristilo.

Učitelji so v okviru pouka realizirali vse učnovzgojne smotre, ki so se nanašali na specifične pogoje šole v naravi – torej na morje in kraje ob morju. Predmetnik šole v naravi je bil prilagojen pogojem in je bil dan poudarek spoznavanju narave in družbe.

Jedilniki za ves teden so bili pripravljeni takoj ob prihodu. Pri tem so sodelovali upravnik tabora Franca Leskovar, pedagoški vodja šole Valentin Sodja, kuharica Mira Reškovač in medicinska sestra Marija Pezdur. Izhajali smo iz pravilne biološke in kalorično ustrezne prehrane ter pestrosti jedilnikov. Kuhinjsko osebje je hrano dobro pripravljalo, tako da zavračanja hrane zaradi slabega okusa ali slabo pripravljenih jedi ni bilo.

Učenci, ki so bili zdravstveno šibki, so bili pred odhodom v Novigrad zdravniško pregledani, enajst jih je bilo odklonjenih. Zaradi nalezljivih bolezni, ki so v zadnjem času razsajale v tretjih razredih, smo pričakovali pojav teh bolezni v Novigradu. Res so se pojavili trije primeri mumpsa. Razen tega je bilo nekaj alergij in več prehladov, odrgnin in prask.

Ko se je vreme izboljšalo, so se pojavile opekline, ker je razmeroma vetrovno vreme blažilo toplotno moč sončnih žarkov. Pokazalo se je občasno pomanjkanje apetita zaradi domotožja.

Analiza frekvenec obiskov učencev, ki so pri medicinski sestri iskali pomoč, pa kaže naslednje: 26 učencev je bilo dva do trikrat pri medicinski sestri zaradi resnejših poškodb (mumps, alergija, odrgnine), 40 učencev pa je prišlo zaradi pikov komarjev. Komarji se precejšen problem in bi morali celoten tabor temeljito dezinsekticirati. To bi pripomoglo k prijetnejšemu počutju otrok tudi ponoči.

REALIZACIJA SMOTROV

Šola v naravi smo organizirali, da bi dosegli naslednje:

– Učence neplavalce smo želeli naučiti plavati, plavalce pa še bolj usposobiti v tej spretnosti. Zaradi vremena, ki nam jo je precej zgodilo v začetku bivanja v Pineti, v tem nismo uspeli v celoti. V šolo je šlo 40 neplavalcev, 22 polplavalcev, ostali pa so bili plavalci. V preostalem času, kolikor smo ga lahko izkoristili v vodi, smo posvetili vso pozornost neplavalcem in polplavalcem. Tako je 15 učencev splavalo, 20 pa se jih je pomaknilo med polplavalce. Odločili smo se, da preostale učence neplavalce in polplavalce naučimo plavati doma. Kljub temu delnemu uspehu smo s telesnovzgojnimi aktivnostmi lahko zadovoljni;

– Razvoj osebnostnih lastnosti življenja in dela v skupini. Odnosi med učenci v skupini so se kvalitativno spremenili. Res je, da so učenci že v šoli večino časa preživljali skupaj in da se je to skupno bivanje le še podaljšalo v večerni in nočni čas. To pa je bilo dovolj, da se pri učencih pokaže, koliko so se sposobni prilagajati skupini, opravljati določene naloge samostojno, skrbeti za sebe in druge v skupini. Prav glede na to pa smo ugotovili, da so tretješolci še dokaj nesamostojni, počasni in zelo pogrešajo stalne stike z odraslimi – doma s starši, v šoli v naravi pa z vodji. Domotožje so preganjali na različne načine, z raznimi igrami, z različnimi dejavnostmi v prostem času, ki jih je organizirala pedagoginja. Zaradi slabe sposobnosti podrejanja skupini je bilo tudi nekaj primerov agresivnosti. Vsekakor pa se mi zdi, da je to bivanje otrok precej pripomoglo k njihovi samostojnosti, jim pomagalo pri oblikovanju medsebojnih odnosov in jih vsestransko bolj socializiralo.

– Obravnava učne snovi, ki govori o življenju v in ob morju. Obravnava snovi jim je bila dosti

bolj jasna in razumljiva, saj so se nove snovi učili ob konkretnih primerih. Tako so poleg obravnavane snovi videli in doživeli vojno ladjo v pristanišču v Novigradu ter prevoz z ladjo od Novigrada do Poreča. Tudi biološko gradivo je bilo prirejeno tako, da je omogočalo učencem samostojno delo.

SKLEPNE MISLI

– Šola v naravi je sodobnejša in kvalitetno boljše oblika vzgoje in izobraževanja, ki obogati redno šolsko dejavnost.

– Če bi bilo možno, bi morali čimveč učencev naučiti plavanja že doma v bazenu in bi tehniko plavanja le še izpopolnjevali.

– Materialni pogoji v taboru Pineta niso prilagojeni za delo šole v naravi in bi jih bilo treba delno preurediti, kar bi bilo z minimalnimi stroški možno.

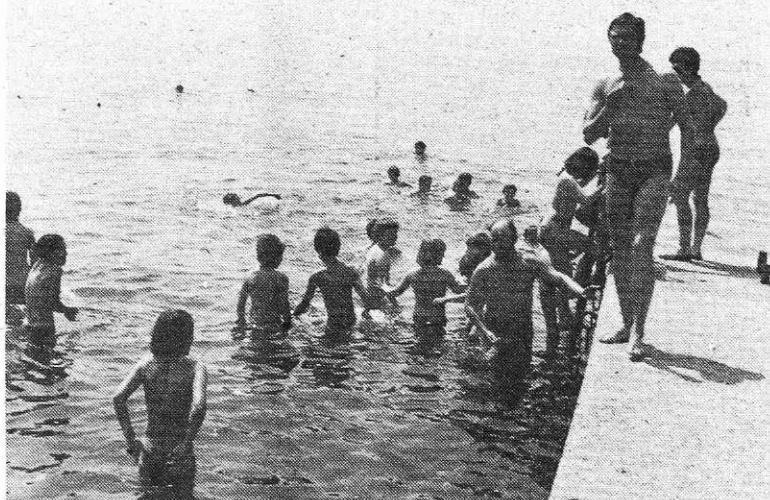
– Skrb za vzgojo vadiateljev plavanja bi morala biti stalno prisotna. Idealno bi bilo, če bi vadiatelji bili več ali manj stalni, saj bi se le tako lahko še bolj intenzivno vključili v celoten vzgojni proces šole v naravi. Mlajšim vadiateljem, ki še nimajo izkušenj, je potrebno določiti dobre mentorje, da bi jim pri odgovornem delu pomagali, svetovali.

– Oblikovanje učnega programa bi morala biti stalna skrb in pri tem bi morali iskati oblike dela, ki bi bile najboljše za dane pogoje in številčnost učencev.

Pedagoški vodja: Valentin Sodja

Učenje v naravnem okolju, ob morju (Foto J. Rabič)

Šola v naravi je vsebovala tudi šolo plavanja (Foto J. Rabič)

RAZSTAVA IZDELKOV TAPISERIJE – MAKRAMEJA

V petek, 20. junija, smo odprli že četrto razstavo izdelkov tapiserije in makrame volanja. Svoje izdelke smo letos že razstavljali – tudi prodajali smo na sejmu male obrti v Kranju, kjer smo prejeli zlato priznanje za kvaliteto in domiselnost.

Pred otvoritvijo so naši pevci in recitatorji pripravili kratek kulturni program.

Na razstavi se je predstavilo 51 učenek in učencev z več kot 200 izdelki. Kdor je obiskal prvo razstavo pred štirimi leti in letošnjo, je prav gotovo opazil spremembe, napredek. Vsako leto se lotimo česa novega; v naslednjem letu bomo začeli risati z diamantno iglo na steklene predmete. S svojimi izdelki skušamo biti izvirni, v vsakega vložimo veliko truda in prizadevanja, da bi bil videti čim lepši.

Gostje letošnje razstave so bili s svojimi izdelki učenci osnovne šole Polde Stražar in Jesenice. V njihovih tapiserijah – makramejih je veliko domiselnosti, učenci so dokazali, da imajo veliko smisla za ročna dela in oblikovanje.

Posebnost razstave so prav gotovo skupinski izdelki – tapiserije: Sneguljčica in sedem palčkov, čebelica Maja, Vili ter Pastir na paši. Te tapiserije smo izdelovali v skupinah med poukom, med prostim časom – tudi po pouku. Veliko doživetje je bila ta razstava prav zame, saj sem pripravila samostojno razstavo. Na njej sem pokazala 17 izdelkov. Vsi so vzorni, razen treh tapiserij. Samostojna razstava je najlepša pohvala za moj trud, pohvalne besede iz

knjige vtisov pa spodbuda za nadaljnje ustvarjanje.

Precej izdelkov je razstavljala Nevenka Filipič. Lani je tudi ona imela samostojno razstavo, letos pa je uspešno vodila krožek tapiserije v 5. in 6. razredu. Pomagala nam je, nam svetovala, z njeno pomočjo smo izdelali desetine okrasnih rož.

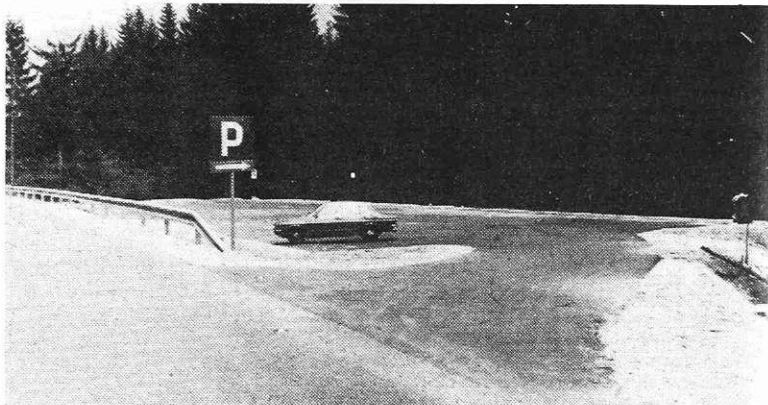
Šolsko kulturno društvo Prešernov rod vsako leto podeljuje priznanja najbolj marljivim krožkrajem. Tokrat so ga prejeli: Nevenka Filipič, Monika Legat, Tanja Mekina, Mateja Gjerkeš in jaz. Priznanje smo podelili tudi učencem OŠ Polde Stražar in njihovi mentorici tovarišici Kokaljevi. Priznanja so se razveselili tudi učenci 2. a in 3. a razreda. Ob skupinskih tapiserijah so predsedeli ure in ure v prostem času, po pouku, ob sobotah in celo nedeljah dopoldne. Šolsko kulturno društvo je izreklo priznanje še mentorici Mariji Mencinger in Ljubici Zima, ki nam vživlata veselje do ročnega dela, nas pri delu spodbujata in spretno vodita od vola do vola do končnega izdelka. Člani krožka vemo, da bomo tudi te spretnosti v življenju potrebovali, zato smo jima za njuno prizadevanje zelo hvaležni.

Nataša Gorjan, 6. a –
novinarski krožek
OŠ Gorenjski odred Zirovnica

PAŠA ONSTRAN MEJE – V poletnih mesecih vsako jutro domačini iz Rateč pri Planici ženejo na pašo onstran meje na pašnik Rute okoli sto glav živine. Živina se tako pase v Italiji dvanaš ur, s paše pa se vrne v večernih urah. Čredo spremljata dva pastirja. Sprejeto je za marsikoga zelo zanimivo, saj se redkokdaj vidi toliko živine na enem mestu. Zato turisti kar radi segajo po foto aparatih in filmskih kamerah in lovijo zanimivost na filmski trak.

V Ratečah je dobro organizirana tudi pašna skupnost, saj vsako leto v pomladnih dneh organizirajo čiščenje pašnika in popravilo ograje. Pašnik imajo tudi v planini pri Belopeških jezerih pod Mangartom v Italiji, kjer se pase živina celo poletje, ne da bi jo dnevno vodili domov. Zato pa domačini izkoristijo marsikatero nedeljo in se odpravijo na obisk k svoji živini, istočasno pa se s čolnom popeljejo po ledenomrzlem Belopeškem jezeru. (Tekst in foto A. Kerštan)

PARKIRIŠČE PRI ZELENICAH – Ob magistralni cesti med Ratečami in Podkorenem pri Zelenicah je cestno podjetje iz Kranja uredilo novo parkirišče. Tako lahko marsikateri turist, ki prestopi državno mejo na mejnem prehodu v Ratečah, spočije svojega jeklenega konjička, sam pa se odpravi po lepo urejeni stezi do znanega izvira Save Dolinke – Zelenice. Parkirišče je asfaltirano in dobro označeno s prometnimi znaki, tako da bodo domači izletniki bolj pogosto obiskovali izvir Save. (Tekst in foto A. Kerštan)

V MOJSTRANI JE ZAŽIVELO TRIGLAVSKO PLANINSKO MUZEJSKO DELO

Planinci iz Trente, Bohinja in Doline so že takoj po osvoboditvi občutili potrebo po ustanovitvi kakršnekoli muzejske zbirke, ki naj bi bila kulturno znanstvena in vzgojno ustanova, ki bi prikazovala z redkimi dokumenti, rekviziti in eksponati zgodovino, nastajanje in razvoj našega planinstva, plezalnega športa, alpinizma in gorske reševalne službe od prvih skromnih začetkov do današnjih dni. Ljubitelji in obiskovalci predvsem iz Bohinja, Trente in Doline so še posebno spodbujali idejo o slovenskem narodnem planinskem muzeju. Volje do dela je bilo vedno dovolj, planinski muzealec pa je le vedno primanjkovalo denarja in sredstev za zbiranje, ohranjanje in urejevanje redkega in dragocene gradiva, ki se iz leta v leto zgublja in uničuje pred našimi očmi.

Slovenski planinski muzej nam je že mnogo let več kot nujno potreben, toda primernega prostora ni bilo nikjer, niti ne v središču Slovenije, v Ljubljani, na gradu, niti v Kamniku, niti v Celju ali Mariboru, kjer naj bi bil muzej na dosegu prek 100.000 organiziranim planincem, delovnim ljudem, mladini, ljubiteljem in obiskovalcem gora in številnim drugim, ki se zanimajo za našo preko dvestoletno planinsko zgodovino.

Sele pozno, v letih po osvoboditvi, so se prebuddili muzejski delavci v Tolminu in so v Trenti 2. avgusta 1953 ustanovili prvo slovensko planinsko muzejsko zbirko, ki deluje v skromnih pogojih še danes. Klasična Trenta, kjer so ustvarjali in pisali našo zgodovino planinske zgodovine slavni trentarski gorski vodniki z Josipom Komacem-Pavrom, Ivanom Bergincem-Strukljem in Andrejem Komacem-Motom na čelu, je najbolj primerno mesto za kakršnokoli slovensko planinsko muzejsko zbirko. Poleg imenovanj so tudi Anton Tožbar-Spik-Medved in mnogi drugi, ki so z »svetlo roko« vodili dr. Henrika Tuma in Juliusa Kugyja po naših gorah, do Antona Kravanja-Kopičarja opravili obstoj slovenskega planinskega muzeja v Trenti, Na Logu. Na žalost se tudi ta zamisel ni uresničila.

V Ljubljani si Planinska zveza Slovenije prizadeva uresničiti to veliko vsenarodno zamisel. Večletno delo dr. Josipa Pretnarja in mag. Toneta Strojina nikakor ne more zaustaviti, dokler slovenski planinski muzej ne dobi domicila na preurejenem ljubljanskem gradu. Zato že zbrano, redko in dragoceno gradivo roma iz skladišča v skladišče, iz ropotarnice v klet in iz zaboja v zaboj in se uničuje. Kako dolgo še, sprašujejo zaaskrbljeni slovenski planinski in uzejški delavci.

Tudi Bohinj bi bil dokaj primeren kraj za tako kulturno vzgojno muzejsko zbirko, saj so prav iz Bohinja izšli štirje arčni možje, ki so na pobudo Ziga Zoisa že pred dvesto leti začeli raziskovati in osvajati očiakov kranjskih siv'ga poglavarja – Triglav. Tudi v Bohinju se na žalost ni našel nihče, ki bi se zanimal in navdušil za našo planinskoalpinistično zgodovino, čeprav je bila prilika za to.

Po letu 1950 so se prebuddili planinci iz železarskih Jesenic. Ko so leta 1951 jeseniški železarji slavili tridesetletnico ustanovitve turističnega kluba Skala (1921 – 1951), naše četrte planinske generacije za Triglavskimi prijatelji (1871), Piparji (1890) in Drenovci (1906), se je rodila zamisel ustanoviti slovenski planinski muzej ali v prostorih Kosove graščine ali pa v Ruardovi graščini na Stari Savi, kjer zelo prizadevno in

uspešno deluje jeseniški železarski, tehnični muzej in oddelek delavskega gibanja in NOB.

Jeseniški planinski muzejski delavci so delovali pod vodstvom Ivana Savlija in Antona Blažaja ter številnih drugih le tri leta. Ko so gorenjski planinci skupaj s plezalci, alpinisti ter gorskimi reševalci slavili 50-letnico gorenjskih PD (1903 – 1953), je tudi muzejsko delo na Jesenicah kljub razveseljivim dosežkom znova zamrlo. Niti v Ruardovi in niti Kosovi graščini ni bilo primernih in tako nujno potrebnih prostorov za osrednjo slovensko muzejsko planinsko zbirko.

V letu, ko smo Slovenci slavili 200-letnico prvega pristopa »štirih pogumnih mož« iz Bohinja na Triglav (1778 – 1978), so Jeseničanom priskočili na pomoč ljubitelji planinskoalpinistične zgodovine iz triglavskega planinskega društva Dvojmojstrana, ki so istega leta slavili 50-letnico uspešnega in prizadevnega dela (1928 do 1978).

Krog zanesenjakov je v Mojstrani takoj začel z delom, muzejska planinska zbirka se je bogatila. Kar ni uspelo v Ljubljani, na Jesenicah in v Kamniku, je v izredno veliki meri uspelo Mojstrančanom. Že v prvem letu leta 1978 so v osnovni šoli 16. decembra, v Jakljevi hiši in v prenovljenem Aljaževem domu lepo uredili zanimivo razstavo zgodovine slovenskega planinstva, ki je v vsakem pogledu uspela in močno dvignila zanimanje in navdušenje za našo planinskoalpinistično zgodovino. Ta prva slovenska planinska zgodovinska razstava je pozneje gostovala in potovala še v Godečeh pri Škofji Loki in v Bohinju. Prvi večji uspeh in priznanja, ki so prihajala od vsepovsodi, so dala novega poleta mojstranskim planinskim muzejskim delavcem. Še z večjim delovnim, ustvarjalnim in zbirateljskim poletom so iskali, zbirali in urejali planinskoalpinistične in gorsko-reševalne dokumente in predmete. Isto razstavo so leto dni pozneje uredili tudi v Gorjah, ko so Gorjanci praznovali petdesetletnico svojega planinskega društva (1929 – 1979).

Letos so delavci triglavske planinske muzejske zbirke lepo in bogato uredili kar štiri razstave ob petnajstem zimskem spominskem pohodu na Stol. Razstave so bile množično obiskane v Mostah pri Zirovnici, na Jesenicah, v Radovljici in Bohinju. Vse razstave so bile dobro sprejete ne samo pri planincih, plezalcih, alpinistih in gorskih reševalcih, temveč jih z zadovoljstvom in navdušenjem obiskujejo tudi vsi drugi ljubitelji in obiskovalci gora in si še in še želijo takih in podobnih vzgojnih in izobraževalnih prirediteljev in razstav, ki širijo in bogate znanje in obzorje številnih obiskovalcev.

Triglavska planinska muzejska zbirka pri PD Dvojmojstrana je trenutno sredi intenzivnih priprav na letošnjo osrednjo muzejsko razstavo: Zgodovina triglavskega planinskega postojanka, ki jo bodo uredili sredi poletne planinske turistične sezone za občinski praznik občine Jesenice 1. avgusta v osnovni šoli 16. decembra v Mojstrani. Dela za to razstavo potekajo v splošno zadovoljstvo, zanimanje zanje pa raste iz dneva v dan ne samo v Mojstrani in na Jesenicah temveč širom Slovenije. Razstava Zgodovina triglavskega planinskega postojanka bo urejena v počastitev 85-letnice Aljaževega stolpa na vrhu Triglava (1895 – 1980) in 70-letnice tretjega, sedanega Aljaževega doma v Vratih (1910 do 1980).

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA TER KADROVSKA VPRAŠANJA SKUPŠČINE OBČINE JESENICE

razpisuje v službi pravne pomoči občine Jesenice prosta dela in naloge nudenja pravne pomoči

- Prijavljeni kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:
- da so državljani SFRJ,
 - da izpolnjujejo splošne pogoje za sklenitev delovnega razmerja,
 - da so diplomirani pravniki,
 - da izpolnjujejo pogoje o strokovni usposobljenosti, določene s posebnim zakonom,
 - da se zavzemajo za razvoj socialističnih samoupravnih, demokratičnih družbenih odnosov ter da niso moralno neprimerni za opravljanje odvetniške dejavnosti.
- Prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev naj kandidati pošljejo v 15 dneh od objave na naslov: Skupščina občine Jesenice, komisija za volitve in imenovanja ter kadrovska vprašanja, Jesenice, C. maršala Tita št. 78.

ABC POMURKA - trgovska delovna organizacija GOLICA o.o. - odbor za delovna razmerja TOZD DELIKATESA o. sub. o., Jesenice, Titova 73,

objavlja prosta dela in naloge
NATAKARICE za potrebe bifejev v TOZD s polnim delovnim časom za nedoločen čas

- Pogoji:**
- končana gostinska šola za natakarije
 - lahko brez delovnih izkušenj
 - trimesečno poskusno delo
- Kandidatke naj ponudbe z dokazili o strokovnosti pošljejo na naslov: ABC POMURKA - trgovska delovna organizacija GOLICA Jesenice, kadrovska služba - Jesenice, Titova 1 v 15 dneh od objave.
- O izbiri bodo prijavljene kandidatke obveščene v 15 dneh po opravljenem postopku.

CENTER SREDNJIH ŠOL JESENICE RAZPISUJE PROSTA DELA IN OPRAVILA ZA:

- Učitelja fizike z matematiko - eno del. mesto za nedoločen čas.
 - Učitelja matematike in fizike - eno del. mesto za nedoločen čas.
 - Učitelja filozofije in samoupravljanja s temelji marksizma - eno del. mesto za šolsko leto 1980/81 (za določen del. čas).
- Pogoji za sprejem na delo:
- visoka izobrazba ustrezne stroke
 - opravljen strokovni izpit
 - ustrezne moralno-politične kvalitete in družbenopolitična angažiranost.
- Rok za prijavo je 15 dni po objavi v Železjarju. Delovna organizacija ne razpolaga s stanovanji.

SOZD SAP VIATOR - DO TOVORNI PROMET VIATOR LJUBLJANA - TOZD TOVORNI PROMET JESENICE, Kidričeva 41 c

vabi k sodelovanju več kvalificiranih avtomobilistov z dveletnimi delovnimi izkušnjami. Kot posebni pogoj se določi dvomesečno poskusno dobo.

Sprejeti delavci bodo združevali dela za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Kandidati naj pošljejo ponudbe z dokazili o izobrazbi in dosedanjih zaposlitvah v roku osmih dni po objavi na naslov: VIATOR TOZD TOVORNI PROMET JESENICE, Kidričeva 41 c, p. p. 47.

Kandidati bodo o odločitvi obveščeni v osmih dneh po preteku roka za sprejem prijav.

ZAHVALA

Ob težki in nenadomestljivi izgubi moje drage mame

JOŽEFE ZUPAN

se iskreno zahvaljujem za skrb in nego ter lajšanje bolečin na domu dr. Dražiču, dr. Novaku ter ostalim zdravnikom.

Nadalje se zahvaljujem sostanovalcem za venec in denarno pomoč, prejšnjim sosedom z Javornika in prijateljem z bencinske črpalke na Javorniku za denarno pomoč.

Zahvaljujem se vsem za izrečena sožalja in vsem, ki ste jo spremlili na njeni zadnji poti.

Vsem in vsakemu posebej najlepša hvala.

Zalujoči sin Nace

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem krajevni organizaciji zveze borcev NOB Blejska Dobrava in Društvu upokojencev Javornik - Koroška Bela za poslano čestitko ob mojem jubileju.

Jože Ogrin

ZAHVALA

Vsem sodelavcem TOZD Energetika se najlepše zahvaljujem za pozornost in darila ob odhodu v pokoj.

Anton Pogačar

ZAHVALA

Sodelavcem TOZD Vratni podboji se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč ob smrti moje mame.

Franc Kadunc

ZAHVALA

Delovnemu kolektivu TOZD Profilarne se iskreno zahvaljujem za dragoceno darilo, ki so mi ga delavci podarili ob odhodu v pokoj.

Ravno tako se prisrčno zahvaljujem vodstvenemu kadru za posebno darilo in vso pozornost, ki so mi jo posvetili ob odhodu.

Vodstvu in delavcem TOZD želim obilo uspeha pri nadaljnjem delu in da bi uspešno izvrševali svoje planske obveze. Vaše delo, kakor tudi delo ostalih delavcev v delovni organizaciji Železarna, redno spremljam v tedenskem časopisu Železjar.

Ivan Klokočevnik

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata TOZD Valjarna žice in profilov se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč v času bolezni.

Ciril Boljtar

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 28. junija, bosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini:
Delikatesa - Kašta 2 na tržnici, Titova 22 in
Delikatesa - Poslovalnica 2, Titova 58.

DEŽURNA LEKARNA

ZA OBČINI JESENICE IN RADOVLJICA JE V MESECU JUNIJU DEŽURNA LEKARNA V RADOVLJICI.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 24. ŠTEVILKE ŽELEZARJA:

KAMNIŠKE ALPE, ANATOLIJ KARPOV, BALIN, PETRASSI, ATOM, AKI, GOLAR, REDAR, RTV, AMIRA, EMU, BEKONI, ICEK, TAŠ, BARON, TAGE, KVARTA, NAMA, SRP, GT, RAVIOLI, OMENA, TIO, MIA, ILA, PAR, SEL, NZ, PRIOR, VELA, ATRAKCIJA, AL, IRIGATOR, IN-DONEZIJEK, CITADELA, KIANIT, KONEC, AJ, RAKEK, ANJA, ENARE.

NAJDEN DENAR

Pred stavbo kadrovskega sektorja železarn je bilo v ponedeljek, 23. junija, ob 13.30 najdenih 300,00 dinarjev, zaviti v manjši kos papirja, na katerem je pisalo »za varstvo«.

Denar dobite na oddelku za varstvo pri delu na kadrovskem sektorju Železarn.

IZGUBLJENA VERIŽICA

V soboto, 14. junija, sem na avtobusu ob 5.20 zjutraj ali na poti od Podkočne do pokopališča na Blejski Dobravi izgubila verižico. Ker mi je drag spomin, prosim poštenega najditelja, da jo proti nagradi vrne. Naslov dobite na uredništvu Železarnja.

ZAHVALA

Celotnemu kolektivu RTA se iskreno zahvaljujem, da so mi omogočili in me povabili že na tretji sindikalni izlet in to za tri dni v Prago. Vse je bilo odlično!

Nadaljujte s to tradicijo in še drugi naj vas posnemajo.

Nekdanji sodelavec - upokojenec

Franc Kreuzer

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

28. in 29. junija amer. barvni pust. film MLADI IN SVOBODNI; režija Keith Larsen, v gl. vlogi Erik Larsen, ob 17. in 19. uri.

30. junija in 1. julija amer. barvni krim. film UMAZANA IGRA; režija Colin Higgins, v gl. vlogi Goldie Hawn, ob 17. in 19. uri.

2. julija amer. barvni pust. film LJUBEZEN IN PONOČNA SAMOPOSTREŽBA; režija James Polakof, v gl. vlogi Michael Parks, ob 17. in 19. uri.

4. julija amer. barvni krim. film PREPOVEDANE SANJE; režija Stanly Kramer, v gl. vlogi Dick Van Duke, ob 17. in 19. uri.

5. in 6. julija amer. barvni pust. film SEDEM NEBESKIH DEKLET; režija Greydon Clark, v gl. vlogi Jack Palance, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVŽ

28. in 29. junija amer. barvni krim. film UMAZANA IGRA ob 18. in 20. uri.

30. junija in 1. julija amer. barvni pust. film MLADI IN SVOBODNI ob 18. in 20. uri.

3. julija amer. barvni pust. film LJUBEZEN IN PONOČNA SAMOPOSTREŽBA ob 18. in 20. uri.

4. julija amer. barvni grozlj. film MANITU - DUH ZLA ob 18. in 20. uri.

5. in 6. julija franc. barvna komedija TRIJE POTEPUHI IN PLAVOLASKA ob 18. in 20. uri.

Kino KRANJSKA GORA

28. junija italij. barvni pust. film SAFARI EXPRESS ob 20. uri.

2. julija amer. barvni grozlj. film MANITU - DUH ZLA ob 20. uri.

4. julija amer. barvni pust. film LJUBEZEN IN PONOČNA SAMOPOSTREŽBA ob 20. uri.

5. julija amer. barvni pust. film MLADI IN SVOBODNI ob 20. uri.

9. julija franc. barvna komedija TRIJE POTEPUHI IN PLAVOLASKA ob 20. uri.

Kino DOVJE-3MOJSTRANA

28. junija amer. barvna komedija NEBO LAHKO POČAKA ob 19.30.

29. junija italij. barvni pust. film SAFARI EXPRESS ob 19.30.

5. julija amer. barvni krim. film UMAZANA IGRA ob 19.30.

6. julija amer. barvni pust. film MLADI IN SVOBODNI ob 19.30.

KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA TOZD VZGOJNOVARSTVENE ORGANIZACIJE JESENICE

objavlja naslednja dela in naloge:

3 (treh) snazilk

Pogoj: končana osemletka; poskusno delo: 6 tednov.

Pričetek dela: 1 (ena) takoj

2 (dve) od 1. septembra dalje.

1 (ena) KV kuharica

Pogoj: končana gostinska šola - smer kuhar. Zaželene delovne izkušnje.

Delovno razmerje se sklepa za določen čas, ki pa lahko preide v nedoločen čas. Nastop dela takoj.

1 (en) hišnik

Pogoj: KV vodovodni inštalater. Zaželene delovne izkušnje. Kandidat mora imeti tudi voziški izpit. Poskusno delo osem tednov. Nastop dela s 1. septembrom.

Rok za prijavo je 15 dni po objavi razpisa. Kandidati naj vložijo prijavo z dokazili o izobrazbi na gornji naslov. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po preteku roka za objavo.

KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA IN SAMOUPRAVNO DELITEV OD

TOZD OSNOVNA ŠOLA KARAVANŠKI KURIRJI NOB

objavlja prosta dela in naloge

kuharice - hišnika s polnim delovnim časom za nedoločen čas od 1. septembra 1980 na podružnični šoli na Blejski Dobravi.

Pogoj: KV kuharica

Kandidati naj pošljejo pisne prijave z dokazili o izobrazbi v 15 dneh od objave na naslov TOZD osnovna šola Karavanški kurirji NOB - komisija za delovna razmerja in samoupravno delitev OD, Jesenice, Cesta talcev 2.

ZAHVALA

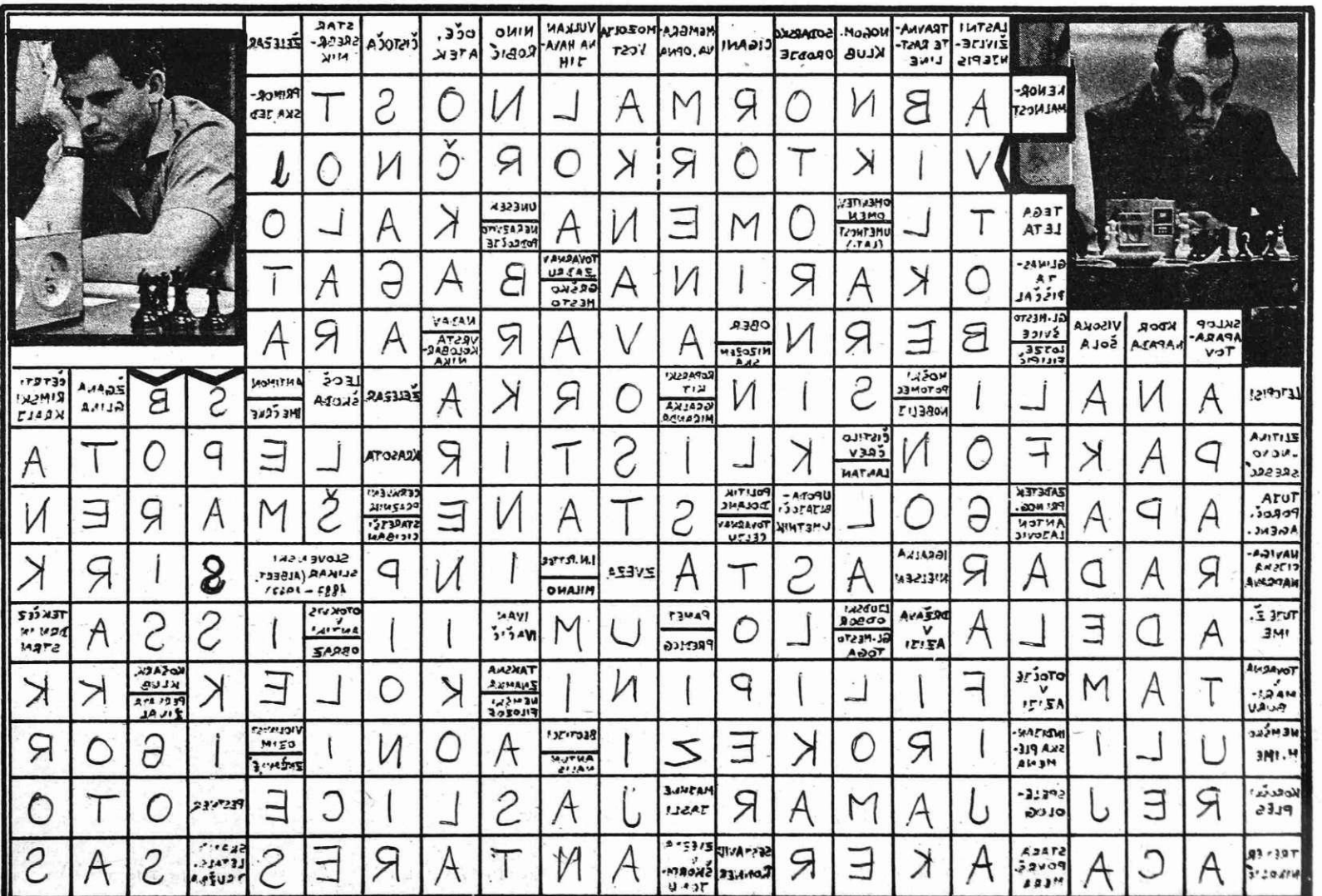
Sodelavcem TOZD Strojne delavnice se zahvaljujem za darilo in pozornost ob 50-letnici. Želim jim še veliko delovnih uspehov.

Milan Nikolavčič

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata TOZD Žičarna se najlepše zahvaljujem za denar, ki sem ga dobila ob jubileju.

Ivanka Petrovič

Košarka

SLOVENSKA LIGA ZAHOD

JESIENICE : KAMNIK (MLADINKE)
79:44 (51:15)

Jeseničanke so kljub slabi igri prepričljivo premagale ekipo gostij iz Kamnika. Jesenice: Slanin 14, Borenovič 8, Strazišar 8, Mlačnik 4, Azman 14, Markez 2, Vavpotič 29 in Cuder.

Jeseničanke so že v 12. minuti prvega polčasa vodile z rezultatom 27:4, polčas pa odločile v svojo korist 51:15. V drugem polčasu domače igralke niso imele več motiva in pričela se je slaba predstava, v kateri so igralke med seboj kar tekmovala, katera bo napravila več slabih potez. Ob tako slabi košarki, kot so jo prikazale mladinke iz Kamnika, se nam ponovno poraja vprašanje, kakšna je selekcija ekip v slovenski ligi, da ne more nastopati v njej za dva razreda boljše moštvo iz Mojstrane, kot so bile naše nedeljske gostje.

Mladinke so s to tekmo zaključile pomladanski del lige, tako da ostanejo v boju za točke od jeseniških ekip le še mladinci in kadeti.

GORENJSKA LIGA

TRIGLAV : JESIENICE (MLADINCI)
99:51 (52:24)

Mladinci Jesenic niso prikazali dobre igre proti sicer bolj izkušenim vrstnikom v Kranju.

Jesenice: Vezosi 9, Novak 11, Tušek 6, Malkoč 9, Kristan 2, Dušanovič 14 in Dornšek.

Ekipi Jesenic se še vedno pozna izpad dveh suhih let, ko nismo uspeli vzgojiti generacije dobrih igralcev. To gre predvsem na račun tega, da preko zime ne razpolagamo s pokritim vadbenim prostorom za to kategorijo igralcev. Če uspe KK Jesenice zagotoviti minimalne pogoje dela (tri termine tedensko skupaj) za člane in članice in če uspeva kadete črpati iz osnovnošolskih treningov in tekmoval, je treba povedati, da so mladinci, ki niso hkrati člani prvega moštva, pol leta brez priprav. Tako ni naključje, da se nam je izgubila generacija in da sedaj nastopajo v mladinski ekipi, razen dveh izjem, sami mlajši mladinci.

PRVO TEKMOVANJE NAJMLAJŠIH TEKMOVALK

V organizaciji društva za telesno vzgojo in rekreacijo Partizan Jesenice je bila v četrtek, 19. junija, izvedena prva tekma za deklice cicibanke, ki so v dveh skupinah obiskovale vadbo športne gimnastike. Prva skupina deklic je pričela vaditi v mesecu decembru v telovadnici doma Partizan, kmalu za tem, ko je bila telovadnica po dveh letih spet narejena za vadbo. Druga skupina pa je vladila v novi gimnastični dvorani in osnovni šoli Tone Čufar na Plavžu, z vadbo pa je pričela še le po končanih zimskih počitnicah. V tej skupini so vadile samo deklice prvih razredov osnovne šole Tone Čufar v krožku šolskega športnega društva. V začetku je bilo zanimanje izredno veliko in je redno obiskovalo vadbo do 35 deklic, po prvomajskih praznikih pa je udeležba pri vadbi močno padla. Žal se je prepozno izvedelo, da so bile vzroke popravljajke na šoli, ki so odvrčale otroke in jih niso pustile v šolsko zgradbo.

V nekaj mesecih dela so se deklice veliko naučile. Veliko zaslug za to ima Vojka Mihelič in telovadke Lea Mesarič, Karmen Gasar, Stanka Pogačnik, Vesna Georgijev, Brigita Ferberžar in Katarina Bregant, ki so veliko svojega prostega časa posvetile vzgoji mladih telovadk, čeprav so veliko časa porabile za svoje treninge in za opravljanje šolskih obveznosti.

Tekmo si je ogledalo kar lepo število gledalcev, največ mamic in očkov mladih telovadk, žal so manjkali predstavniki uprave društva Partizan, ki premalo cenijo tako pomembna tekmovanja kot je bilo to.

Mlade telovadke so tekmovala izredno resno. Tudi tremo so občutile prvič, zato pa so bile še bolj pristržne. Tekmovala so na starih orodjih: v preskoku čez kozo, na dvojniški bradli, na nizki gredi in v parterni vaji. Če bodo v jeseni nadaljevale z vadbo in če bodo starši soglasni za tako vadbo, bo nekaj deklic prav gotovo že čez leto dni sposobno tekmovali v drugi selekciji športne gimnastike po programu Gimnastične zveze Slovenije. S to skupino deklic imamo na Jesenicah lepe možnosti, da bomo imeli čez nekaj let tudi kvalitetne telovadke v višjih selekcijskih skupah.

Rezultati:
Predšolska skupina: 1. Sandra Stefanovski (VVO Angele Osepek) 35,60, 2. Petra Rebolj 34,40, 3. Borka Krejčič 33,70, 4. Branka Rajlič 31,90, 5. Nataša Bratun 31,60, 6. Maruša Bolte 29,60 (vse VVO Julke Pibernik) 7. Lea Mihelič (TVD Partizan) 29,40, 8. Tina Bunčič (VVO J. Pibernik) 28,80.

Šolska skupina - 1. in 2. razred: 1. Mojca Perat 37,40, 2. Dagmar Brajkovič 37,10, 3. Saša Bunčič (vse OS Tone Čufar), 4. Nina Slanin (Prežihov Voranc) 36,70, 5. Katja Mikula 34,90, 6. Mateja Janša 33,90, 7. Jana Križnar (vse T. Č.) 33,60, 8. Tina Zupančič 33,00, 9. Monika Bolte 32,90, 10. Nina Hriberšek 32,80, 11. Elida Seničar (vse P. V.) 32,60. ML

RAZPIS TEKMOVANJA V MALEM NOGOMETU

V počastitev praznika krajevnih skupnosti SAVA razpisujemo tekmovanje v malem nogometu. Pokrovitelja sta koordinacijski svet ZSMS in konferenca osnovnih organizacij sindikata železarne Jesenice.

Tekmovanje, katerega izvajalec je SSD Železar ŽIC, bo 10. julija ob 15. uri v telovadnici ŽIC.

K sodelovanju vabimo ekipe samskih domov Železarne iz območja krajevnih skupnosti SAVA in mladinske ekipe iz območja KS (ŽIC, dom učencev, center srednjih šol in ekipe TOZD in delovnih skupnosti Železarne).

Prijave sprejema SSD Železar ŽIC Jesenice, Bratov Rupar št. 2 od 2. do 8. julija.

Načeloma se igra po pravilih NZJ s tem, da se upoštevajo pravila, ki pogujejo igro v telovadnici in so objavljena v nadaljevanju.

Nagrade in priznanja: prva ekipa prejme pokal, ostale ekipe do 3. mesta pa prejmejo diplome in knjižne nagrade.

PRAVILA IGRE V MALEM NOGOMETU V ŠOLSKI TELOVADNICI ŽIC JESIENICE

Načeloma se igra odvijaja po pravilih NZJ, glede na okoliščine in teren - telovadnica, pa se upošteva naslednje spremembe:

- Igrišče je označeno z zelenimi črtami - ne upošteva se stranski avt (igra se ob steni, rib stolu, stebri itd).
- upošteva se gol avt in tudi kot
- igra se z malimi gumijastimi žogami na male, posebej za to prirejene gole
- Igralci - vsako moštvo igra s šestimi igralci, vključno z vratarjem.
- vratar ne sme braniti gola z rokami,
- vratar ne sme braniti gola leže, sede ali kleče,
- vratar igra in se giblje po igrišču kot ostali igralci.
- Igra traja 2 x 15 minut z menjavo igrišč. Pri neodločenem izidu se igra nadaljuje s podaljški 2 x 5 min. »Enajstmetrovke« se streljajo s sredine igrišča.
- V igri se ne upošteva ofsjati pozicije, niti kazenski niti vratarjev prostor ni posebej označen. Upošteva pa se kazenski strel s sredine igrišča (»enajstmetrovka«) ob grobih prekrških nad igralci in branjenjem strela na gol z roko: »enajstmetrovka« se strelja v vseh primerih, kadar je kakršenkoli prekršek preprečil moštvo v tistem trenutku doseči gol.
- pri grobih prekrških se igralca lahko izključijo za pet minut.

RAZPIS TEKMOVANJA V STRELJANJU Z ZRAČNO PUŠKO

Krajevni odbor SZDL - Sava Jesenice razpisuje v počastitev praznika krajevnih skupnosti SAVA Jesenice tekmovanje v streljanju z zračno puško. Pokrovitelj tekmovanja je koordinacijski svet ZSMS Železarne, ki podeljuje pokal, diplome in knjižne nagrade.

Izvajalec tekmovanja je šolsko športno društvo Železar - strelska sekcija. Tekmovanje bo 10. julija ob 15. uri v učilnici v ŽIC na Jesenicah.

Tekmovalci imajo na voljo pet poizkusnih in deset strelcev v konkurenci v času 15 minut.

Prijave pošljite na tajništvo ŽIC do 8. julija.

Tekmuje se posamično (moški posebej in ženske posebej) in ekipno - po trije tekmovalci. Ekipa so lahko mešane. Strelci lahko uporabljajo puške serijske izdelave z odprtim vizirjem. Izvajalec tekmovanja bo posojal puške Zastava.

PREŠERNOVA KOČA NA STOLU ODPRTA

PLANINSKO DRUŠTVO JAVORNIK-KOROŠKA BELA SPOROČA OBISKOVALCEM KARAVANK, DA BO PREŠERNOVA KOČA NA STOLU OD 28. JUNIJA DALJE ODPRTA.

LEPI SKOKI NA PRVEM LETOŠNJEM TEKMOVANJU NA PLASTIČNI SKAKALNICI

V soboto, 21. junija, je bilo v Zabreznici letošnje prvo tekmovanje v skokih na plastični skakalnici. Tekmovanje je v počastitev krajevnega praznika organiziralo TVD Partizan Žirovnica. Na 20-metrski skakalnici so nastopili tekmovalci Jesenic in letošnjega ekipnega prvaka za pokal SRS Triglava iz Kranja. Tudi tokrat so mladi domači tekmovalci dokazali, da je v njihovi vrstah nekaj zelo nadarjenih skakalcev, saj so zanesljivo premagali svoje vrstnike iz Kranja. Predvsem sta se izkazala Knafejl pri mlajših cicibanah in Šmid pri mlajših pionirjih. Šmid, ki je še starejši ciciban, je nastopil med mlajšimi pionirji in brez težav premagal svoje starejše nasprotnike. Pohvaliti velja tudi Marjanovič, ki iz treninga v trening napreduje in mu bo zmaga prav gotovo v spodbudo za še marljivejši trening.

REZULTATI:
Mlajši cicibani: 1. Tomaž Knafejl 179,0 (15,5, 16) Jesenice, 2. Marjan Gašperin 163,0 (15, 14,5) Jesenice, 3. Marjan Jagodic 155,5 (13,5, 14) Triglav, 4. Damjan Legat 116,0 (14, 14) Jesenice, 5. Boštjan Zupan 111,0 (9,5, 10) Triglav, 7. Ludvik Košelnik 105,5 (9,9) Jesenice.

Starejši cicibani: 1. Nenad Marjanovič 177,0 (15, 16) Jesenice, 2. Tomaž Mubi 168,5 (15, 15) Triglav, 3. Matjaž Košelnik 167,5 (14,5, 14,5) Jesenice, 4. Primož Kogovšek 162,0 (14, 14,5) Jesenice, 5. Igor Knific 155,5 (14,5, 14) Triglav, 6. Tomaž Žvan 134,0 (14, 14) Jesenice.

Mlajši pionirji: 1. Joško Šmid 204,0 (17,5, 18) Jesenice, 2. Matjaž Zupan 192,0 (15,5, 17) Triglav, 3. Jože Kešnar 171,5 (17,5, 17,5) Triglav, 4. Tadej Knific 134,0 (16,5, 16) Triglav.

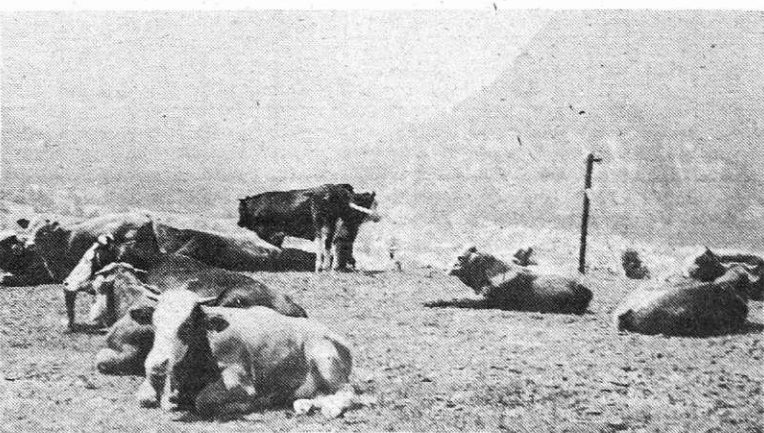
Stane Lužnik

Člansko moštvo nogometnega kluba Jesenice po končanem prvenstvu slovenske lige - zahod. Jeseničani so osvojili odlično drugo mesto. (Foto: Janko Rabič)

Kopališče na Ukovi je končno oživilo. Prejšnjo soboto in nedeljo je bilo v njem polno kupalcev. Če morda od časa do časa potegne kakšna hladnejša sapa letos še z zasneženega vrha Stola, pa je kopanje tu prijetno, saj je voda ogrevana na najmanj 26 stopinj. (Tekst in foto B. Blenkuš)

Kmečka idila nad vasjo Dobje (Foto: J. Rabič)

AKCIJA GORSKIH REŠEVALCEV IZ RATEČ - Za reševanje ponesrečencev v gorah je potrebno hitro ukrepanje gorskih reševalcev. Pri reševanju pa velikokrat sodeluje tudi helikopter. Za pristajanje helikopterja so potrebne plosčadi, ki morajo biti dobro utrjene in čim bližje prevoznih poti in cest. Tako so se člani GRS Rateče-Planica odločili za akcijo in s prostovoljnimi delom že uredili plosčad za pristajanje helikopterja na Travniku, drugo pristajalno plosčad pa pravkar gradijo v Tamarju. To je vsekakor spodbudna in pohvalna akcija gorskih reševalcev iz Rateč. (Tekst in foto A. Kerštan)

JESENSKA KOLA TEKMOVANJA V MALEM NOGOMETU ZA PRVENSTVO ŽELEZARNE

VIII. KOLO - 1. SEPTEMBRA:

15.30 HV Bela : Transport; Elektrode : Valj. deb. pl.
16.00 Vratni podboji : Jeklovlek; Livarna : Energetika
16.30 RD : HV Jesenice; Žičarna : SD
17.00 Plavž : Valj. bl.-st.; SEO, TKR, NG : Jeklarna
17.30 Vzdrževanje : Profilarna

IX. KOLO - 3. SEPTEMBRA:

15.30 Valj. žice : Elektrode; Jeklovlek : HV Bela
16.00 Valj. deb. pl. : Livarna; HV Jesenice : Vratni podboji
16.30 Energetika : Žičarna; Valj. bl.-st. : RD
17.00 SD : SEO, TKR, NG; Profilarna : Plavž
17.30 Jeklarna : Vzdrževanje

X. KOLO - 5. SEPTEMBRA:

15.30 Transport : Jeklovlek; Livarna : Valj. žice
16.00 HV Bela : HV Jesenice; Žičarna : Valj. deb. pl.
16.30 Vratni podboji : Valj. bl.-st.; SEO, TKR, NG; Energetika
17.00 RD : Profilarna; Vzdrževanje : RD
17.30 Plavž : Jeklarna

XI. KOLO - 5. SEPTEMBRA:

15.30 Elektrode : Livarna; HV Jesenice : Transport
16.00 Valj. žice : Žičarna; Valj. bl.-st. : HV Bela
16.30 Valj. deb. pl. : SEO, TKR, NG; Profilarna : Vratni podb.
17.00 Energetika : Vzdrževanje; Jeklarna : RD
17.30 SD : Plavž

XII. KOLO - 10. SEPTEMBRA:

15.30 Jeklovlek : HV Jesenice; Žičarna : Elektrode
16.00 Transport : Valj. bl.-st.; SEO, TKR, NG; Valj. žice
16.30 HV Bela : Profilarna; Vzdrževanje : Valj. deb. pl.
17.00 Vratni podb. : Jeklarna; Plavž : Energetika
17.30 RD : SD

XIII. KOLO - 12. SEPTEMBRA:

15.30 Livarna : Žičarna; Valj. bl.-st. : Jeklovlek
16.00 Elektrode : SEO, TKR, NG; Profilarna : Transport
16.30 Valj. žice : Vzdrževanje; Jeklarna : HV Bela
17.00 Valj. deb. pl. : Plavž; SD : Vratni podboji
17.30 Energetika : RD

XIV. KOLO - 15. SEPTEMBRA:

15.30 HV Jesenice : Valj. bl.-st.; SEO, TKR, NG; Livarna
16.00 Jeklovlek : Profilarna; Vzdrževanje : Elektrode
16.30 Transport : Jeklarna; Plavž : Valj. žice
17.00 HV Bela : SD; RD : Valj. deb. pl.
17.30 Vratni podboji : Energetika

XV. KOLO - 17. SEPTEMBRA:

15.30 Žičarna : SEO, TKR, NG; Profilarna : HV Bela
16.00 Livarna : Vzdrževanje; Jeklarna : Jeklovlek
16.30 Elektrode : Plavž; SD : Transport
17.00 Valj. žice : RD; Energetika : HV Bela
17.30 Valj. deb. pl. : Vratni podb.

XVI. KOLO - 19. SEPTEMBRA:

15.30 Valj. bl.-st. : Profilarna; Vzdrževanje : Žičarna
16.00 HV Jesenice : Jeklarna; Plavž : Livarna
16.30 Jeklovlek : SD; RD : Elektrode
17.00 Transport : Energetika; Vratni podb. : Valj. žice
17.30 HV Bela : Valj. deb. pl.

XVII. KOLO - 22. SEPTEMBRA:

15.30 SEO, TKR, NG : Vzdrževanje; Jeklarna : Valj. bl.-st.
16.00 Žičarna : Plavž; SD : HV Jesenice
16.30 Livarna : RD; Energetika : Jeklovlek
17.00 Elektrode : Vratni podb.; Valj. deb. pl. : Transport
17.30 Valj. žice : HV Bela

XVIII. KOLO - 24. SEPTEMBRA:

15.30 Profilarna : Jeklarna; Plavž : SEO, TKR, NG
16.00 Valj. bl.-st. : SD; RD : Žičarna
16.30 HV Jesenice : Energetika; Vratni podb. : Livarna
17.00 Jeklovlek : Valj. deb. pl. : HV Bela
17.30 Transport : Valj. žice

XIX. KOLO - 26. SEPTEMBRA:

15.30 Vzdrževanje : Plavž; SD : Profilarna
16.00 SEO, TKR, NG : RD; Energetika : Valj. bl.-st.
16.30 Žičarna : Vratni podb.; Valj. deb. pl. : HV Jesenice
17.00 Livarna : HV Bela; Valj. žice : Jeklovlek
17.30 Elektrode : transport
Vse tekme bodo na igrišču v Podmežaklju.

